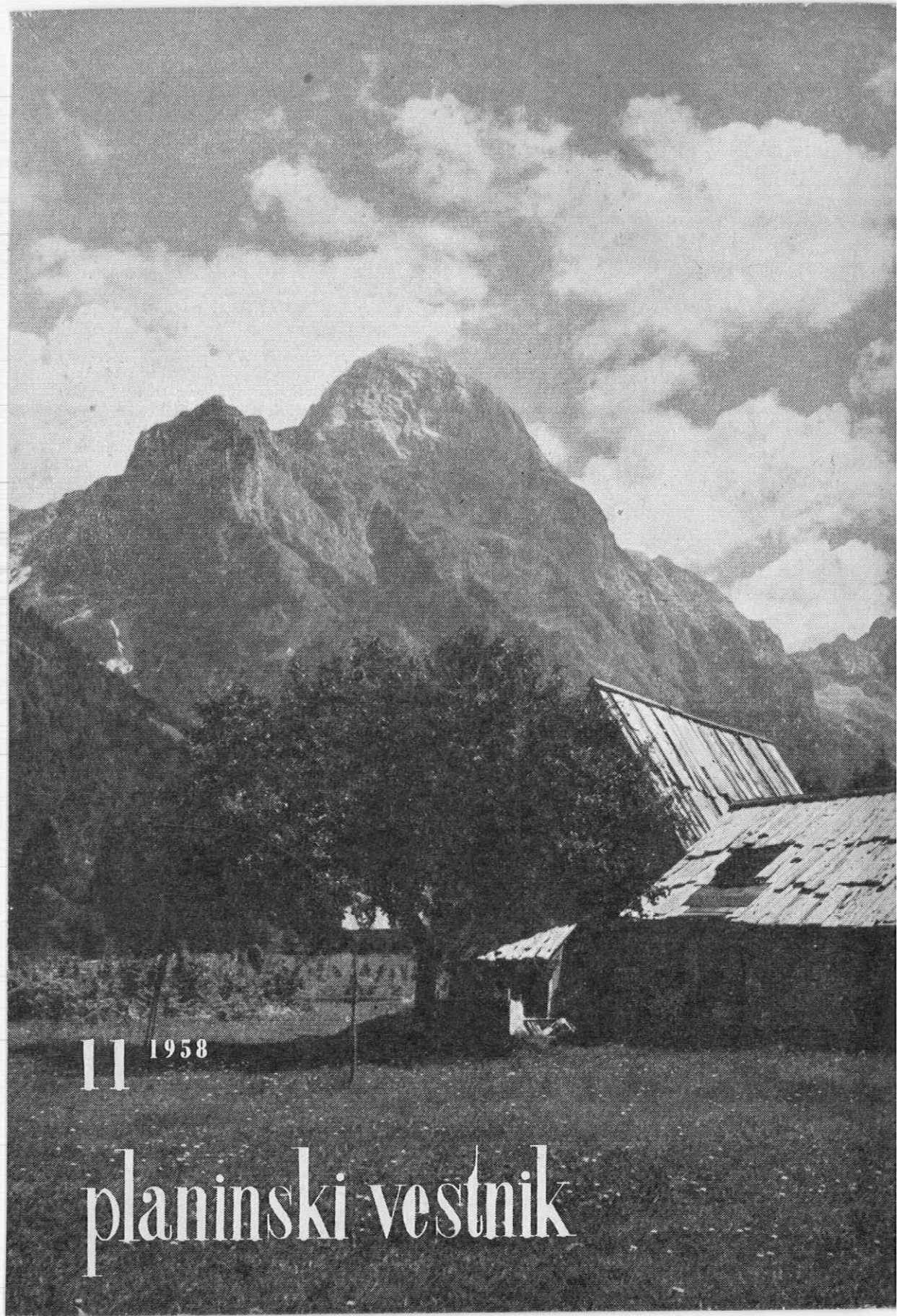

II 1958

planinski vestnik

VSEBINA:

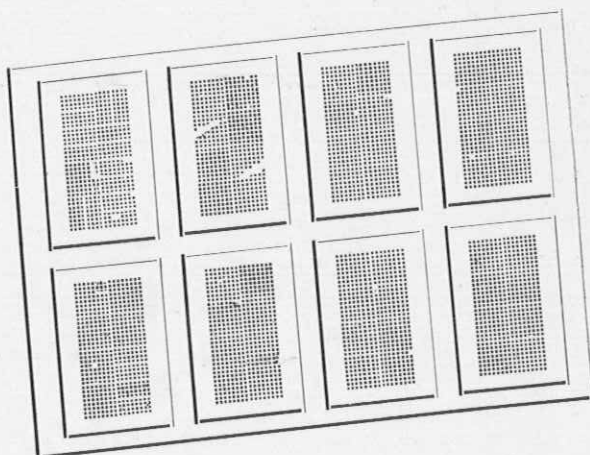
UVODNE BESEDE E. KARDELJA . . .	577
NAŠA MEDNARODNA SREČANJA V LETIH 1956 IN 1957	
Fedor Košir	578
OGRINOVA V BELEM . . .	
Ciril Debeljak	584
ODJUGA V TATRAH	
Marussig Miran	588
OTROŠKA POTA	
Leopold Stanek	598
DONAČKI GORI (883 m) V SLOVO	
Josip Wester	599
VABILO NA ŠMARNO GORO	
Jože Humer	602
SLAVNIKU	
Dr. Fr. Rapotec	605
OB ŽIVLJENJSKEM JUBILEJU FE- DORJA KOŠIRJA	607
180-LETNICA PRVEGA VZPONA NA TRIGLAV	609
MLADI PIŠEJO	613
IZ PLANINSKE LITERATURE . . .	616
RAZGLED PO SVETU	620
DRUŠTVENE NOVICE	630
NASLOVNA STRAN:	
Mangrt nad Koritnico — Foto: I. Tavčar	

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanaajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Liko-zarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in kliseje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

tovarna čokolade
Lesce pri Bledu

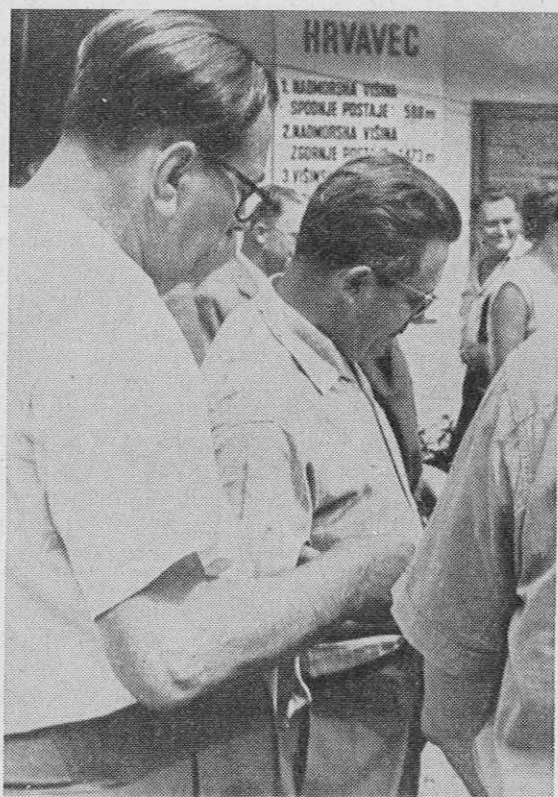
**vam nudi prvovrstno
čokolado vseh vrst, katera
bo razveselila in okrepila
vas in vaše znance
ob vsaki priliki**

»gorenjka«

Mislim, da ne bom grešil, če se v imenu vseh tistih, ki imajo radi planine, vendar se redko vzpenjajo nanje — in to je najbrž večina — zahvalim in čestitam vsem tistim, ki so prevzeli pobudo in prispevali s svojim delom in napor, da se zgradi žičnica na Krvavec in s tem odpre pot za tisoče delovnih ljudi Ljubljane, Kranja in vse Jugoslavije na eno najlepših točk Slovenije. Prepričan sem, da bodo vsi ti tisoči in desettisoči, ki bodo tako lepo prihajali na vrh Krvavca, znali ceniti napor iniciatorjev te lepe in koristne naprave.

Uvodne besede podpredsednika FLRJ Ed. Kardelja na prvi strani spominke knjige ob otvoritvi žičnice v Domu na Krvavcu v soboto 2. VIII. 1958.

Naša mednarodna srečanja v letih 1956 in 1957

FEDOR KOŠIR

I.

ŠPANIJA

Slovenska planinska organizacija je bila že pred vojno članica Mednarodne zveze planinskih združenj (UIAA) in so se njeni predstavniki aktivno udeleževali dela v tej organizaciji. Po vojni je bilo delovanje te mednarodne organizacije obnovljeno in zato je tudi Planinska zveza Slovenije ponovno pristopila k sodelovanju. Ker pa se je planinski pokret pri nas po vojni močno razširil in dobil tudi nove organizacijske oblike, so se izvršile določene spremembe pri članstvu v mednarodni planinski organizaciji. Ustanovljena je bila naša centralna organizacija — Planinarski savez Jugoslavije, ki je postal član UIAA in je dobil tudi mesto v izvršnem komiteju te organizacije kot predstavnik vseh planincev v FLRJ. Republiške planinske zveze Slovenije, Hrvaške, Srbije in Makedonije pa so tudi članice UIAA, vendar brez pravice glasovanja, tako da ima Jugoslavija v organizaciji skupno le en glas, vse republiške zveze, ki so članice te mednarodne organizacije, pa imajo pravico sodelovanja na rednih letnih skupščinah z vsemi ostalimi pravicami članov.

Osnovna naloga in namen tega mednarodnega planinskega združenja je predvsem prijateljska povezava vseh planincev sveta pod geslom, da meje med državami in različne družbene ureditve posameznih držav članic ne morejo biti ovira temu medsebojnemu sodelovanju in izmenjavi izkušenj na planinskem področju. Torej — koeksistenca tudi v planinstvu! Ena od važnih nalog je izmenjava izkušenj tako na področju alpinistike, organizacije gorske reševalne službe, prirejanja mednarodnih alpinističnih taborov in podobno. Za posamezne panoge planinskega udejstvovanja so bile v okviru UIAA ustanovljene posebne komisije, tako n. pr. Komisija za mednarodno gorsko reševalno službo (IKAR), za preizkušanje trdnosti plezalnih vrvi in še druge. O delu teh komisij je Planinski vestnik že večkrat priobčil podrobna poročila.

Leta 1956 je zasedala Generalna skupščina UIAA v Madridu v Španiji. Ker je špansko planinstvo zelo razvito in ker je tudi sicer Španija znana kot turistična dežela, bom skušal čitateljem v tem članku posredovati nekaj vtisov iz našega desetdnevnega bivanja v tej državi.

Trije predstavniki jugoslovanske planinske organizacije smo odšli na dolgo pot v maju 1956. Popreje smo seveda dobili zagotovilo predsednika španske planinske organizacije (Federacion española de montanismo) g. Juliana Delgada Ubede, da bomo v Španiji prijateljsko sprejeti, čeprav prihajamo iz države, ki nima diplomatskih stikov s Španijo. Kljub temu zagotovilu smo bili radovedni, kakšno bo potovanje in kako nas bodo sprejeli ljudje države, ki ima še danes fašistično državno ureditev. Pred nami je bilo v Španiji nogometno moštvo beograjskega kluba Partizan, ki je v Madridu odigralo in izgubilo tekmo za srednjeevropski pokal s tamkajšnjim nogometnim prvakom Real, vendar od njih nismo dobili kakih podrobnih podatkov, tako da smo bili navezani le na nas same in na lastno iznajdljivost.

V Parizu so nam v španskem konzulatu brez posebnih ovir izročili potna dovoljenja za vstop v Španijo, ker so bili o našem prihodu že poprej obveščeni. Imeli smo tudi srečo, da smo v Parizu srečali nekega Danca, ki je v trgovskih odnosih z našo državo. Ta nam je ponudil sedeže v svojem udobnem avtomobilu, kajti potoval je preko Španije v Afriko. Vožnja po Zapadni Franciji

Od leve na desno: dr. Miha Potočnik, Tensing, Fedor Košir

je bila prijetna in po dveh dneh vožnje smo se v poznih popoldanskih urah v bližini svetovno znanega kopališča Biarritz na obali Atlantskega oceana približali španski meji. Mejo smo prestopili brez kakih večjih težav in formalnosti in že smo bili v španskih mestecih Irun in San Sebastian, ki sta dobro znani našim španskim borcem iz časov državljanske vojske. Pot nas je vodila po obronkih Pirenejev, ki segajo tu prav do morske obale.

V centralnem delu so Pireneji mogočno gorstvo z strmimi stenami in divjimi vrhovi, katerih bizarne oblike so se v daljavi lepo odražale na večernem nebu. Čim bolj pa se gorska veriga Pirenejev približuje morski obali, tembolj izgublja značaj velegorja; oblike vrhov so kopaste, porasle večinoma s travo in nizkim grmičevjem in so me nehote spominjale na našo Šar-planino v Makedoniji. Vozili smo se skozi divje gorske soteske, mimo mnogih tovarn za celulozo, ob gorskih potokih in mimo redkih, ubožnih vasi, vedno navzdol do reke Ebro. Ponoči smo prispeli v mesto Burgos, kjer smo prenočili. To mesto je znano po svoji mogočni katedrali in po raznih drugih stavbah velike arhitektonske vrednosti, znano pa je tudi iz državljanske vojne.

Ko smo naslednjega dne potovanje nadaljevali, smo prišli v pusto, kamenito pokrajino brez zelenja in brez vode. Rdečkasta zemlja in redko skalovje je nudilo pravo podobo kraškega terena in revnih ljudi, ki smo jih poredkoma srečavali. Oblečeni so bili v žakljevino, prikrojeno v nekako oblačilo, ki bi jim

ga zavidala marsikatera modna hiša. Bili so podobnim pravim nomadom. Že tu je bilo opaziti, da vlada v Španiji blagostanje le v ozkem krogu veleposestnikov in režimu vdanih ljudi, medtem ko je delovno ljudstvo brez lastne zemlje in brez pravic in verjetno z najnižjim standardom v Evropi.

Vedeti moramo, da je Španija v glavnem bogata dežela, da ima mnogo rudnin, lepo obalo in tudi bogata polja, toda vsa ta bogastva so v rokah nekaj desetlin bogatašev in pa cerkve, ki igra tudi danes zelo pomembno vlogo v političnem in gospodarskem življenju dežele.

Čimbolj smo se približevali Madridu, tem lepša je postajala pokrajina, pomladansko zelenje je bujno brstelo in pšenična polja so se razprostirala daleč naokoli. Končno smo dospeli na cilj.

Madrid leži na vzvišeni ravnici, saj je vsa Španija granitno apnenčasta planota s povprečno nadmorsko višino ca. 700 m in s 30 milijoni prebivalcev. Špancev je nekako 23 milijonov, Kataloncev 6,5 milijona in Baskov pod Pireneji nekako 700 000. Baske takoj spoznaš po njihovih tipičnih čepicah.

Madrid je dvamilijonsko mesto, ki ga obkrožajo gorske verige Sierre de Guadarrama, ki loči Staro od Nove Kastilje in Katalonije in Sierre de Gredos. Ti gorski sklopi dosežejo višine do 3000 m, medtem ko so Pireneji visoki do 3300 m. Najvišji vrhovi pa so na jugu Španije v Sierri Moreni in Sierri Nevadi z višino 3481 m. Okolica Madrida ima torej alpski značaj in nudi ugodne pogoje za širok razvoj planinstva.

Sprejem v Madridu je bil planinsko prisrčen, toda takoj smo morali na sejo Izvršnega komiteja UIAA, ker je Jugoslavija članica tega vodilnega organa Unije, kot sem to v začetku že omenil.

Naslednjega dne smo si ogledali Madrid, ki ima stari in novi predel mesta. Stari predel tvorijo večinoma nižje stavbe z ožjimi ulicami, medtem ko je novi del mesta popolnoma moderen. Bili smo v univerzitetnem mestu (Ciudad Universitaria), ki se danes ponaša s krasnimi stavbami raznih fakultet in z modernimi učilnicami. Tu danes ni več sledu o silovitih bojih, ki so za časa državljanske vojne divjali ravno v tem predelu.

Posebno pozornost je vzbujal sindikalni športni park ob reki Manzanares, ki se razteza v dolžini več kilometrov in ima najmodernejšo športno napravo za vse vrste športnega udejstvovanja. Ta park obiskujejo lahko vsi člani fašističnega sindikata brezplačno in imajo tudi pri prehrani razne ugodnosti. Na ta način skrbi režim za to, da bi pridobil naklonjenost številnih delovnih množic Madrida, kar mu pa baje ne uspeva posebno dobro.

Pred kraljevo palačo (Palacio Real) smo opazovali menjavanje straže, ki jo opravlja marokanska konjenica v svojih nacionalnih oblačilih na iskrih konjih, ki imajo pozlačena kopita. Ta služba je bila nagrada generala Franca Marokancem, ki so v državljanski vojni tvorili njegovo udarno orožje zoper borce za svobodo. V kraljevi palači smo srečali danes že pokojnega iraškega kralja Feisala, ki je bil tedaj na uradnem obisku v Španiji in si je ogledoval razkošno rezidenco bivših španskih kraljev. Verjetno si tedaj ni mislil, da bo tudi njegova slava tako hitro minila. Videli smo tudi vojaško paradno prirejeno njemu v čast. Parada ni privabila skoro nič radovednežev, kajti močni kordoni do zob oboroženih vojakov so čuvali prevoz ameriškega orožja s španskimi posadkami.

Za tujca je skoro nujen tudi ogled bikoborb (Corrida de Toros) v mestni areni, vendar so nas bikoborbe močno razočarale. Interesanten je sicer ceremoniel pred začetkom bikoborb, ko nastopijo vsi borilci v starih španskih nošah, sam boj in igra torera z bikom in končna ugonobitev bika pa so nas

Jugoslovansko
zastopstvo
v družbi
s Tensingom

razočarali in vsi smo odhajali iz arene z grenkim okusom v ustih in z občutkom, da smo gledali nekaj divjaškega in nekulturnega. Bikoborbe so v Španiji še močno razširjene in jih prirejajo tudi majhne vasice včasih celo na glavni cesti, kar smo imeli priliko opazovati na naši vožnji proti Madridu. Zmagovalcu toreru je podarila navzoča princezinja Monaca — bivša filmska igralka Grace Kelly — nov torerski klobuk, v zameno pa je dobila uho njej v čast ubitega bika. Njen mož princ Rainier se je ob tej ceremoniji zadovoljno smehljaj.

Žal smo imeli le malo časa na razpolago za ogled znamenite galerije El Plado, kjer so nakopičene slikarske umetnine najslavnejših starih mojstrov.

Sledil je še sprejem pri mestnem županu, ki je potekel v neprisiljenem kramljanju. Župan se je pomenkoval z nami v še kar dostojni nemščini, pa tudi italijanski jezik mu ni delal težav.

Dne 14. V. popoldne je pričela skupščina UIAA z delom v državni gimnaziji za športe. Za uvod je bila prirejena kratka telovadna in gimnastična akademija, nato se je pričel delovni del skupščine. Navzoči so bili delegati planinskih organizacij Italije, Nizozemske, Švedske, Zahodne Nemčije, Avstrije, Grčije, Anglije, Švice, Mehike, Jugoslavije in Španije. Zanimive so bile razprave o tem, da vedno več izvenevropskih držav izstopa iz članstva Unije in to predvsem zaradi oddaljenosti, da pa prosita za ponoven sprejem Poljska in Čehoslovaška. Poljska formalno nikdar ni izstopila iz članstva, ni pa se udeleževala dela v Uniji. Čehoslovaška je javila svoj izstop, pa ni bil sprejet. Vprašanje sprejema obeh teh držav je bilo odloženo do naslednje skupščine.

Skupščina je tudi ugotovila, da si laste razne komisije, ki so bile ustanovljene v okviru Unije, preveliko avtonomijo. Spuščina je sklenila, da morajo te komisije o svojem delu redno poročati generalni skupščini. Predlog španskega delegata, naj se članstvo Unije bavi s proučevanjem radioaktivnega sevanja v planinah, ni bil sprejet, ker se s temi problemi strokovno in znan-

stveno že ukvarjajo drugi forumi. Končno je bil odobren še predlog Izvršnega komiteja Unije, da se vsakoletnemu filmskemu festivalu v Trentu v Italiji odobri posebna nagrada Unije, in sicer za film, ki bi ga izdelal amater. Film naj bi tehnično ustrežal in naj bi prikazoval idejo planinske solidarnosti in tovarištva, temelj obstoja in delovanja Unije.

Ko je bil dnevni red generalne skupščine izčrpan, je sledil še uradni sprejem delegatov pri predstojniku državne gimnazije za športe, nakar so sledili večdnevni izleti v bližnjo in daljno okolico Madrida. Na teh izletih smo se imeli priložnost podrobneje seznaniti s španskimi planinci, z lepotami njihovih planin, z njihovo planinsko organizacijo in delno tudi s španskim ljudstvom.

Prvi dan izleta smo se odpeljali proti Sierri de Guadarrama, gorskemu grebenu, ki leži severozapadno od Madrida. Najvišji vrh v tej skupini je Peñalara (2430 m). V njegovem vznožju je nad reko Manzanares torišče nacionalne plezalne šole (Pedriza de Manzanares). Tu sem je prihitelo nešteto planincev z avtobusi, avtomobili in tudi s kolesi, kar nas je pravzaprav presenečalo, saj je bil navaden delavnik. Povedali so nam, da je naval planincev na bližnje gore v nedeljah ogromen, o čemer smo se kasneje tudi sami lahko prepričali. V plezalni šoli so nam skupine španskih alpinistov demonstrirale razne načine plezanja vse od prve do šeste težavnostne stopnje. Skale so granitne in zelo primerne za plezanje, le višjih, kompaktnih sten nismo opazili, temveč le nekaj desetimetrov visoke detajle, ki pa so večkrat pretrgani z rdečo kraško zemljo.

Od tu smo se odpeljali na prelaz Navacerrada (1860 m), kjer je center madridskega zimskega športa. Precej hotelov, nekaj žičnic na greben Guarremillas, sneg in smučarji še v maju, to bi bila karakteristika te pokrajine, ki je res zelo primerna za zimski šport.

Na nadaljnji poti smo si ogledali še kraljevi grad Granja de San Ildefonso v vznožju Peñalare, ki je zidan v stilu Versaillesa in obdan z veličastnimi vodometi, nato pa smo se po lepih vijugah spustili v dolino Stare Kastilje, v mestece Segovio. To mesto ima izredno slikovito lego, nad njim pa kraljuje Alcazar. S tem imenom označujejo v Španiji vse stare topničarske trdnjave in vojašnice in zato ta Alcazar nima nič skupnega z onim, ki je tako znan iz državljanske vojne.

Preko prelaza Los Leones de Castilla (1523 m) smo prišli končno v El Escorial, ki ga večkrat imenujejo tudi osmo čudo sveta. Zaradi krasne lege na obronkih Guadarrame, zaradi izredno prijetne klime in zgodovinskih znamenitosti v tamkajšnjem ogromnem samostanu slovi ta kraj širom po svetu. Tu je bil v razkošnem hotelu »Filip II.« zaključni banket, nakar smo se Jugoslovani vrnili v Madrid in nato čez nekaj dni nazaj domov.

Ob koncu še nekaj besed o španski planinski organizaciji. Organizacija je dokaj centralistično urejena in ima svoj centralni prezidij, na katerega je direktno vezan francosko-španski komite za Pireneje, obenem pa ima nalogo, da vzdržuje stike z UIAA. Pireneji so dostopni Francozom in Špancem s planinsko legitimacijo, ki je potrjena od obeh planinskih organizacij in je tako dostop v Pireneje zelo olajšan. Morda bi se tudi pri nas dal napraviti tak aranžma vsaj za Zahodne Julijce.

Prezidij ima svoj komite, ta pa ima svoj generalni sekretariat in glavno administracijo. K izvršnemu komiteju spadajo razne komisije kot n. pr. komisija za tabore, za jamarstvo, za planinske kočje itd. in nadalje še nacionalna šola

Od leve na desno:
F. Košir, Danec.
D. Colić, Kušić

za alpinizem, odsek za gorske vodnike in gorska reševalna služba. Generalni sekretariat ima kontakt z desetimi pokrajinskimi podzvezami, ki združujejo društva na njihovem teritoriju. Vsa društva štejejo približno 50 000 članov, planinskih domov pa je v Španiji nekaj nad 80. Stalnega glasila španska planinska organizacija ne izdaja, izda pa vsako leto zbornik, ki vsebuje pregled celotnega, enoletnega delovanja centralne planinske organizacije, pokrajinskih zvez in društev.

Kot sem že omenil, je planinstvo v Španiji zelo popularno. Poleti in pozimi obiskujejo gore planinci in smučarji. Jugoslovani smo bili prijazno sprejeti in na naše začudenje nam je marsikateri Španec omenil, da je nasprotnik sedanjega režima, da je sodeloval za časa državljanske vojne na strani republikancev, da pa mora danes pač služiti svoj kruh pod generalom Francom, ki ni posebno priljubljen, ker je že star in je njegova zunanja politika v škodo interesom španskega ljudstva.

Žal nam je bilo, da nismo mogli napraviti izleta v Pireneje, ki so silno lepo gorstvo, toda desetdnevno dovoljenje za bivanje v Španiji je hitro poteklo in morali smo se vrniti domov, polni vtisov iz lepe dežele, kjer pa ne sije svobodno sonce in so protislovja med vladajočo kasto in španskim ljudstvom na vsakem koraku močno opazna.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Jesenice 6890 din, France Obed, Vipava 200 din, prispevek PZS od vplačane članarine od 1. VII. do 30. IX. 53 390 din, prispevek PZS od vpisnine 46 610 din, prispevek PZS od prodanih znakov 630 din, skupaj 107 720 din.

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 4. septembra 1958	5 307 982 din
Zbrano od 4. septembra do 14. oktobra 1958	107 720 din
Stanje sklada 14. oktobra 1958	5 415 702 din

Ogrinova v belem ...

CIRIL DEBELJAK

Stala sva pod steno. Zasopla in težko obložena sva zasekala v srenec nekje tam, kjer se poleti vpišemo na drobno in s čemerkoli na umazan, razpadel list prvih ponavljalcev. Dvaindvajsetič se danes navezujem na tem mestu, iste črne strehe nad mano kot zmeraj, daleč čez dolino pa bel trak Savinje. Tako je kot prvokrat. Svet stoji, kot da je bil zmeraj tak in bo na večno, komaj da se kamen premakne v trenutku, ki ga imenujemo dolgo življenje človekovo. Pa vendar se je nekaj spremenilo. Manjka votel glas zvoncev in meketanje izpod Škarij, vrisk s poti pod nama in hrumot prenapolnjenega Okrešlja.

Sama sva. Prvič in tudi prva pod zasneženo severno steno Ojstrice. Strehe in plati so še na svojem mestu. Družbo jim dela požled in gore pršiča na policah. Dobra volja in brezskrbnost, spremljevalka vseh navez pod lepo steno, se je umaknila nečemu novemu, nepoznanemu. Tesen, grenak občutek mi je zvezal roke. Tokrat nisem hitel z navezovanjem — skoraj strah me je bilo — pod steno tokrat prvič. Vse tisto lepo in prešerno, kar daje Ojstrici mik in prednost pred drugimi stenami, je bilo takrat pokopano v snegu, mrazu in boleči tišini.

Morda je Marko nekaj let za menoj čutil isto. Obotavljal se je, tehtal samega sebe in odtehtal — storil je, kar se mu je zdelo prav in njega vredno — vstopil je. Naj publika modruje po svoje. Pripomb o tem, pikrih, smešnih in umestnih, je padlo dovolj — vse brez potrebe in koristi. Kar je občutil v steni v treh dneh skrajnih težav in poledenele skale, ki jo je tako ljubil, je ostalo njima. »Zakaj in čemu« čaka na odgovor, odkar je prvi človek segal v skale, in bo spremljal zadnjega, ki se z nje ne vrne. Lahko smo sodniki, toda sodimo li prav? Preplezal je steno. Poleg Herletovega si je postavil spomenik, velik in neminljiv. Drago sta ga plačala, oba, z življenjem.

»Boš spal ali plezal!« me je nadrl Janko in hupal v prste. On je bil brez skrbi. Stene ni poznal, zimo pa kljub temu dovolj, saj sva pred kratkim že plezala Strelčevo peč in Planjavo. Kmalu me je spravil spet na stari tir, celo v dobro voljo, le odločitev: Herle-Ogrin je še visela v zraku. Obe smeri sem imel po desetkrat za sabo, katera je težja, posebno tedaj, pa ne bi mogel za trdno povedati. Odločila je stena brez naju dobre pol ure pozneje in pokazala v desno.

Ledena polica in prag bi takrat v požledu in pršiču zahtevala preveč. S plošč se je trgalo brez odmora, eno samo neizčrpano skladišče ledenih sveč in plazičev se mi je zdel svet desno od izstopnega kamina v Herletovi. Torej težavam v nameček še led po grbi. Pa drugič!

S skrajno težavo sva zlezla izpod praga čez plati v zasneženi kot pod prestopom Ogrinove smeri.

Zgodnja nisva bila tega dne, in ob skrajno slabih snežnih razmerah, ki so vladale marca v hribih, sva komaj upala, da uideva bivaku.

Vse tisto prepotrebno za tak vzpon sva imela s seboj — v mislih. Nekaj kruha in klobas, obleka, ki sva jo imela na sebi, in 20 klinov je bilo vse, kar naj predstavlja opremo zimskega alpinista. Presneta reveža sva bila. Šele danes se tega zavedam — k sreči še s celo glavo in prsti na nogah.

Sicer pa nisva bila edina. Povojni ho-ruk v najtežjih stenah je potekal povsod in pri vseh enako. In prav pri teh najtežjih vzponih se je kljub tve-

ganju komaj kaj zgodilo. Imeli smo pač srečo, in te največ, nekaj zagnanosti in potrebo po ustvarjanju, afirmaciji, za nameček pa še dobro voljo — skupek tega pa že lahko nekaj pokaže. Kaj od tega manjka danes, da stene samevajo od Trente do Robanovega kota? Kdo je kriv ali kje je krivda za tak nenaden padeč v našem zimskem alpinizmu?

Prestop v desno, ki šteje poleti za prvo težko mesto v steni, sem sedaj komaj spoznal. Edini oprimek na plateh je bil pokrit z ledom, prav tako poklina nad njim. O prečnici, ki jo navadno poleti uporabljamo od tod dalje, da se izognemo poklini, ni bilo duha ne sluha. En sam slap ledu je pokrival skalo, ki je tekel izpod zametov spodnjega podstavka Ojstrice, dobrih 20 metrov nad nama. Brez varovanja in vmesnega klina sem tvegala prestop v desno in zabil poklino s šestimi zaporednimi klini, prav pod snežne zamete. Iz zanke sem zagazil v sneg do pasu in varoval v njem.

Najtežje v tem delu je bilo za nama, obenem pa odrezan sestop nazaj pod steno. Spust od tu bi bil v snegu problematičen, morda celo nemogoč. Zagazila sva v globok pršič na mestu, kjer je poleti velika gruščnata gredina s travo in drobnim grmičevjem. Prav nič ni bilo podobno plezanju v eni najtežjih sten, bolj zimskemu pristopu na Korošico v slabem vremenu. Bal sem se, da je skala v steni poledenela. S tem bi doživela brez dvoma najmanj en bivak, na kar pa nisva bila najmanj pripravljena. Če bi tu, 100 metrov nad vstopom, vedela, kaj naju čaka v policah zgornjega dela, bi kljub ledu tvegala takojšen sestop.

Strme plati pod vesno prečnico sva našla suhe, prav tako rumeno streho nad njo, zato pa je že prva polica v desno poskrbela, da nama ni postalo dolgčas. Upanje, da bo v steni pršič zamenjal srenec ali vsaj spiha sneg, se je razlezlo v nič ob trdem delu na policah. Stena je pokazala svoje orožje. Lahki detajli se v tej steni v snegu spremenijo v najtežje in daleč prekašajo tako imenovane ključne detajle. Zapestje me je bolelo od neprekinjenega razbijanja s kladivom. Vse tisto lepo, kar v stenah pričakujemo, se v takem spremeni v besno zaganjanje do kraja. Navzgor ali navzdol, kjer je pač bliže. Uživanja v tem seveda ni nobenega, tudi »vrisk in prešeren smeh« sta pozabljena. Jezno gledava drug drugega na vrvi in mračno steno, ki spremeni na mah vsa pričakovanja v kruto resnico. Ob spoju Ogrinove z Režkovo sem za hip okleval. Na desno bi dosegel lažji svet in steber vsaj 100 metrov pred Ogrinovo, zato mi pa plazne police v tej smeri niso šle v račun. Sicer pa, danes ni stena nikjer prijazna. Mokra do kože in prezebla sva morala doseči vrh pred nastopom teme, sicer naju ne bo zlepa več na beli dan.

Na poševni polici, ki pred kotom Ogrinove luknje preide v streho, sem naklesal stopinje in varoval na prestopu. Janko je sledil molče. Lepo je plezal, znal biti dobre volje, po potrebi pa tudi držati jezik za zobmi. In za to zadnje se je trdovratno odločil, celo brez mojega predloga. Za besedo ni bilo časa, še manj za ogledovanje, čeprav je ta čas Okrešelj in svet nad njim tako lepo žarel pod jasnim soncem. Tam toplota in ravna tla, tu pa najslabše, s čimer lahko gora postreže.

Tik nad menoj je držala čez steber ozka poklina, ki me je spominjala na najbolj čuden in neverjeten dogodek v mojem plezanju. Pred leti sva lezla z Markom prvič Ogrinovo. Varoval sem nekaj metrov nižje kot tokrat in mi je zato prvi takoj za vogalom izginil izpred oči. Napravil je prestop in bi naj bil, po opisu sodeč, že pred vhodom v Ogrinovo votlino. Brezskrbno sem vlekel cigareto in metal drobne kamenčke pod steno. Za prvega se nisem menil, saj verjetno udobno sedi na ravnem in občuduje kot jaz. Vrv se je počasi odvijala

izpod mojih nog in drsela za rob. Včasih se je malo potresla pa zopet zlezla za nekaj centimetrov. Nisem vprašal, kaj mu je, da se igra z njo, zato me je pa Markov glas nenadoma vrgel pokonci. »Dobro drži!« je zaklical visoko nad menoj v ploščah, »klin mi je padel v steno«...! Jaz pa tako brez skrbi na ogledih, medtem ko on pleza skrajno težko mesto, seveda daleč izven smeri, kar po svoje. Opis je bil lepo spravljen pri meni v žepu in tako je Marko za robom zaplezal naravnost navzgor, nekje tam, kjer poteka izredno težka nemška varianta. Kako mu je pa lahko klin padel v steno, mi ni šlo v glavo. Stal sem ko na trnju, na hitro zabil klin in varoval, kot je treba, dokler ni ves vesel zavriskal nad stebrom.

»Tu se je pa Ogrin v težavah prekleto zmotil,« je zaklical navzdol. No, ti pa v smeri, sem si mislil in zaplezal za njim. Votlino je seveda lahko zgrešil, ker je tudi sam nisem zagledal. Odmaknjena je preveč za rob. Po desetih metrih je zazijala v steni luknja, kar sredi gladkih plošč, lepo okrogla, kot bi jo izdolbel kipar. Pogledal sem skozi »okno« v izbo in si bil glede votline takoj na jasnem. Daleč pod menoj se je namreč zasvetil vhod v njo. Potrkal sem s kladivom in takoj je odletel dobršen kos stene v votlino. Po tako tanki skorji pa še nikdar nisem plezal. Ves obok votline, visok nekaj nad 20 metrov, tvori zunanjo steno ponekod komaj centimeter debela apnenčeva obloga. Dobro da je padel v steno samo klin brez Marka, ker bi ga tako zaman iskal po policah. Zadeva se je srečno končala, plezarija je pa v tem delu izredno težka in negotova, ker ne smeš tvegati z zabijanjem klinov.

Tokrat me ta zanimivost ni vlekla naravnost navzgor. Hotela sva čimprej doseči votlino in rampo nad njo, kjer sem v tem snegu pričakoval največje težave v celi steni.

Prestop je bil k sreči suh, zato pa votlina zadelana do roba. Prebila sva zamet in prismočala oba naenkrat pred luknjo sredi votline. Zdelo se nama je, da je prostor ogrevan, in tudi sneg ni bil sipek, prej moker in stisnjen kot prvomajski sren. Preblizu luknje nisva smela. Ta se namreč pogreza nekaj desetin metrov navpično v steno. Kamen, ki ga vržeš, pljusne v globoko vodo, ki tudi takrat, pri zunanji temperaturi najmanj 10 stopinj, ni bila zamrznjena.

V poltemi sva brskala po nahrbtniku in kmalu pospravila vso uporabno vsebino na pravo mesto. Na sredo votline je padal pramen svetlobe skozi luknjo, ki sva jo pred leti vsekala z Markom ob tistem nesrečnem alpinističnem manevru.

Privoščila sva si komaj nekaj minut in že je šlo zopet pri »vratih« v mehek sneg na spodnjo polico. Dve lažji dolžini v levo, kjer prehaja polica na Herletovo »prižnico«, od tam pa v najtežji detajl današnje plezarije: prestop na rampo. Stebriček pod klinom je bil tako lepo zelen in gladek, da me je šele po nekaj brezuspešnih poskusih spustil na vrh — s pomočjo petih klinov, ki so tokrat prvič sedeli v tej tako dobro razčlenjeni skali. Zima ima pač svoje čare, ki jih razkazuje povsod drugače. Nama ni postregla s čim lepim, lahko sva pa bila zadovoljna vsaj glede težav, in bi se celo plezalci večjega formata ob teh metrih ne smejali preveč sladko.

Kline s te dolžine sva pustila pri miru. Janko je slovesno obljubil, da jih pobere že junija, da ne bi bili morda komu v napoto pri plezanju po suhi skali. Prestop je opravil proti vsem pravilom kar po zraku in se za kazen ne preveč nežno dotaknil spodnjega dela rampe. Rebra so ostala sicer cela, kože je pa ostalo lep kos na hrapavi skali. S policami in križarjenjem sva torej opravila. Še 150 metrov izredno težke rampe, kot piše v knjigi, in na vrhu

sva. Tisti vrh je pa čakal še polne tri ure na najin obisk. V rokah me je že davno zgrabil krč. Plezal sem kar s stisnjeno desnico in s kladivom v roki. Tisoč stopinj sem vsekali od tu ali morda še več, stena pa je postala z vsakim korakom težja, ledena in posuta z ivjem, ki je bil povsod, celo v zavetrni rdeči votlini pred žmulo. Kot da to še ni dovolj, je v rednih presledkih zasikalo z direktne smeri in takoj nato sva bila v oblaku pršiča in tankih skorjah ivja.

Zaman sem naskakoval žmulo v desno. Ob vsakem poizkusu sem obvisel na klinu. Guma ni za v led. To sem občutil na lastni koži skoraj preveč bridko. Da bi pa tu, nekaj dolžin pod polico, obstala, brez vseh izgledov na sestop ali srečen bivak? S kladivom sem razklenil prste desne roke, jih gladil in grel. Ko so bili za silo uporabni, je prišel na vrsto previs levo žmule, kjer je poleti že Rado poskušal srečo. Izplezal je sicer, toda pri polni moči in brez mraza.

Klin za klinom je zlezal v skalo. Dvakrat me je Janko spustil nazaj pred votlino, tretjič sem dosegel vrh. Končno iz najtežjega. Čeprav sem že videl široko polico pod Kopinškovo potjo, nisem verjel, da naju stena pusti tako poceni domov. H kopici razočaranj sem pričakoval najhujše. Toda vse je ostalo mirno, kot da se ni zgodilo ničesar novega, posebnega, kot da nas sploh ni v tej težki steni. Igra se pač z dvojico, nevede, morda nehote. Še je sijalo sonce izza grebenov Turske gore in prav nad nama se je žarek ustavil. Še dolžino, morda dve, pa sva pri njem.

Janko je brez prigovarjanja pustil kline v steni, ki so takrat, ko sva reševala, ne problem stene, ampak samega sebe, izgubili vso svojo visoko vrednost. Poznalo se je Janku na koncu smeri, da dolgo ne bi več vzdržal. Zaupal je pa kljub temu, meni in sebi, in plezal, kot da sva v naročju previdnosti. Zdelo se mi je, da strahu ali misli na neuspeh sploh ne pozna. Res, nisva še obrnila v nobeni steni, bila pa sva temu danes bliže kot kdaj koli prej.

Še nekaj krepkih udarcev v led in stala sva tam, kjer je pred uro svetilo sonce, na grebenu, zunaj težav. Mrzlo je velo iz globine in ledenih plošč, ki sva jih pustila za sabo. Nisem hotel misliti, gledal sem samo vrh in položno drugo stran, dolino in ravna tla in vse tisto, kar naju tam čaka.

Nisva občutila zmagoslavja, komajda veselje, da sva tu, cela in zopet živa. Marsikdo bi ob tem vprašal, zakaj potem raje ne ostanemo spodaj ali prigazimo na vrh po lahki južni strani ali sploh ostanemo doma? Zadostila sva samemu sebi in doživela nekaj velikega, čeprav težkega, in ostala živa. In prav zato, ker sva še tu in z nama vred ves ta svet, nespremenjen in deviški kot nekdanj, se vrneva zopet, kot da se ni nikdar nič hudega zgodilo.

LEOPOLD STANEK

Gorskemu duhu

Oddavnaj živiš mi v podobi,
da bivaš tam zgoraj,
na vrhu,
na konicah strel in hrepenenj,
kjer je sedež bogov vseh časov,
vedno enako daleč od nas,
neskončno nedosegljiv —
kaj žgočih pogledov
sem nasejal v razore bežnih oblakov!

Čuj,
nikoli nisem strahopetno
klečeplazil pred teboj na kolenih
v urah tegob in stisk —
molče sem vselej veličal
tvoje sveto ime
samo na penah plime radosti.

Nisem te prosil
za začetek svojega žitja,
toda rotim te —
varuj ponos črva,
ki se vzpenja do neba!

Odjuga v Tatrach

MIRAN MARUSSIG

V mesecu februarju sva sodelovala s Petrom Habičem kot člana Društva za raziskavanje jam Slovenije v veliki mednarodni odpravi v jami Zimni v Zahodnih Tatrach na Poljskem. Odprava je štela vsega štirideset članov in je bila najboljše organizirana od vseh povojnih poljskih odprav v domače gore in jame. Žal, da je bila na koncu nesreča, ki je močno razburila poljsko javnost in pokvarila dober vtis sicer sijajno pripravljene in organizirane ekspedicije.

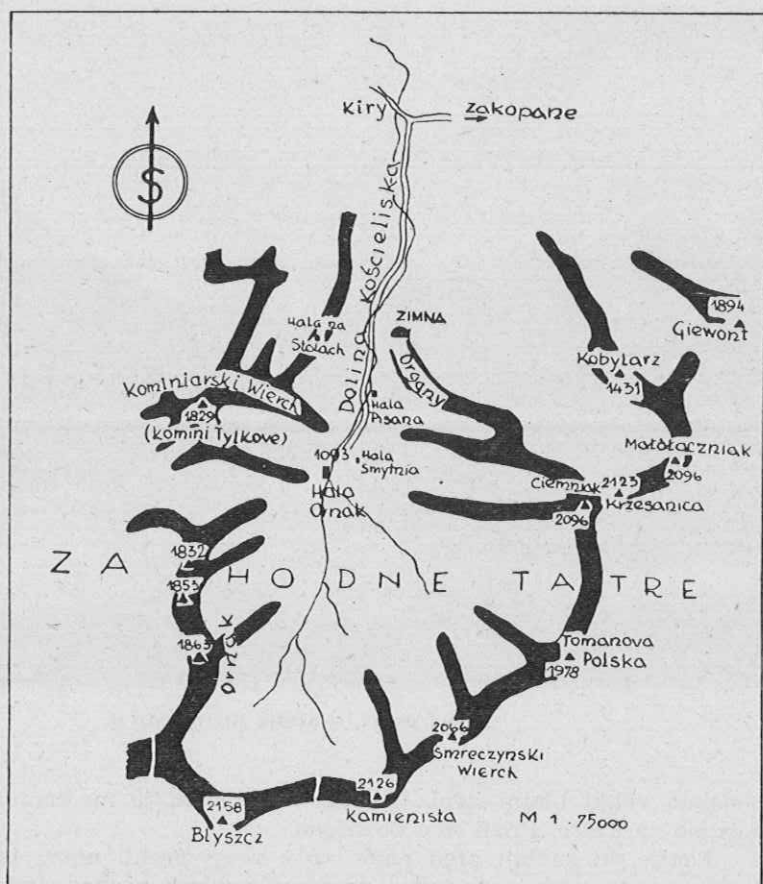
Zahodne Tatre so iz apnenca, podobne gorski verigi od Bogatina do Črne Prsti. Iz peščenih, kopastih vrhov se dviguje tu in tam strma steza z vrhom, kot izbrušeno konico. Apnenec, če dobro premisliš, sploh ni kamen, ampak je kakor sladkor ali pa sol. Voda vrta vanj prehode, predore in luknje in postane ta trda stvar — *calcium carbonatum* — podobna situ ali pa staremu čevlju. Pušča na vseh koncih. Take so tudi Zahodne Tatre; preluknjane kot rešeto.

Vhod v Zimno je sto metrov nad dolino Košcielisko, po kateri teče rečica, podobna Kamniški Bistrici. Ni tako divja, peneča in močna, je pa prav tako čista in lepa. Izvira izpod Blyszcza, 2158 m visoke piramide, ki zapira dolino Košcielisko kot sijajna kulisa. Na levi, gledano v nizvodni smeri, so trije vrhovi Ornaka (1863, 1855 in 1832 m) ter Kominiarski Wierch (Kominy Tylkowe) 1829 m, na desni pa pobočje Organy (Orgle).

Zimna ni jama, kot smo jih navaženi pri nas. Nastala je ob sistemu ozkih razpok in je polna nizkih prehodov, t. i. »zapirak«, kjer sta edino uporabni okončini nos in pa trebuh. Polna je visokih kaminov, navpičnih in zavitih v spiralo, visokih pragov in nemarno umazanih rovov. Dolga je skoraj štiri kilometre, za nameček je mrzla, v prvem delu ledena, spodaj zalita z vodo, v zgornjih nadstropjih pa premazana z blatom in apnenim mlekom. Kamorkoli pogledaš, karkoli primeš, na karkoli stopiš, povsod moča, moča, moča. Voda v škornjih, v obleki, v spalnih vrečah, v sladkorju, v čokoladi, v klobasah. Da bi jo pil, je pa ni; spodaj je podobna kavi, v zgornjih nadstropjih pa opravlja premaz na stenah funkcijo gumijaste gobe.

Jama je že dolgo znana domačinom. Raziskana je bila sorazmerno slabo. Nekaj zaradi tega, ker Poljaki šele začenjajo z resnim znanstvenim delom v speleologiji, nekaj zato, ker je tehnično izredno zahtevna in nevarna. Jamarji so postavili na edinem ravnem prostorčku daleč v notranjosti bivak. Toda smola. Že davno poprej si je izbral ta prostorček za svojo rezidenco Mauricius — jamski duh. In ker mu ni všeč, da so mu podržavili parcelo in postavili tamkaj lesen zaboj, imenovan »Schron Benedyktyнка«, jim nagaja. Do sedaj sta bili dve večji odpravi v Zimno, odkar stoji bivak, in sta se obe slabo končali. Fantje so trmasti. Bivaka kljub Mauriciusu ne bodo podrli.

Odprava je bila razdeljena na osem skupin, šest jih je imelo nalogo opraviti razne meritve, ena je ostala na bazi v Hali Ornak, ena pa je imela nalogo zavarovati pot v notranjost; namestiti vrvi na pragovih, lestvice na previsih ter omogočiti prehod preko sifona in ponora, dveh kritičnih točk v spodnjem delu. In ker je bilo v jami skoraj trideset fantov, (z eno častno izjemo ženskega spola), v bivaku pa prostora za šest ljudi, so pripravili veliko spalno vrečo za pet oseb, napolnjeno z volno. Prenesli so jo v Galerowy, v majhno dvorano naprej od Benedyktyнке. Čas so razdelili tako, da so se skupine v bivakih menjavale. Medtem ko je ena spala, je druga delala. Tako so bile spalne vreče, četudi mokre, vedno tople in je bilo časa za počitek za vse dovolj.

V sredo ob devetih zvečer sem odšel iz baze. Dve skupini sta v časovnem razmaku po osem ur odšli že pred nami v jamo. Bilo nas je sedem, imeli pa smo vsega štirinajst nesramno težkih vreč, priprojenih nalašč za transport v jami.

Gazim svež pršič in sopem v breg. Vreči mi visita bolj na petah ko na hrbtu. Kljub temu sem dobro razpoložen. Karbidka meče luč po zasneženih smrekah in skalah. To je zadnja podoba, ki se mi vtisne v spomin. Zima. Globoka zima, mi pa odhajamo za šest dni v čisto drug svet. V temo, v svet blata in vode, v svet kamenja in skal.

Ponor. Čudna reč. Rov, zaviti ko paragraf, v sredi globoka kotanja in v njej voda. Strop se močno zniža, tako da ne gre brez globokega priklona v dno čolna. Tam čaka Korsak, ki mora nas in naš material prepeljati preko. Oblečen je v visoke gumijaste hlače in brodi v vodi, ki mu sega skoraj do roba hlač. Ko že skoraj opravi delo, mu nenadoma zdrsne. Zajeti vodo v čevlje pri kravati, pa še tako, da si lahko potem namiliš glavo, to ni več šport, ampak je nesreča. Zato jo je tudi Korsak odkuril iz jame, kar so mu noge dale.

Transport nam je žrl moči. Čepeli smo v vseh možnih položajih in podajali vreče. Zdaj sem bil zagvozdjen v kamin, s hrbtom in nogami ob stenah, zdaj sem ležal na hrbtu ali na trebuhu in potiskal pred seboj vrečo, ki je bila

Hala Ornak, v ozadju Blyszcz 2158 m

Foto: Marussig

podobna veliki blatni kepi. Ure pa so tekle in je medtem sonce že davno posijalo na Tatze. Prišli smo do sifona.

Fantje, ki so bili pred nami, so z vedri prelili nekaj tisoč litrov vode v jezerce za njim, da so znižali gladino in odprli prehod. Ležali smo v čolnu na dnu in se z rokami odrivali od stropa. Tako smo prešli tudi to oviro in bili končno pod Wielkim Progem (Velikim Pragom), pod skoraj sto metrov visokim kaminom, iz katerega je visela vrv, ko smešno šibka, na novo olupljena vrbova vejica, ki sega semkaj od daleč tam gor z drugega sveta v črno globino tolmana.

Štiriindvajset ur neprestanega plezanja, plazenja in prevažanja nam je požrlo moči. Kuham čaj in tlačim v usta sladkor. Zdaj šele čutim, da sem premočen. Peter izliva iz škornjev vodo, Marjan ožema rokave srajce, tisti, ki so v čevljih, pa tako ne vedo kaj početi. Tam ni kaj izliti. Voda izteče iz istih odprtih ven, kakor je pritekla notri.

Zadaj za kupom vreč spi skupina v veliki spalni vreči. Prišli so semkaj pred nami. Zdaj so na toplem. Počivajo in spijo; nas pa čaka še sto metrov navpične teme.

Nekaj tarzanske spretnosti in prvi metri so pod meno. Peter je že na stopnji nad mano in pošilja naravnost na mojo čelado drobir in okruške. Kakor je spodaj majhen prostor, pa je vendar dovolj velik, da se fantje razbeže po kotih ko splasene kokoši. Kar pade na vreče, pomeni v deformacijsko delo spremenjeno energijo. V vreči ostane luknja ali pa naznani kovinsko steklen zvok posmrtni krik steklenice, čutare ali kuhalnika. Vse je minljivo!

Bivak. Po tolikem naporu se mi zdi podoben okrevališču. V resnici je velik zaboj, obit s strešno lepenko. Prostora je le toliko, da zložimo po skalah

Hala Smytnia v dolini Kościeliski, v ozadju Kominy Tylkowe

Foto: Marussig

vreče in si poiščemo prostor za kuho. Vodo takoj racionaliziramo. Za umivanje je ni. Roke, obraz in vse potrebne pritikline bodo hočeš-nočeš šest dni skladišče ilovice in karbidovih saj.

S težavo zlezem na pograd. Ležišče je tako nizko in ozko, da se z boki in ramo dotikam stropa in soseda. Zaprem oči in v vročici še enkrat poromam od vhoda do sem, neizprosno skozi vse pasaže, po trebuhu, dokler me zid ne stisne. Planem pokonci —. Votel bum — od soseda pritajen smeh, od spodaj pa smrčanje. Pravi posmeh mojim prenapetim živcem.

Dan se začne. Ne, delavnik! Tu preženo temo samo baterija ali karbidka. Sonce, tam daleč nad nami meri drugače čas. Edini neizprosni kronometer je tu energija. V dvanajstih urah spanja se akumulira, v drugih dvanajstih pa zopet izprazni.

Od bivaka drži skoraj navpičen žleb dvajset metrov više. S Kažikom nosiva instrumente in se počutiva ko dve nabiti bombi. En sam krepak dotik s skalo, pa bo živo srebro izteklo iz termometrov, ki jih imam zataknjene za jamsko obleko in priteklo naravnost v hlače. Nerodna zadeva. Podajava si vrečo, vredno nekaj tisoč zlotov. In kadarkoli zaslišim sumljiv žvenket ali pok, me zaskrbi, če bodo instrumenti, ki so priromali semkaj iz Spitzbergov, preživel to nevarno turo.

Žleb se navzgor zoži in prevesi. Preko visi gnila vrv, bolj za reklamo ko zares. Z gvozdenjem in krepkim prijemom sva hitro preko. Ležim v blatu, zadihan in moker in poizkušam razumeti te fante, ki se pehajo po rovih in

govorijo o njih z navdušenjem, ki ga mi niti za naše zares lepe jame ne poznamo. Vsak korak pomeni napor, telovadbo vseh stilov in vseh pozicij.

Za silo si oddahneva. Rov se od tu dalje cepi v dva dela. Na desno drži v Salo za Stolem, na levo v Salo Zlomisk in dalje skozi Korkociąg (beri: Korkočong, po naše Spirala) v Galeriiowy, v gornje galerije, v najbolj divji, razvejani in razbiti del Zimne. V Sali za Stolem postaviva mikroklimatsko postajo in beleživa meritve. Psihrometer srka zrak, živo srebro pa pada in se ustavi šele na 4° C. Nehote se nasmehnem. V primeri s tem so naše jame komfort s centralno kurjavo in tekočo vodo.

Ker moram meriti vsakih šest ur, odideva v Salo Zlomisk. Dvoranica je ozka, toda visoka. Tudi tu ni ravnih tal. Povsod kamenje in ilovica. Tam zgoraj, skoraj v stropu je ozka odprtina in pred njo zopet prag. To je vhod v Korkociąg.

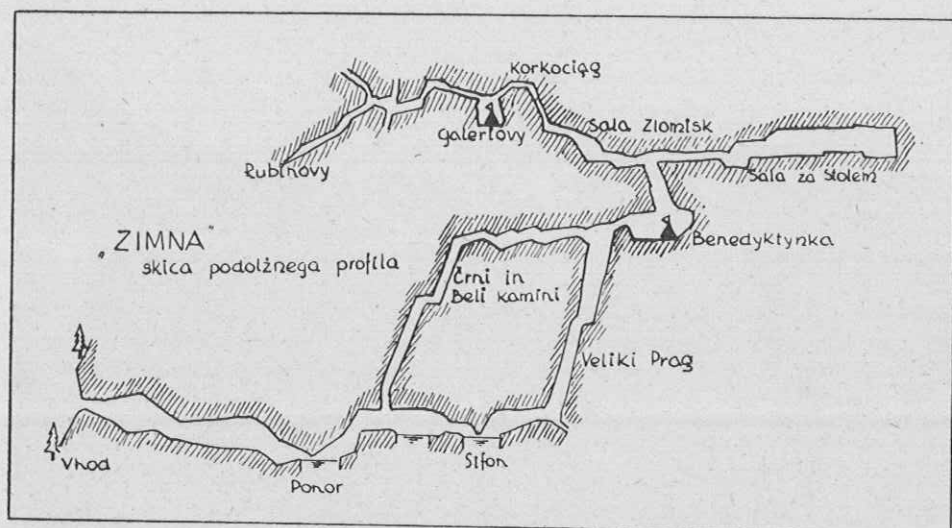
Po pragu gor in naprej po trebuhu v vodoraven rov. Majhen sifon, širok komaj toliko, da se izrinem skozi, nato ostro v levo in navpično navzgor. Roke, noge, kolena in zadnjica, vse pride prav. Navsezadnje še Kažikova glava. On porabi moje noge. Vrtim se okrog svoje osi ko umetni satelit. Takega dimnika do danes še nisem ometal. Obleka ostaja na ostro izbrušenih robovih, na pravem ribežnu. Debelo uro se pehava skozi. Prideva na vrh in morava nato navzdol. Rov je gladek in strmo nagnjen. Voziva se po njem, ko po stezi za bob. Še malo, in pogledava v Galeriiowy. Tu so pritrjene aluminijaste lestve, neverjeten oddih za razbolelo zadnjico, hrbet, komolce in kolena.

Spodaj gori luč. Iz Suzanne — kakor so krstili veliko spalno vrečo — gleda pet skuštranih glav. Spijo ko postreljeni. Okrog je pravi semenj. Kuhalniki, hrana, obleka, vse je razmetano. Tik pri nogah je majhna luža, stara voda, ki že malce smrdi. Je pa tudi ta pod strogo kontrolo skupnosti. Umivajo se prav tako ne, kakor mi. Še nekaj dni, pa bo identifikacija prijateljev na prvi pogled nemogoča.

S Kažikom skuhava mleko in greva naprej. Poševni rov okroggle oblike zavija strmo navzgor. Podoben je tlačni cevi velike hidroelektrarne, v kateri drvi voda pod strahovitim pritiskom v turbine. Toda tu ni vode. Samo megla lebdi v zraku, prosojen pajčolan, ki daje vtis neke pošastne prikazni. Ker je vlaga stoodstotna, je dovolj, da prižgeš cigareto in že kondenzira v redko meglo. Kažik, ki si s trenjem pomaga po strmem dnu navzgor, je podoben velikemu reptilu, grdemu kuščarju iz prazgodovinske dobe. Od jamske obleke mu je ostalo samo še nekaj blaga od kolen navzdol in na prsih. Rokavi, zadnjica in kolena, vse je ostalo v Korkociągu, nastrgano ko parmezan na testeninah. Tlačna cev se konča z dvoranico in celim sistemom rorov.

Izbereva Rubinowy, končni rov, ki se najbolj približa površju. Tamkaj bova v prihodnjih dneh postavila klimatološko postajo. Rubinowy je lepoteč v primeri s sosedi. To je sijajna gotska katedrala, elegantna v oblikah in barvah. Še posebej mi je všeč, ker je suh. En sam sifon je tak, da moraš z nosom v blato, sicer pa sam suh drob in okruški sige, ki se drobi raz sten. Tako se mi zdi, ko da so me iz pekla poslali semkaj na dopust, na kratko propagandno potovanje.

Sedim čisto v gornjem koncu rova in si poizkušam predstavljati ves ta zamotani sistem podzemnih razpok, ki tvorijo Zimno. Toda tu je toliko hodnikov, toliko pasaž in prehodov, da je ta predstava izključena. Zimna ni jama tihe romantike in neke prijetne lagodnosti. Zimna je divja, brez smisla za estetiko, brez posluha za liriko. In ravno zato, ker kaže zobe, je tako vražje mikavna.

Šest dni smo delali v jami. Šestkrat sva šla s Kažikom skozi Korkociag tja in nazaj. Tudi moja jamska obleka je postala parmezan. Kažik je uničil še zgornje hlače in — brez zamere — tudi spodnjo belo rezervo. Po šestih dneh smo bili že bolj rekonvalescenti kot ljudje. Obraščeni, umazani, siti te zoprne luknje, potrebni sonca in svežega zraka. Ne glede na to, da je bila za Benedyktynko in Galeriovym še cela vrsta rogov, se je pomanjkanje kisika močno kazalo. V gornji točki Korkociaga, je že tako močno smrdelo, da niti karbidka ni več gorela. Cirkulacije zraka torej sploh ni bilo. In končno, vsi smo opravljali človeške potrebe, kuhali in kadili in seveda dihal, kisik pa je pohajal ko zaloge črnega premoga. Po šestih dneh smo torej varno zavili instrumente v vreče, pobrali stvari in se preko Belih in Črnih kaminov napotili ven. Samo v Galeriovem so ostali štirje, ker so hoteli dokončati meritve. Nekaj stvari smo pustili v bivaku, ker je bilo domenjeno, da jih odnese posebna grupa naslednji dan iz jame.

Nad bivakom sem se ustavil in pogledal nazaj. Iskreno sem si zaželel, da bi ga ne videl več. Preveč mi je tičalo v kosteh vseh šest dni vlage in mraza, da bi si želel še enkrat priti sem. Ven! To je bila edina prijetna misel, ki me je podžigala in dajala upanja.

Črni in Beli kamini zavijajo v loku nazaj proti izhodu nad sifonom in jezercem. S spodnjim rovom se združijo pred ponorom. Zato je ponor vedno ključna točka jame. Če je zalit, je pristop v notranjost jame nemogoč.

Črni in Beli kamini so na debelo premazani z apnenim mlekom. Stene so mehke, mokre in spolzke. Trenje tu ne pride v poštev. Ali so oprimki široki ko stopnice ali pa ni nič, razen sten in razpoke navzdol in navzgor. Tedaj se je treba opreti z nogami in hrbtom pravokotno v stene in tako gvozdit. Vsak spodrseljaj je velika neumnost. Ozke razpoke spodaj so namreč sijajne naravne klešče. Nihče si ni privoščil nerodne avanture, pa tudi vreče ne. Verjetno so se zavedale, da pomeni izlet navzdol odpis na konto »bivši material«. Še nekaj spustov po vrvi in lestvah, potem zopet preko ponora in smo bili pri vходу.

Mračilo se je. Dvanajst ur plezanja mi je tičalo v kosteh in vendar sem bil še krepko pri močeh. Kakšno razkošje, diham svež zrak. Smreke dišijo, sneg je bel, tako neskončno bel in zgoraj nebo in prve zvezde. Piha veter, prvi znak

Smreczynski Wierch 2066 m in Kamienista 2126 m

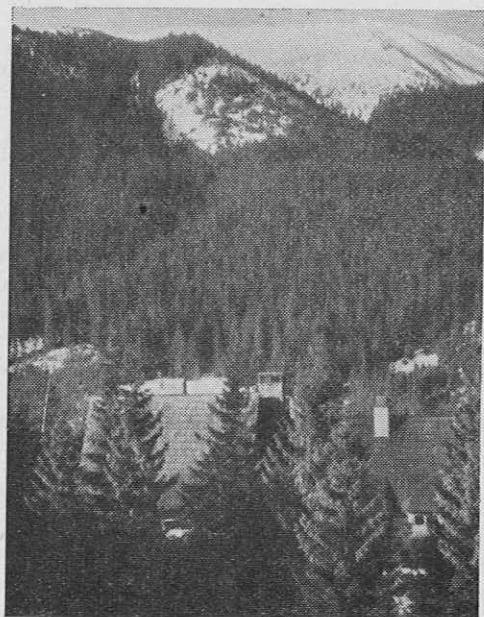
Foto: Marussig

odjuge in pomladi in tam po grebenih se nizko vlačijo megle. Snamem čelado in široko odprem usta, tako da mi skoraj dihati ni treba. Zrak lije v pljuča in obliva glavo in lase. Zdaj šele vem, da sem te kopeli bolj potreben, ko pa vode in britve.

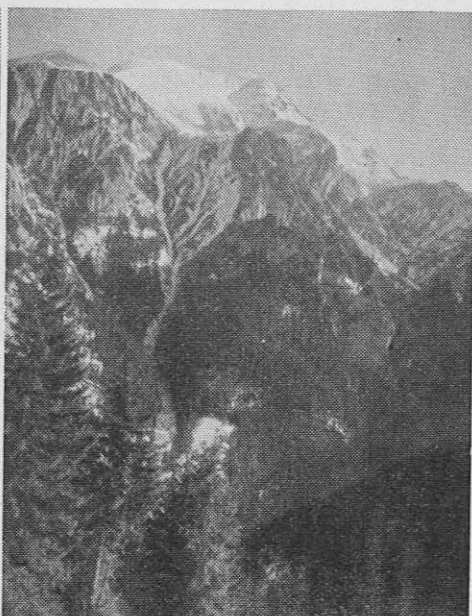
Na bajto sije sonce. Podobno je razčeperjeni kokoši, ki od same sreče in toplote brska v jamo in kokodajsa. Sneg postaja težak in moker in odkriva streho, ki se potem zasveti ko prelikan smoking. Dviguje se para in se izgublja nekam visoko v modro nebo.

Ne glede na to, da smo vsi po vrsti utrujeni, se vsak pripravlja na daljšo ali krajšo turo. S Petrom se nameniva mimo Hale Smytnie in Hale Pisane, dveh majhnih planin v dolini Kościeliske na greben Kominov Tyłkowi. Iz doline je videti tam zgoraj majhno sedlo, v resnici je samo kratek, raven odsek na grebenu, ki gre od Hale na Stolah na Kominiarski Wierch (1829 m). Pehava se v breg in gaziva sneg. Z vsakim metrom raste razgled, z vsakim metrom je več sonca in neba. Naposled se zvrsti cela rajda vrhov, belih kop in ostrih konic v neverjetno parado elegantnih postav. Tam je Giewont (1894 m) in dalje Kresanica (2132 m), Ciemniak (2096 m), Smreczynski Wierch (2066 m), Kamienista (2126 m), Błyszcz in Ornak, ki nam zapira pogled na jug. Na severu je gričevje Podhale, tam daleč zadaj nekje Zakopane — poljska Kranjska gora in na obzorju velika poljska ravnina.

Gledam v nasprotni breg, v pobočje Orgel, tja proti vhodu Zimne in sem vesel, da sem tu. Lahko si predstavljam, kako oni štirje brodijo v blatu in temi. Zdi se mi, ko da tisto niso ljudje, ampak štirje črni krti, ki bodo prišli ven, pomežiknili v sonce in rekli: »Saj je tako svetlo, da se nič ne vidi, kar nazaj pojdemo.«

Hala Ornak, v ozadju Ornak 1863 m

Ciemniak 2096 m

Foto: Marussig

Peter fotografira, ko da ima v rokah repetirko. Ne glede na to, da je spal vsega dve uri, se peha od zameta do zameta, od skale do skale in pritiska in meri skozi kamero brez oddiha. En dan sonca je malo. Komaj se napijeva zraka in svetlobe, že morava nazaj. Navsezadnje sva le tri debele ure tlačila sneg in je od spodaj do sem narejen skoraj predor. Nazaj bo šlo hitreje.

Vrneva se pozno popoldne, pokosiva in leževa spat. Tedaj plane v sobo Cena, študent fizike. Sesede se na posteljo in pove v eni sapi, da je v jami plin. Ko je hotela skupina, ki je imela namen prenesti material in instrumente iz jame v Korkociąg, se je Pjotrek, ki je prvi pomolil tjakaj glavo, onesvestil. Zbišek je plezal za njim in je to opazil. Izvlekel ga je iz Spirale, ker pa se je tudi njega prijemala omotica, je vrgel Pjotreka preko pragu in se sam spustil po vrvi v Salo Zlomisk. Potem se je tudi on onesvestil. Ostali trije so ju spravili do pragu nad bivakom in poslali Ceno z novico ven. Kako je z onimi štirimi v Galeriewem, ne ve nihče. Po vsej verjetnosti je zgorela velika spalna vreča. Ogenj je požrl še tisto malo kisika, kar ga je bilo, in je tako volna tlela. Poleg dima so se razvijali tudi strupeni plini.

Slabo je kazalo. Pometali smo odeje s postelj, navlekli nase mokre in raztrgane cunje, kar jih je sploh ostalo in se znova pripravili na odhod v jamo. Rabek, organizacijski vodja odprave, je takoj pripravil štiri skupine, ki so odšle druga za drugo v razmaku dvajset minut. Obvestil je GRS v Zakopanih, rudarje in gasilce, in jih naprosil za kisikove aparate. Takoj je bilo namreč jasno, da brez teh ne bo nič z reševanjem. Res so bili na mestu že nekaj ur po obvestilu, toda to so bili skoraj dvajset kilogramov težki Draegerjevi aparati, ki jih je bilo že v prvem delu jame silno težko prenašati, da bi šli z njimi v Korkociąg, je bilo vsaj tako, kot bi v grlo litrske steklenice tlačili pest.

Vsaka skupina je vedela kaj mora početi. Fantje so se spremenili iz prej naveličanih in utrujenih jamarjev v ljudi z medvedjo energijo. Nekdo je

prevažal dvanajst ur ljudi v mrzli, do prsi globoki vodi, brez vsakih gumijastih hlač, v razcefrani jamski obleki in ni zahteval zamene. To je bil resnično heroizem. GRS je prevzela potem iniciativo, toda tudi ti so bili brez mask kakor brez rok in nog.

Stojim pod velikim pragom za sifonom in čakam na Pjotreka, ki ga spuščajo navzdol. Pri zavesti je, toda psihično in fizično na koncu. Toliko ima še moči, da pride sam iz jame in prav tako Zbišek, potem so njune moči pri kraju. Odnesemo jih v dolino in dalje v bazo.

Medtem so prihiteli tudi vojaki na pomoč. Iz Varšave je odletel posebni avion s krvjo in specialnimi aparati. Vojaki so vzpostavili radijsko zvezo, napeljali v jamo telefon, rudarji pa so transportirali v notranjost težke Draegerjeve aparate. Prišel je tudi zdravnik in pripravil v majhnem prostoru pod Velikim pragom pravo miniaturno bolnišnico. Vse je bilo pri roki.

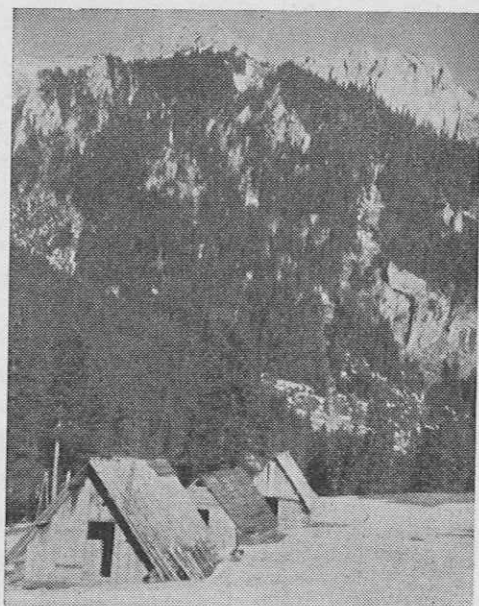
Reševalci so poizkušali kljub plinu prodreti brez aparatov skozi Korkociąg. Trije so se napotili v Salo Zlomisk, preplezali prag pred vhomom v Spiralo, koncentracija plina pa je bila še vedno premočna in se jih je že takrat lotevala vrtoglavica. Prvi je začel lezti v Spiralo navezan na perlon vrvi. Prelezel je nekaj metrov, toliko da je nekajkrat globoko vdihnil, je obstal. Nekajkrat je trznil z nogami in ni dajal več znakov življenja. Ko je drugi to videl, se je brž spustil s pragu navzdol in ga poizkušal skupaj s tovarišem izvleči iz rova. Močno sta potegnila, z živalsko močjo napela vrv, dokler ni suho počilo in jima je ostala polovica vrvi v rokah. Tisti del, ki je visel iz Korkociąga, je malo zanihal in se umiril, prav kakor malo prej človek, ko je zadnjikrat trznil z nogami.

Položaj je bil kritičen. Dva smo že odnesli iz jame. Štirje so bili zadaj za plinom, eden negiben v Spirali in dva, ki sta ga poizkušala izvleči, prav tako zastrupljena. Privlekla sta se do bivaka in se tam onesvestila. Reševalci so ju spravili naprej, ker se je plin razširil že do Benedyktynke.

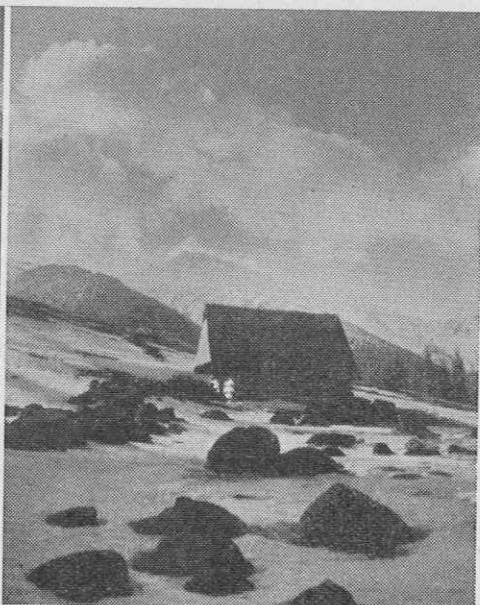
Medtem je minila noč. S Petrom sva odšla na bazo, spala nekaj skromnih uric in se ponovno vračala v jamo. Pihal je topel veter in sonce je topilo sneg. Od včerajšnje pol metra debele odeje je ostalo dobrih deset centimetrov in že so se kazale prve krpice črne zemlje. Tedaj sem zasluhlil nevarnost. Voda je pronicala v tla in po naravnem gravitacijskem zakonu tekla v razpoke. Polzela je navzdol in polnila sifon in ponor. Prav ta veter, ki mi je včeraj tako prijetno kuštral lase, nam je pomenil nož na vrat. Kdo bo izčrpal sifon? Kdo bo izčrpal ponor, če bo voda hitreje dotekala, kot pa bi jo mogli odvajati. Prekleti veter, prekleta pomlad. V jami so vendar ljudje, saj to niso krti! Še krt se izrije na dan, če mu voda zalije hodnike, kaj pa naj počne človek z golimi rokami?

Lezem v breg in črpam poslednjo zlato zalogo energije. Vse se mi tako zdi, da sam ne pridem več iz jame, vsaj po lastnih nogah ne. Tudi Peter je strašno utrujen. Pred jamo stoje vojaki, jamarji, ki so prišli na pomoč iz Varšave in Krakova, pa kopica poklicanih in nepoklicanih. Reševanje traja že polnih štiriindvajset ur, rezultat pa je ta, da odvaža rešilni avto ljudi v bolnišnico, ko posekano drevje drvarji na žago.

Ravno ko pridem pod Veliki prag, sporoče reševalci novico, da so našli moža, ki se je osem ur prej onesvestil v Spirali. Ko se je plin razredčil, se je osvestil in zlezel skozi Spiralo v Galeriewy. Ker je bil Galeriewy močno zadimljen, se je vrnil, v Sali Zlomisk pa izgubil orientacijo in odšel namesto proti bivaku v Salo za Stolem. Tam je padel v razpoko in ponovno obležal. Reševalci so ga našli po naključju, ker je imel na prsih prižgano luč.

Hala Smytnia v dolini Kościeliski, v ozadju
Kominiański Wierch 1829 m

Hala Smytnia v dolini Kościeliski, v ozadju
Kamienista 2126 m

Foto: Marussig

Novica je bila dobra. V Galeriovem torej ni fantov. Verjetno so se umaknili v zgornje etaže. Ponesrečenca so reševalci prinesli do zdravnika in ga potem transportirali naprej proti izhodu. Potem je pozvonil telefon: ponor zaliva voda. Črpajo z dvema črpalkama, če bo treba bodo pripeljali še tretjo. Tako torej. Kaša se gosti.

Prag zavarujemo z lestvicami in pomagamo pri prenosu specialnih kisikovih aparatov. Stojim na vrhu, ko zaslišim razburjeno govorjenje. Potem krik: živi so! Tu so! Kri mi plane v glavo. Poženem se po lestvi navzgor in že zagledam, kako se prvi spušča v Dülferjevem sklepu. Da, to je Marian, prvi izmed tistih štirih krtov, bled, ves premočen in utrujen. Taki so vsi. Kratek objem in stisk roke, potem gre transport teh živih, mokrih oblek naprej. Zdravnik jim nudi prvo pomoč in že so na poti proti bazi.

Tudi oni so opazili dim na podoben način kot skupina, ki je odšla za njimi. Zjutraj so zapustili ležišče tako kot navadno in odšli proti Rubinowem. Medtem je verjetno eksplodiral špiritni kuhalnik in zažgal Suzanno. Kako je prišlo do eksplozije, ne vedo. Verjetno so zaradi orientacije pustili prižgano karbidko ali pa je kdo neprevidno odvrigel ogorek, ki je sprva tlel, potem pa zažgal na tleh razlit špirit. Ko so se vračali iz Rubinowega, je prav tako prvemu postalo slabo. Hitro so ga potegnili iz dima in se vrnili nazaj. Štiriintrideset ur so čakali na pomoč, potem pa so kljub vsemu poizkusili s prehodom skozi Korkociąg. Navezali so si na usta mokre cunje in — uspeli.

Rešitev nam je dala moči. Kar se da hitro, sva se s Petrom vračala iz jame. Ko sem prišel ven, se je vse odvijalo nekje daleč od mene. Baza, topla voda, postelja, vse to se je zvrstilo v neverjetno hitrem tempu. Vem natančno le to, da sem po dolgem spanju pogledal skozi okno in videl dež in si mislil: Naj lije, zdaj lahko! Pa sem se motil. V jami res ni bilo več ljudi, ostalo pa

je ogromno materiala. In tako so ostali za ponorom instrumenti, kri, blazine, spalne vreče, fotoaparati in še kup reči, ki jim na kratko pravimo »predmeti široke potrošnje«. Materialna škoda je bila ogromna. Pa kaj zato. Ljudje so bili zunaj in to je bilo važno.

Tatre je objela pomlad. Topel veter je vel iz oblakov in pljuski dežja so odnašali načrte o zimskih vzponih. Ko sem se vračal proti Zakopanim po dolini Košcieliski, se mi je zdelo, da mi voda šumi prav iste besede kakor Bistrica, kadar stopam po trdi cesti proti Kamniku: Pridi še, pridi še, pridi še...

Otroška pota

LEOPOLD STANEK

Spomin talcem, ustreljenim v gramozni jami

*Kaj mi to ptičica poje,
kaj veter šumi in šepeče?
Žalostno srce je moje,
v strahu drhti in trepeče.*

*Kaj ptičica žalostno poje —
talcev posnela smrtni je klic?
Kaj veter ječi in šepeče —
toži usodo zlomljene sreče?
Žalostno srce je moje,
joče ko jata splašenih ptic.*

*

*Kaj stikaš tod, dete?
Jagod, robid prišlo si iskat?
Vedi, tukaj stopinje so svete,
tu pal je tvoj očka, tvoj brat!*

*Nabiraš med gruščem cvetlice,
iščeš svinčena zrna?
Ranjeno roko in lice
imaš od kopinjega trna.*

*Kdo so bile njih smrtne priče?
Spomin jih nazaj naj pokliče!
Komu so dali pozdrav,
preden je slednji med njimi pal?*

*Blagor vam, ljubljene ptice,
blagor vaši pesmi tolažeči,
blagor vam, rose, cvetlice,
blagor vetru in travi dehteči —*

*čuli ste talcev poslednji krik,
čuli vzdih in naročila,
njihova usta so zapustila
neuničljiv spomenik!*

*Njih zadnje prizorišče.
bile gramozne so stene:
glej, oči jim sklene
podoba Gradu in Ljubljane —
tja, tja so jim misli ubrane,
tu pa je zid in grobišče.*

*Duh se jim vzdigne iz jame
in poslednjič objame
polja, gorice, planine,
pa onstran med zarje izgine.*

*Slednji med njimi je kriv,
obsojen zavoljo zločina,
ker mu je sveta bila domovina —
kri mu vampir je izpil!*

*

*Kaj ptičke otožno pojo?
Kaj veter zavija? Volkodlak tuli to!*

*Pali očetje so, bratje,
pali so naši možje,
zadeti v glavo, srce,
v zarjah zlatih so svatje.*

*Prebiti jezovi krvi,
predrti pridvori, prekat,
povodenj iz jame drvi,
morje krvi si hoče iskati
strugo v vse naše strani.*

*Prebite so stene lobanj,
raztreseni drobci možgan,
smrt uničevalka jih seje —
misel Svobode razveje.*

*Povodenj preplavlja jamo,
o, koliko takšnih imamo,
prekipeva ozko dolino,
zaliva že vso domovino.*

*

*Kaj mi to ptičica poje —
do neba odmeva njen vrisk!
Radost šla v srce je moje,
vzleti, škrlanček, krvavi brizg!*

*Glej, naše trate veselo cveto,
jasno, prejasno je naše nebo:
zarja žari, izginja mrak,
mrak prividov, zmot in prevar,*

*odkupljen, otrok, si s potoki krvi,
poroki so pali za tvoje dni,
čuj, ne pozabi nikdar:
duha si in svoje zemlje svobodnjak!*

Donački gori (883m) v slovo

JOS. WESTER

»Donačka gora — je prava gora, gorska osebnost, ki obvladuje vso okolico.«
Dr. Jos. Cir. Oblak, Okoli
izvira Sotle. PV 1940, 134.

Na malodane vsaki sliki, ki nam predloži celotni pogled na Rogaško Slatino, se odraža v ozadju koničasta gora, ki se po svoji obliki bistveno razlikuje od ostalega hribovja te pokrajine: to je Donačka gora. Ni pa to najvišja vzpetina v tej okolici; saj jo tršati Boč (980 m) prekaša za skoraj sto metrov in če pritaknemo k temu še njegov razgledni stolp, stoji, kdor se nanj povzpne, kar 1000 m nad morjem. Vendar je Donačka gora spričo svoje vabljive, da ne rečem kar izzivalne oblike, mikavnejša kakor zložno oblikovani košati Boč. In še nekaj ji daje prednost: njen izpostavljeni položaj. Saj jo lahko imenujemo skrajno vzhodno vedeto, pravi »promunturium« našega alpskega sveta. Vse hribovje, kar ga je onstran nje — Macelj, Ravna gora, Ivanščica, in še dalje Papuk in Fruška gora — vse te so dokaj položnejše in nižje vzbokline na južnem robu Panonske nižine. —

Ni čudo, da je letos še mene, nekam neobgljenega zdravilišnika in pivca donačke slatine, zamikalo, da še enkrat pristopim na ta zanimivi vrh. Skušal sem zvabiti še kakega sotrudnika, a vsak se je pomišljal in naposled odrekel, češ da utegne biti tak izlet, ki zahteva vsaj pet ur hoje tja in nazaj ter dokaj strmohoda, le prenaporna tura.

Pojdem pa sam, čeprav nič planinsko opremljen: obut v nizke čevlje brez okovja, brez brašna v nahrbtni mreži, razoglav; samo palica krivulja me je izdajala za popotnega človeka. Tako sem kot lagoden sprehajalec v vedrem avgustovskem jutru stopil v zagrebški avtobus in se popeljal v Rogatec na bližnje izhodišče donačke »ture«. V rogaški gostilni sem se odteščal z mlečnim zajtrkom in si kupil škatlico cigaret, ne za svoj užitek, ampak za nagrado kakemu prijaznemu domačinu; zakaj povedali so mi, da je markacija že davno obledela in da je treba včasih kot stezosledec iskati pravo smer. Nad sedanjim Rogatcem ždi še zgodovinski nadih. Tu je bila davnim Rimljanom »mansio Ragandonae«, vojaški »konak«, počivališče na sredi pota iz Celeje v Petovijo, in menda prav po trasi nekdanje rimske ceste sem se napotil proti vzhodu Donačke gore, ki se kaže od te strani kot strma prisekana piramida s tremi vršiči. Po gladki cesti, bolj ugodni za kolesarje, ki sem jih precej srečal, kakor za pešce, sem pretrapal kakih pet kilometrov, da sem došel do Sv. Jurija, do nekdanje gostilne Mikuževe, kjer mi je ustrežljivi gospodar dal zaželeno napotke za nadaljnjo hojo vkreber.

Tako sem golorok zavil v strmo brežino, ki je vsa naseljena z večjimi kmetijami. Pod drži večidel po bolj ali manj negovanih sadovnjakih. Na jablanah se šibe veje, obtežene z obilnim sadjem; nekatera se je pod bremenom že učesnila od debla. Tudi v vinogradih, ki sem jih ob robu obhodil, je trsje bogato obloženo z grozdom. Sploh se letos obeta dobra sadna letina in obilen pridelek vina.

Pičlo uro sem se zložno dvigal v višino, da sem došel do najvišje ležeče kmetije Polajžarjeve na planem sedlu pod Donačko goro, ok. 550 metrov n. m. Gospodinja, čvrsta kmetica, in njen sinko, živahen fant že blizu vojaških let, sta se nemalo začudila, da tvega starikav človek kar sam to višinsko hojo, češ da je pot mestoma le prestrma. Pomnim, da sem nekako pred 20 leti to

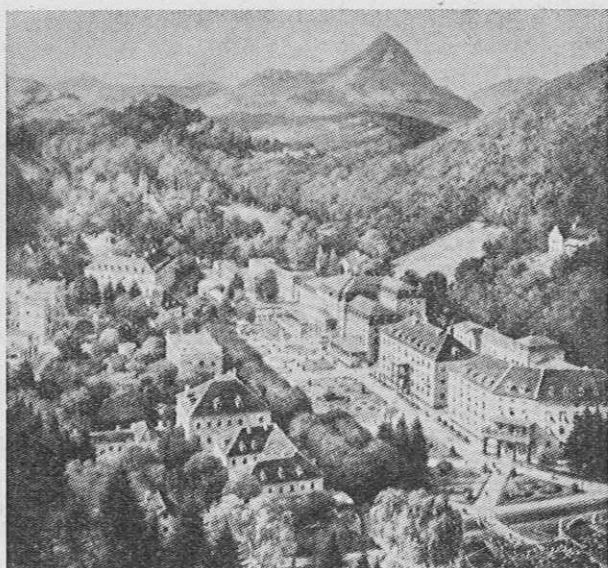
goro, ko sem bil prvikrat na njej, zlahka zmogel. Zato tudi sedaj nisem okleval, tem manj, ker mi je fant dejal, da bom hodil povečini v gosti bukovi senci. Materi pa sem se priporočil, da mi pripravi, ko se bom vračal, kaj malice, če bodo kokodajse dotlej kako jajce izglele.

Zavzeti mi je bilo treba višino dobrih 300 metrov, torej nekako toliko kakor iz Tacna na znožju Šmarne gore na nje sedlo. Izprva drži pot le malo časa po kolovozu, nato pa se okrene na strmo košenico brez uhojene steze. Tu me je pač pripekalo v golo glavo, dokler nisem vstopil v košati bukov gozd. Po nešteti vijugah, ki so mestoma že zelo odrobljene, a vedno v gosti senci, sem prispel na zgornji zahodni rob. Tod bi mi bila dobro rabila dvometrska gorjača, s kakršno smo si turisti še konec prejšnjega stoletja podpirali vzpon ter si lajšali in krajšali sestop. Ob poti so rdele ciklame, znanilke bližnje jeseni. Tišino pa je motila šoja, ki se je ujedala nad bore človekom, češ da ji kali sveti gozdni mir. Drugega ptičjega glasu ni bilo slišati.

Še kakih dve sto korakov po grebenski stezi, pa sem obstal na ruševinah nekdanje planinske koče, ki jo je bila l. 1929 zgradila rogaška podružnica SPD. Le skromna stavba je bilo to zavetišče, s kuhinjo in skupnim ležiščem, ni pa ji bil usojen trajen obstanek. Pripomnimo naj še to, da je neki Dunajčan, dr. Fröhlich, dal že l. 1853, torej pred več kot sto leti, nadelati stezo v serpentinah in da je nato Avstr. turist. klub napravil pod vrhom prvo zavetišče. Sedaj so tu le gole razvaline, neme priče minljivosti, in se menda nobena organizacija, ne planinska ne turistična, ne zmeni za to, da bi tu vzpostavili vsaj skromno gorsko postojanko. Menim, da bi marsikaterega slatinskega gosta zamikalo na ta mali Rigi, če bi vedel, da najde na gori tudi streho in zavetje. Res pa je, da je slovenskim planincem, stremečim po višjih vrhovih, obrobna Donačka gora precej od rok; zato pa bi jo bolj obiskovali izletniki iz sosedne hrvatske, zlasti Zagrebčani, ki se radi zatekajo na zasavske vrhove, na Lisco, Mrzlico ali Kum, kamor jih vabijo tudi udobna gostišča.

Po gruščeviti stezi sem pristopil na glavni vrh, kjer naj bi se mi razgrnil sloveči razgled. Ali razočaran sem obstal ob temeljnem zidovju triangulačne piramide, postavljene na to majhno vrhunsko planico. Samo proti zapadu je prost pogled, a na ostalih treh straneh ti gosto vejevje zastira malone ves razgled. To bi bilo treba posekati ali vsaj obsekati in razredčiti ali pa postaviti razglednik, kakih 10 metrov visok. Tedaj bi pristopnik neovirano motril sosedno Hrvatijo z njenim valovitim svetom in zrl bi bližnjo obsotelsko pokrajino, v katero se je toliko zaveroval naš pokojni krajinski krasnoslovec dr. Jos. Cir. Oblak. Na sever bi pošiljal pozdrave vinorodnim Halozam in Slovenskim goricam in še dalje preko meje graškemu Schöcklu in avstrijskemu Schneebergu, na vzhodu pa bi se mu širila Panonska nižina in na njej svetlikalo Blatno jezero. Na južni strani mu pogled uhaja na zasavsko višavje, na Bohor in Kum, globlje doli na torišče Trdinovih bajk, na Gorjance, proti zapadu pa na rajdo Savinjskih Alp; v jasnini se mu pokažejo celo Julijci. Bližnji sosed mu je plečati Boč, desno za njim pa se proži temnozeleno Pohorje in Uršlja gora in koroška Peca, zaklonišče ukletega kralja Matjaža.

Dan je bil sicer jasen, ozračje mirno, vendar vseh teh planinskih znancev in znank spričo listnatih zaslonov nisem mogel dozreti. Kako šele bi negodoval oni pristopnik, ki hoče svoj vzpon izpričati tudi z odtisom žiga! Pač je tu čvrsto zasidrana železna škatla, a pokrov ji je odkrhnjen in ni v njej ne vpisne knjige ne barvaste štipiljke. Nekulturni rokomavhi so te stvari odnesli, čeprav jim niso nič v korist. Pobalinstvo, ki se prav nič ne prilega sodobni socialistični vzajemnosti! Sicer prijetno zavest, da stojim na temenu te markantne gore,

mi je kalila nejevolja spričo sedanje njene zapuščenosti, ko so ji v prejšnjih desetletjih izkazovali več skrbnosti in, dejal bi, planinske nege. Ljudska tradicija pa sega še dalje nazaj v minula stoletja. Dvomim, da ima bajka o Mitrovem svetišču, ki da so ga na tem vrhu postavili stari Rimljani, kaj zgodovinske podlage. Zakaj svetišča tega adoptiranega perzijskega boga sonca in svetlobe so, kar jih je bilo na naših tleh, stala v nižinskih krajih (mitreji v Hajdini pri Ptuj, v Emoni, v Rožancu pri Semiču). Tako je tudi le pobožna legenda, da so se zvonovi cerkvice sv. Donata, ki je stala prvotno na tem vrhu in jo je razrušila strela, čudežno prekotatili dol na kucelj južnega pobočja, kjer so domačini istemu svetniku v čast postavili nov hram, ki še sedaj tam stoji. Praviijo, da so še čarovnice imele svoje zletišče na tej gori; torej ji pritiče isti romantični sloves, kakor ga imata naša Slivnica nad Cerkniškim jezerom in hrvatski Klek nad Ogulinom.

Čas je že bil, da se poslovim, če hočem, da se kot pozen zamudnik vrnem h kosilu v svoj slatinski dom. Za ves strmohod od Polajžarjevih navzgor sem porabil debelo uro. Nočem tajiti, da sem moral večkrat izdatno duškati in da sem tako vso progo v etapah prestopical. Tem hitreje pa mi je šlo navzdol, da sem se v dobrih pol ure pojavil pri Polajžarjevi materi, ki mi je bila že skuhala naročena jajčka.

Kako pa nazaj na Slatino? Po isti poti ne! Tako vелеva staro turistovsko načelo. Torej ne več skozi Rogatec, ampak mimo Sv. Florijana. Tod sem hodil že pred leti, a takrat je bila pot še vidno lisana, zdaj pa nisem mogel izslediti niti blede markacije. Po bregovitem, mestoma močno poraščenem in nepreglednem svetu sem došel do kosca, ki je spravljal otavo, in ta me je prav usmeril, da sem došel v raztreseno naselje Tlake. Tu sem se zglašil v čedni hiši, da bi se odžejal, in uslužni gospodar me je počastil z letošnjim jabolčnikom, bolj trpkim ko sladkim. Zdrav napitek žejnemu popotniku, vse-kakor zdravilnejši in cenejši kakor tako imenovano vino v kaki mestni gostilni.

Še nekaj sto metrov sem koračil po prhkem kolovozu, da sem stopil na gladko cesto, držečo mimo Sv. Florijana na Slatino. Tačas je za menoj pribrel

majhen avto, ki je v njem sedel šofer sam. Nisem se držal sodobnega običaja, da bi dal z roko znak za »stop!« ter voznika zaprosil, da bi smel prisesti. Srečno naključje pa je hotelo, da je isto vozilo vrh klanca obstalo, in zaprosil sem lastnika, da naj me sprejme za sopotnika, če se pelje proti Slatini. Vljudno se je odzval in me povabil, a pripomnil, da ima spotoma še službene opravke — kot živinozdravniški izvedenec umetelno plemení rogate mlekarice — a da bova do 14. ure že na Slatini.

Že utrujenemu pešcu mi je dobro dela vožnja na udobnem sedežu. Tako sem v Fiatu 600 prebrzel Dolino šentflorjansko — brez pohujšanja! Ob 14. uri pa sem izstopil pred svojim slatinskim gostiščem. V zajetnem avtobusu sem bil davi nastopil svoj donački izlet in v okretni limuzini ga zdaj končal; vmes pa je bilo polnih pet ur pešačenja po ravnem in goratem svetu. —

Lepo mi je uspel ta poslovilni izlet na Donačko goro, četudi me zaradi zastrtega, a toliko razglašenega razgleda ni povsem zadovoljil. V našem planinskem glasilu je že pred 62 leti tedanji predsednik SPD Franc Orožen proglasil to goro kot imeniten razglednik, s katerega »vidiš hribe osmero deželá«. (Gl. Rogaška Gora ali Donati. PV 1896, 2, 17). Članek, v katerem podrobno opisuje vso obširno panoramo, je izšel v ponatisu kot propagandna knjižica. V onih letih je bila ta gora še zelo odmaknjena od prometnih prog, saj je bila najbližja železniška postaja Grobelno in je Orožen vso pot skozi Šmarje, Slatino in Rogatec peš prehodil ter se šele tretji dan povzpel na Donački vrh, medtem ko je sodobnemu izletniku iz Slatine ali Rogatca tako rekoč le »mačji skok« do tja. In tak izlet, tudi če se komu zdi že gorska tura, si sedaj lahko privošči marsikateri slatinski letoviščar, zlasti če je še lahkih nog in zdravega srca. Ne bo mu žal!

Vabilo na Šmarno goro

JOŽE HUMER

Ne vprašam te, Ljubljčan, ali si že bil na Šmarni gori. Ne vprašam te, kolikokrat te je že zaneslo tje gor.

Vedel sem, da bo lepa nedelja. Večer je bil ves poln čudežev, oblaki so bili plamen in barva, Krim je stopil v Ljubljano, na njem je zgradila mavrica svoj steber. Šišenski hrib je pokazal slednje svoje drevo posebej. Ni bil gozd. Bilo je tisoč zelenih življenj, ki so vsako po svoje plesala v vetru šumeči ples. Ozki prameni neba nad skalnim horizontom pa so se obetajoče smehljali, in njihov smeh je bil nepopisno svetel.

Storilo se je nedeljsko jutro, vredno večerne zarje, ki ga je priklicala. Zadnje ovčice begajo po nebu, pa vedo, da jim ni mesta na njem.

Vabim te s seboj. Na Šmarno goro pojdeva. Naj naju pogosti, kot je že tisoče v tisočletju svoje slave. Ne bo ji pošlo gostoljubje in ne napitnica.

Kar s Tacna se vzpniva. Sonce bega okoli oblačkov, pa še ne ve, kako bi se jih otoplo. Toda midva verjameva, da je čas dober za vzpon.

Pustiva kolesi kjerkoli že. Pošteni ljudje živijo tod.

Smuk na češnjo ob potu. Prezgodaj je še, da bi mogla komu skaliti nedeljski mir. Za zajtrk je pa pravi čas. Tak, ko ga daje priroda, je najslajši.

In ko naju potem zapuste poslednje hiše Tacna in njihova mastna cesta, naju vzame gozd za svoja. Nikoli ni lepši kot ta čas. Zelenje je v sami zem-

ljici, zelenje do gležnjev, do pasu, do vratu... do neba! Vidiš, nasmehnil si se. To je od zelenja. Od njegove mladosti in vedrine. Ves gozd je radosten, pritajen, nalezljiv smeh. Tudi meni se smeje, veš, tja do srca.

Do te kapelice sva bila romarja. Hodila sva po romarski poti. Zdaj pa ti svetujem: Stopiva v desno, na Partizansko stezo. Bližja bova prirodi, globlje se bova vtihotapila vanjo. In Šmarna gora bo bolj gori podobna.

Cik-cak, cik-cak, kot bi goro šival. Drobná, ljubka stezica drobenclja skozi zelenje. Le pogumno po nji. V levo, v desno, pa spet... In dobro odpirajva oči, prijatelj. Si kaj prirodo pisca? Seznaní me, s katerim teh zelenih bitij, ki jih spet in spet srečavam na svojih drobnih in velikih pohodih, pa se le še ne poznamo. Predstavi me na primer s tole vitko lepoticó, okrašeno z nezrelimi jagodami, ki je ljubosumno ovila mlado bukovo vejo od tal do vrha.

Utrudila se ne bova. Vsak grmič ume zastreti pa spet razgrniti zaveso razgleda. In vselej se znova začudiš Ljubljanski kotlini. Zadovoljno in z ljubeznijo jo oklepajo hribi in griči v košatem vencu. Takšna je, ko bi jo naslikali otroci. Njihova brezbrizna fantazija, njihova pobožna ljubkost, ki je sama cvet narave. Boš rekel, da sem dadaist. Toda, ali tebe te njivice, te hišice, te bele ceste, ta zelena reka ne spominja na otrokovo dušo, ki še nič ne ve za zakone, pravila, predsodke?

Priroda je edini srečni umetnik na tem svetu. Karkoli je zasnovala, je bilo umetnost.

Čez nekaj časa se nama tik nad glavama razlije brončena pesem. Tako, torej sva pod vrhom. Pogledala bova kvišku, kakor bi mogla videti mogočna krila glasov, ki polzijo daleč v sosednje bregove. In videla bova nebo. »Kakor ribje oko« pravijo takemu nebu, ker niso našli še nobenega boljšega izraza. Saj ni še nihče domislil in dočustvoval te čudne neskončnosti nad nami, ki se take dni razpre še neskončno globlje...

Da, lahko jo premišljuješ, to čudno neskončnost. Lahko leževa v travo poleg lipe v cerkvenem obzidju, roke pod glavo, pa utapljava misli v nestvarno stvar, ki je nad nami.

Obzidje, cerkev, stolp, nerodna hišica v obzidju... Kaj bi rekel? Trdnjava vere in vernikov. Nekoliko zapuščena. A še zmerom na svojem mestu. Tudi danes bodo prišli izpod goré, v svojih večno novih zakmašnih oblekah, s potnimi klobuku in resnimi, nerodnimi očmi. Je že tako. Maša še zmerom več velja, če je šmarnogorska. Čeprav so kapele ob poti prazne, obledele, mrtve.

Vsako minuto, dve, najavi zvonček ob poti novega romarja. Za šalo? Zares? Še največ iz navade.

Prišli bodo tudi mladi. Kupovali bodo lectove srčke, kakor so jih stari nekoč. Dekleta še zmeraj vedo, kaj pomeni lectovo srce.

Možje posedajo pred gostilno, s klobuki na glavah, z ženami ob straneh. Dva deci belega in vaje, domač pogled na dolino, v kateri so pred uro, dvema popustili vsakdanji »kaj bo« in večno trudnost.

Pojdiva onstran, razgleda na gorenjski svet iskat. Šmarna gora je zdaj grmada mladega listja. Vse se koplje v sokovih. Za Kamniškimi, za Julijci lahko stikaš med grmovjem, kakor za malinami. Škoda!

Kranj udari v oči. Čisto blizu, da bi skočil nanj. Kako je svetel, kaj? Kar vidi se, da je nedelja. Tudi Jošt mora imeti mnogo dela.

Si že kdaj premišljal: Kaj, da se človek nikoli ne naveliča pogleda na naše gore? Zablešči se greben Savinjec, zabeli se Triglav s sososko, pa ti vznemiri srce, kot v čisto novem razodetju.

Spet imam predlog. Stopiva v tole strmo grmovje. Naberiva si prvih jagod in kislih malin. Morda najdeva prostorček, da se pomoliva soncu.

Vse skače, vse leze, vse pošumeva v tem divjem, zaraslem svetu. Rumene, rejene zvončnice (prirodopis nezadostno) oplazijo roko s svojimi mastnimi kosmatinami: Kaj boš za jagodami stikal! Nas glej!

Izzivalnost, razbrzdanost rožnate narave. In čmrlj, brenčeca uteha s presitim zadkom...

Ah da, zlekniva se. Napraviva si zatišje pred vetrovi in mislijo, tudi pred besedo. Seveda, mravljam tega ne moreš dopovedati.

Sonce lije pot po telesu. Muhe so poblaznele in zavreščale z obadi krvo-ločen, nadležen, divji ples v omotičnem krogu. Toda zelena dolinica pod nama, s cesto, ki z lahko nogo drži pod Krvavec, se prav nič ne utruji zeleneti, prav nič ne se skali sok njenih tal.

Metuljček si pa z bahavimi krilci dela senco. Ali smo že spet pri zapleteni, nezaslišani smotrnosti...?

Len sem. Ti tudi?

Že spet zvoni. Jastreba je razdražilo mogočno valovanje zraka. Zavreščal je in pognal svoja široka vesla čez nebo, prešerno, izzivalno. Saj res: Si že kdaj gledal, kako se spoprime dva jastreba na bojni poljani pod milim nebom? Kako odletava perje ob vsaki praski, kadar se borca v vse tesnejših krogih zadevata na življenje in smrt. Kakšno viteštvo, prijatelj! Kako veličasten paragraf iz zakonika prirode! Ponosen častni krog zmagovalca in utrujeni, težki, ranjeni let poraženega...

Zvon poje, da je konec maše. Zdaj je čas za naju, da vdreva v cerkveni hlad pod tisočere nabuhle angelce, pod pisani vrtiljak svetcev in posvetnikov, ki ga je tam sto let nazaj vtisnil Langus v veliko kupolo. Vidiš ga, tam za orgljami, s paletu v roki! Drzni mož si je na teh zidéh izbral bogato, častljivo družbo med apostoli, Marijo in sveto trojico.

Ali veš, da je Prescherin celo z verzi vzpodbujal Ljubljanke in Ljubljančane na Šmarno goro

...roženkravt in litanije
molit, hvalo pet Marije?

Gotovo ni mislil čisto tako, kot je napisal.

Letalo je pridrlo pogledat, koliko nas je, pa je v hipu razklalo spokojnost okrog cerkve »na tri polovine«.

Vračajva se čez sedlo. Prijetno položna je pot. Poizkusiva po njej, dokler bova vzdržala tako lepo solidno.

Osemdesetletna mamica, ki je že zaostala za družbo, se postavi na rob travnika, zatisne z roko svoje desno oko, ki je ne uboga več, pa poskoči od nenadne sreče. »Še ga vidim,« se pohvali sama sebi, pa zakliče za svojimi: »Hej, počakajte, gremo na Triglav!« Tako trden, tako vesel ji je glas, da bi ji skoraj verjel. In odrzri po poti, kot bi ne bila ona, kot da je spomin, daljni, a živ, ker ga je kronal Trglov.

Le poglej ta ljudski besedni barok na obcestni kapeli:

Sveta mati žalostna,
angelsko pozdravljena...

Kaj praviš k temu? Angelsko pozdravljena...

Pojdiva počasi. Naj naju oblizne sonce. Čutim ga na ramah, kakor nahrbtnik.

Nak, ta mostič je pa preveč škrbast, da bi šla čezenj. Ali je to nočna past, kaj praviš? Za planinca, ki je zgoraj občudoval krvavorožnato smrt dneva?

Senca bolj diši. Nevsahna je njena gosta, oljna, živa pijača za pljuča in zdravje in za dobro voljo. Oj, le počasi hodiva. To so zadnje minute.

Prišla bova v položni gaj med drevesa, ravna kot žarek, lepa kot šopek. Tam je tisoč sonc in sončkov razmetanih po zemlji, po mahu, po prozornem kipečem zelenju, po zamotanih mrežah korenin. Poglej naokrog, ali naju kdo ne opazuje. Pa pojdiva ta sonca teptat, loviti jih in odganjat. Seveda, čisto po otročje. Te je sram? Pa samo glejva. Tudi to je lepo. Tudi to pootroči.

Poslušaj ptičke! Nedeljski koncert. Tako drobcene glavice, pa toliko muzike! Tako drobcena srčeca, pa toliko srčnosti!

Zvon. Že spet zvon. Zdaj kliče poldan.

Gozd naju je izvrigel. Toda ne bodiva žalostna. Tudi v dolini je sonce. Rž kriči od čričkov, pšenica trudno plega in čaka skednjá, vrtovi v Tacnu se kopljejo v rožah, Šmarna gora je vsa zelena, vsa rožnata.

In čisto blizu je.

Slavniku

DR. FR. RAPOTEC

*Pozdravljen, Slavnik, vrh mejaš,
slovenske zemlje branik naš!
O slavi pričaš iz davnine
prelepe naše te krajine.*

*Za svobodo boj bil je težak,
sovražni sili neenak;
tu je končana naša zmaga,
svobodna tudi Istra draga!*

*Zadoni pesem ti v pozdrav,
o Slavnik, istrski Triglav!
v svobodi zdaj, bolj ko nekda,
ti vabi nas v planinski raj!*

*Lep je, Slavnik, tvoj planinski svet,
razkošen nudiš nam razgled
na Krasa hribe in doline,
gor daljnih snežne visočine!*

*Sinje morje naše lesketa
čar sonca, modrega neba!
krasoti tej srce se taja,
občutek sreče nas navdaja.*

*Zadoni pesem ti v pozdrav,
o Slavnik, istrski Triglav;
v svobodi zdaj, bolj ko nekda,
ti vabi nas v planinski raj!*

Slavniku

Tekstni komp.

Dr. F. Rapotec

Odločno

Po zdrav - ljen, Slav - nik, vrh me - jaš, slo - ven - ske zem - lje bra - nik, bra - nik naš, o
Lep je, Slav - nik, tvoj pla - nin - ski svet, raz - ko - šer - nu - diš nam raz - gled, raz - gled, na

sla - vi pri - čaš iz dav - ni - ne, pre - le - pe na - se te kra - ji - ne. Za svo -
Kra - sa hri - be in do - ne, gor - daj - nih sne - žne vi - so - ča - ne. Si - nie

bo - do boj bil je te - žak so - vra - žni si - li ne - e - nak, ne - e - nak; a tu je
mo - rje na - še le - ske - ta: čar - son - ca, mo - dre - ga ne - ba, ne - ba, v kra - so - ti

kon - čna na - ša zma - ga, svo - bo - dna tu - di - l - stra dra - gal
tej sr - ce se ta, ja, ab - ču - tek sre - če nas na - vda - ja.

a tu je kon - čna na - ša
v kra - so - ti tej sr - ce se

Tempo I

Za - do - ni pe - sem ti v po - zdrav, o Slav - nik, istr - ski Tri - glav, v svo - bo - di zdaj,

ko - ne - kdaj, ti va - bi nas v pla - nin - ski raj, ti va - bi, Slav - nik, va - bi nas

v pla - nin - ski

v pla - nin - ski, v pla - nin - ski rajl

ritard.

D.C. con f.

Fine

V pla - nin - ski rajl

Ob življenjskem jubileju Fedorja Koširja

25. novembra letos bo praznoval 50-letnico svojega življenja predsednik Planinske zveze Slovenije tov. Fedor Košir, ki že več kot deset let vodi slovensko planinsko organizacijo. V njegovem desetletju so slovenska planinska društva dosegla izreden napredek in pomembne uspehe na vseh delovnih področjih. Zato je prav, če se tega življenjskega jubileja spomnimo s posebnim poudarkom.

Fedor Košir se je rodil 25. novembra 1908, pripada torej tisti naši srednji generaciji, ki je med obema vojnama doživljala svojo nadobudno mladost, v svojih moških letih pa v boju za obstanek okusila vso stisko tistih časov pred drugo svetovno vojno in se v njej odločala proti tedanjim filofašističnim režimom za napredno pot v prihodnost. Po maturi na klasični gimnaziji je l. 1933 dovršil pravne študije in bil nato nekaj mesecev kot neplačan odvetniški pripravnik na sodišču v Kranju. Vojaško suknjo je istega leta oblekel v kršni Bileči, ograjeni in omejeni od pustih, golih kraških gričev od Orjena do Nevesinja in Gacka. Po tem je od l. 1934 do marca 1936 delal kot neplačan odvetniški pripravnik pri Okrožnem sodišču v Ljubljani, ko je bil sprejet v državno službo kot sodni pripravnik. Po opravljenem sodniškem izpitu je kot sodnik deloval zadnji dve leti pred vojno v Kamniku, Trebnjem in Ormožu.

Ob razpadu stare Jugoslavije je bil kot vojak pri Ludbregu na Hrvaškem ujet, vendar je iz nemškega ujetništva pobegnil in se vrnil v Ljubljano, kjer vse do odhoda v partizane ni mel nobene stalne službe. Z osvobodilnim gibanjem se je povezal takoj ob ustanovitvi OF in opravljal razne dolžnosti. Bil je član rajonskega odbora, dalje namestnik komandanta narodne zaščite, 11. okt. 1943 pa je odšel v partizane. Tu je bil dodeljen sodnemu oddelku Glavnega štaba NOV in POS kot inštruktor in delal tu do 19. II. 1944, odtlej pa je bil sekretar in predsednik Komisije za ugotavljanje vojnih zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev pri predsedstvu SNOS vse do osvoboditve. Na istem mestu je ostal tudi po osvoboditvi do 3. okt. 1947, ko je bil imenovan za pomočnika ministra za finance LRS. Februarja

1948 je postal arbiter pri Državni arbitraži LRS, 31. I. 1953 pa ga je Izvršni svet Ljudske skupščine imenoval za javnega pravobranilca LRS.

Na tej življenjski poti je Fedor Košir razvijal in izkazoval svojo osebnost kot pravnik, kot politični in javni delavec, ko društveni aktivist in kot športnik. Komaj je dobro shodil, že je pod očetovim vodstvom našel pot v hribe in jim ostal zvest več kot štiri desetletja in to kot planinec in smučar vsak letni čas. Kot sedemnajstleten gimnazijec je l. 1925 že plezal slovensko smer v triglavski steni in se v kasnejših letih spoznal še z nekaterimi znanimi lažjimi plezalnimi smermi. Njegov najmilejši gorski svet je Martuljek, ta največkratnejša in najizrazitejša okamenela muzika v naši domovini. Z alpinistiko se podrobno ni ukvarjal, v gore pa je redno zahajal, med drugim večkrat tudi na prelepi razgledni Pšinec nad Uskornico, kjer se je v letih pred vojno zbirala pomembna družba mladih slovenskih intelektualcev. Bil je znan kot dober hodec, kot zdržljiv in borben smučarski tekmovalec na dolgih progah. Leta 1929 in 1930 se je kot tekmovalec udeležil študentske smučarske olimpiade v Cortini d'Ampezzo in v Davosu. Bil je eden od tistih mladih ljudi, ki mu šport ni bil zgolj prazno razvedrilo, marveč del življenjske vsebine, sestavina harmonične sodobne izobrazbe. Kot tak je našel pot tudi na športna igrišča in se uspešno udeleževal ne samo pot plavalec in član tekmovalne ekipe Smučarskega kluba Ljubljana, marveč tudi v drugih športih.

Kot predsednik planinske organizacije spada med ljudi, ki so zadnja leta prehodili po dolgem in počez vso slovensko domovino. Mislim, da jih je med 160 našimi kočami le malo, ki bi jih predsednik ne bil vsaj enkrat obiskal. Kot agilen predsednik je bil s srcem pri obnovi starih in graditvi novih koč, kot športnik pa je razumel in zato z resnično prizadetostjo usmerjal športno vsebino planinstva. Pri tem je ostal zvest klasičnim vrednotam plezalstva, ni pa se upiral novim nazorom, ki so jih v odseke zanesli mlajši rodovi. Širokogrudno razumevanje življenja, odmiranja in nastajanja v njem, je za Fedorja Koširja značilno. Zato je planinska organizacija pod njegovim vodstvom bila med najbolj delavnimi društvenimi organizacijami po osvoboditvi. Znal je pritegniti mnoge ljudi, ki bi bili sicer stali ob strani križemrok pri naši obnovi in izkoristiti njihovo vnemo in ljubezen do gora. S takim ravnanjem in obravnavanjem planinskih aktivistov je dosegel, da se je gospodarska osnova našega planinstva v nekaj letih po osvoboditvi po vrednosti, obsegu, številu koč in njih kapaciteti potrojila. Ko smo zadnja leta doživeli nekako renesanco našega turizma, je planinstvo večji del svojim investicijskim potrebam že zadostilo in se stavilo turizmu na razpolago. To organsko povezanost planinstva s turizmom je Fedor Košir vselej poudarjal tudi kot član odbora Turistične zveze Slovenije.

Veliko in važno delo je opravil v mednarodni afirmaciji našega planinstva kot odbornik PSJ in predsednik PZS. Našo organizacijo je uspešno zastopal na vseh kongresih UIAA in pomagal pri vsakem prodoru naših alpinistov v svet ter v tem žel lepe uspehe.

Ni naš namen, da bi zdaj razpravljali o vsem tistem vodstvenem delu in naprežanju, ki ponavadi ne žanje pravega priznanja. Kdor živi s srcem z našo planinsko javnostjo, ve, koliko različnih skrbi na raznih delovnih področjih povzroča. Predsednik mora misliti na vse, razumeti, spodbujati, izravnjavati nasprotja, predvsem pa čutiti, kako živi devetdeset večjih in manjših društev širom po naši domovini, razumeti težave, potrebe in jim pomagati iz zadreg.

Predsednik Košir to svojo obsežno in kompleksno vlogo vrši že 11. leto z močjo svoje razborite osebnosti na videz brez posebnih težav. S svojo humanostjo, z občutkom za slehernega človeka, s katerim pride v delovni ali družabni stik, s svojim jasnim in odločnim razsojanjem je znal zbrati okoli sebe vrsto društvenih delavcev, ki pod njegovim vodstvom uspešno delujejo za razmah in napredek planinstva. Kot človek, ki se poleg svojega strokovnega pravnškega dela vse življenje zanima za našo umetniško, predvsem glasbeno, likovno in literarno dejavnost, ima globoko razumevanje in občutek tudi za kulturno vsebino planinstva in trajne zasluge pri množitvi našega planinskega slovstva v okviru Planinske založbe in Planinskega Vestnika. Z resničnim poznavanjem stvari in z globoko človečansko kulturo prežet se predsednik slovenske planinske organizacije uvršča med tiste vodilne može najimenitnejšega športa 20. stoletja, ki smiselno in preudarno poglobljajo in plemenitijo tradicionalne vrednote planinstva s pridobitvami socialistične revolucije in izgradnje socialistične družbe.

180-letnica prvega vzpona na Triglav

24. avgusta t. l. se je zbrala ob 9. uri dopoldne gruča ljudi, da pove nekaj besed v opombo častitljivega gorniškega jubileja, saj je minilo 180 let, kar so bohinjski rudarji premagali uporni greben očaka Triglava in naredili gaz, po kateri danes zavarovani romajo vsako leto tisoči in tisoči mladih in starih ljubiteljev in častilcev gorskih lepote. Vsa čast jim res, tem vrlim možem, naj se njih ime ne pozabi! Zato je Planinska zveza Slovenije pritrdila na Aljažev stolp težko železno ploščo in vrezala vanjo imena vseh štirih mož. Načrt za ploščo sta naredila znana slovenska alpinista Belač in Kopač.

Mrzel piš je brisal nebo nad Triglavom to jutro in nosil z grebena snežno shrmino, ki je padla po deževju prejšnjega dne. Zaviti v vetrovke so navzoči poslušali najprej otvoritvene besede predsednika PZS tov. Fedorja Koširja, nato pa slavnostni govor tov. Stanka Hribarja, načelnika Planinske založbe, ki je po govoru ploščo odkril in jo izročil v varstvo PD Ljubljana-matica, navzoči predsednik Tone Štajdohar pa jo je prevzel. Četa naših planincev je nato dala častno salvo vsem tistim, ki so žrtvovali svoje življenje za to, da sta Triglav in njegova sosesčina svobodna. Hribarjev govor prinašamo v celoti:

»Proslavljamo 180-letnico prvega vzpona na Triglav. Proslavljamo spomin štirih mož, katerih imena so komaj zadnja leta stopila iz dolge pozabe preteklih časov — iz časov, v katerih je šele zorela francoska revolucija, iz časov ko je bil slovenski kmet še v jarmu fevdalnega tlačanstva in ko še ni bilo slovenskega izobraženstva.

Nam, ki živimo v hitro živeči dobi atomskih bomb, umetnih satelitov in poletov na luno, je še posebej težko živeti se v čas, ki je odmaknjen od nas skoraj 200 let, in v ljudi, ki so takrat živeli in trpeli na naši zemlji.

Vendar poskusimo razumeti tiste, ki so prebivali v onih davnih dneh pod Triglavom, hodili okrog njegovega vrha in ga občudovali s spoštovanjem in strahom, ki je morda bolj podzavestno od roda v rod živel v njih, iz vraž in praznovanja pa tudi iz občutka nemoči pred naravnimi silami, ki so si jih razlagali po svoje.

Zato so morali takrat, ko so se njihove želje prvič dvignile do našega najvišjega vrha, premagati najprej v sebi strah pred njim, ki jih je privlačeval in jim obenem vzbujal grozo. Morda je bila ta zmaga težja kakor kasnejše težave samega plezanja.

Danes so v naših gorah samo še samostni grebeni od Škrlatice proti Martuljku takšni, kakršni je bil Triglav v času, ki ga danes obnavljamo v spominu: raztreskane ostre pečine, ki plezalcu kmalu do krvi ogulijo kožo na rokah, krušljive skale, ki se zmuznejo že pri rahlem dotiku.

Današnja pota na Triglav so obrusili planinski »cestarji« in jih zgladili deset-in stotisoči triglavskih romarjev, dostikrat s trepetajočimi rokami in s tresočimi se nogami, ob vseh žicah in klinih, s katerimi je obkovan naš gorski očiak.

Zato danes nihče, tudi najbolj zagnan alpinist ne, nima pravice podcenjevati uspeha štirih srčnih mož, ki so — kolikor vemo — prvi dosegli triglavski vrh, slabo opremljeni in predvsem z zavestjo, da še nihče pred njimi ni prehodil te poti, katere nevarnosti niso dobro poznali.

Imena teh štirih mož so se ohranila in so vlita v ploščo, katero danes odkrivamo. Trije od njih so bili domačini: rudar Luka Korošec s Koprivnika, rudar Matevž Kos iz Jereke (oče kasneje najbolj znanega triglavskega vodnika Antona Kosa) in lovec Štefan Rožič s Savice. Z njimi je bil ranocelnik Lovrenc Willomitzer iz Loga pri Stari Fužini, učenec slavnega Baltazarja Hacqueta, ki je leto prej sam dosegel vrh Malega Triglava po južni strani in od tam gledal na Veliki Triglav, katerega vrh se mu je zdel nedosegljiv. Glede poti na Mali Triglav pripomi Hacquet v svojem delu »Oryctographia Carniolica«, da so jo preplezali pred njim samo nekateri ali pa nihče, vsaj noben zbiralec zelišč, ker je našel rastline ob poti, katerih ni videl pred njim ne Scopoli ne kdo drug.

Od treh domačih vodnikov sta bila dva rudarja, kar je bohinjska posebnost. Na splošno so bili najboljši vodniki kozarji in divji lovci. V Bohinju pa je imel takrat playže baron Žiga Zois. Ko je začelo primanjkovati železne rude v nižjih ležiščih, so jo iskali njegovi ljudje vedno više. Zois je razpisal nagrado za tistega, ki bo prvi prišel na vrh Triglava, ker je upal, da bodo, morda v rdečih skalah, pod vrhom našli nova bogata ležišča železne rude. Ne smemo trditi, da je storil Zois to samo zaradi lastne koristi, saj je bil tudi sicer znan kot mecen in je bil Willomitzer

njegov varovanec, »katerega je vzdrževal na svoje stroške, v prid prirodoznanstva in zdravilstva« (Hacquet).

O vzponu dne 26. VIII. 1778 pa tudi o prejšnjih poskusih in o nekaterih kasnejših vzponih imamo precej skromne podatke, ki niso samo nepopolni in nejasni, ampak so deloma med seboj v nasprotju.

Kdor lušči iz njih resnico, je podoben tistemu, ki skozi gost zastor gleda sive podobe preteklosti in je zato njegovo odkrivanje resnice podobno bolj ugibanju in iskanju največje verjetnosti.

Tako na primer Rosthorn, ki je prišel na Triglav leta 1828, zelo dvomi, da je Willomitzer pred 50 leti prišel na vrh in Hacquet ni našel vseh tistih imen, ki naj bi jih vklesali prvi pristopniki v skale na vrhu, med manjkajočimi pa je tudi Willomitzerjevo ime.

Posebno važnih sklepov ne smemo delati iz tega. Morda je Hacquet prezrl nekatere črke, morda jih je zbrisala strela, morda jih je zakril sneg, o katerem govori Hacquet, da je takrat pokrival sam vrh. Vsekakor Hacquet ni pozabil vklesati to pot nad začetno črko svojega priimka polkrog s piko kot znak svoje zmage.

Ce pa ne drže te domneve, se triglavska uganka zaplete še bolj. »Ovekovečena« bi bila namreč z začetnimi črkami imena ali priimka od »gospodov« samo cesarjevo, Zoisovo (ali tudi Štefančičevo — S) in Hacquetovo ime, Luka Korošec — če je bil sam klesar — bi se vklesal kar dvakrat z začetnicama imena in priimka, manjkal pa bi med drugimi tudi Matevž Kos, kar je malo verjetno, ker je ta zopet naslednje leto sam peljal Hacqueta in Willomitzerja na vrh, katerega sicer niso dosegli, ampak so ostali nekje pod Rdečo skalo.

Doslej še nihče ni načel nadaljnjega zanimivega vprašanja o drugih, baje leta 1778 vklesanih imenih. Razumljivo je, da sta bili vklesani poleg imena njegovega presvitlega apostolskega veličanstva Jožefa II imeni barona Žige Zoisa, ki ga imenuje Franc Ceklin »duhovnega očeta slovenskega planinstva« in Baltazarja Hacqueta, ki je prvi pričel sistematično raziskovati naše gore, ni pa dobro pojasnjeno, zakaj bi se spomnili prvi pristopniki tudi Jožeta Štefančiča in Kristijana Novaka.

Ne gre nadalje zaupati prav do konca raznim pisanjem, v katerih so opisane neznanske težave in prečudne nevarnosti, katere so morali premagovati pisatelji,

ko so se vzpenjali na Triglav, in ne kaže dati roko v ogenj za popolno pravilnost in resničnost teh pisanj, katerih skoraj ni bilo moči nadzorovati. Ni izključeno, ampak človeško verjetno, da so včasih vodile pisano in govorjeno besedo samoljubje, častihlepnost, nevoščljivost in tem podobne nevšečne človeške lastnosti, včasih pa morda tudi navdušenje ali želja za povečevanjem. Precej fantazije je na primer moral imeti Valentin Vodnik, čeprav je bil pesnik, da je s Kredarice videl Tržaški zaliv.

Prav nič čudnega ni tudi, da razni »gospodje« v času tlačanstva niso omenili svojih vodnikov ali vsaj ne tako, kakor bi le-ti zaslužili, ampak so sebi pripisovali vse zasluge, saj so isto delali njihovi potomci še 100 in več let kasneje.

Potemtakem nam ne bi dal popolne in nepremakljive gotovosti niti Willomitzerjev popis vzpona, ki ga je menda sam poslal baronu Zoisu, pa se je najbrž za vedno izgubil, da nihče ne ve kje, morda pri Richterju, morda kje drugje. Ostal bi še vedno dvom, tudi če bi po sreči našli popis v kakšnem zatohlem arhivu.

Skoraj neizogibno se je zgodilo zato, da imamo kar tri teorije o tem, kdo je prvi stopil na vrh Triglava.

Eno je postavil Vilko Mazi, ki trdi prav določno, da je Luka Korošec dne 25. VIII. 1778 popoldne sam prišel na vrh¹ in je naslednje jutro vodil tudi druge tri.

Mazi je v dokaz te trditve po svoje prikrožil Hacquetovo poročilo (»wovon einer mit Namen Lucas Koroshez, der erste war, der ihn, vielleicht solange die Welt steht, bestieg«) tako, da je bil Luka Korošec prvi na vrhu Triglava, menda odkar svet stoji.

Sodim, da je edina pravilna razlaga Hacquetovega poročila tista, ki so jo postavili Franc Ceklin, Josip Wester in Evgen Lovšin, to je, da velja besedica »menda« Korošču.

V zvezi s svetom ne bi mogel imeti »menda« pravega pomena, saj Hacquet gotovo ni dvomil, da svet stoji. Ta besedica bi bila v tej zvezi tako odveč, da si je ne bi privoščil niti najbolj gostobesedni opisovalec, kakršen Hacquet ni bil. Hacquet je hotel pač povedati, da je bil Luka Korošec prvi na vrhu, kolikor je bilo takrat (in odkar svet stoji) znano, vendar je nekoliko dvomil o tem.

Zato je prijatelj Vilko razen sebe menda le malo planincev prepričal o pravilnosti svoje razlage in trditve, da je stal Luka Korošec prav gotovo in brezpogojno kot prvi človek na vrhu Velikega Triglava. Seveda Maziju ne moremo in ne smemo zameriti, če je v najbolj plemenitem navdušenju in s poštenim namenom obvisel na skopem poročilu, na kraju pa na eni sami drobnji besedi.

Nasprotno je Franc Ceklin po obširnem, temeljitem, logičnem in kar prepričljivem razglabljanju vseh dosegljivih virov prišel do zaključka, da so dne 26. VIII. 1778 prišli na vrh Triglava vsi štirje možje, katerih spomin danes praznujemo, da pa je Luka Korošec prvi od te četvorice stopil na njegovo teme.

Evgen Lovšin je k temu pred kratkim izrazil mnenje, da ni važno, kdo je prvi stopil na vrh. »Prvi v navezi«, če ga tako imenujemo, pa le nekaj več pomeni in je zato Luka Korošec zaslužil ploščo, ki je bila odkrita lansko jesen na njegovi rojstni hiši na Koprivniku.

Ceklinovo tezo, po kateri so na podlagi doslej znanih in dosegljivi zgodovinskih podatkov — in kaj več skoraj gotovo ne bo mogoče najti — najbolj verjetno po imenih dognani štirje možje, ki naj bi prvi stopili na vrh Triglava, je sprejel tudi UO PZS in po njej je sestavljeno besedilo napisa na plošči.

Razlogi, katere je kasneje nasproti temu navedel Mazi, so premalo prepričljivi, da bi mogli ovreči Ceklinovo tezo. Po Mazijevi misli naj bi Luka Korošec na dan skupnega vzpona zamolčal, da je bil prejšnje popoldne sam na vrhu, ker se je bal Willomitzerjeve zamere. Ta domneva ni posebno trdna, saj Willomitzer, ki je to leto komaj prišel iz ljubljanske Hacquetove ranocelniške šole v Bohinji, ni bil tako visoka »živina«, da bi se ga moral Korošec toliko bati. Najmanj toliko ali še več je veljal Willomitzer štiri leta kasneje, ko naj bi Korošec Hacquetu vendarle zupal »skrivnost« svoje zmage. Tudi ni prav verjetno, da bi Hacquet, kateremu je bila resnica vrhovno vodilo in najvišja zapoved, zamolčal, da je bil Luka Korošec prvi s a m na vrhu, če bi to od Korošca izvedel.

Seveda ni docela izključeno, da ima Mazi vsaj nekoliko prav, ne morda v tem, da Willomitzer sploh ni bil na vrhu, pač pa da je prišel Luka Korošec kdaj prej

¹ Gl. Pl. V. 1957, stran 250. Evgen Lovšin se je torej v »bojni vročici« zaletel, ko trdi, da se je Mazi izognil odgovoru na to bistveno vprašanje (Pl. V. 1958, stran 408).

Na Triglavu 24. avgusta 1958

sam na vrh.² Vse to pa so le domneve, ki bi jih mogli pojasniti takratni kronisti in bohinjsko ljudsko izročilo, ki je žal utionilo v temni in, bojim se, da neprodinri megli naše planinske preteklosti.

Zato ne moremo zavreči kar na prvo roko tretje teorije, ki je časovno prva. Postavil jo je Jakob Aljaž, ki je leta 1922 napisal v svojih »Spominih«, da nekateri trdijo, da pred Willomitzerjem ni bilo nikogar na Triglavu, da pa to ne bo držalo, ker lovcu in pastirju srce ne miruje, dokler ne pride na najvišji vrh.

Priznati moram, da mi je ta teorija zelo všeč in je tudi sprejemljiva. Omenil sem že, da Hacquet ni postavil tistega »menda« Luki Korošču ob bok samo zaradi lepšega branja, ampak je storil to zaradi tega, ker ni bil docela prepričan o njegovem prvenstvu, znano mu pa tudi ni bilo, kdo naj bi bil že pred Koroščem na vrhu Velikega Triglava.

Zelo me mika tudi, da bi nekoliko omejil splošno postavljeno domnevo in postavil Aljaževega »lovca in pastirja« v Trento.

Ta misel se mi je utrnila, ko sem ob sporu naših planinskih zgodovinarjev, bolje rečeno ob njihovem iskanju najbolj verjetne resnice, prebiral stara in nova pisanja o tem, zraven pa mislil ne samo na tiskana poročila in na najbolj logično razlago posameznih v njih zapisanih dejstev, ampak tudi na Triglav, na njegove vršne stene in na ljudi, ki so hodili okrog njih v tistih davno minulih časih.

Kdor je obhodil vsa triglavska pota, ve, da se najlaže pride na vrh z južne strani, ki je Trentarjem najbližja.

² To verjetnost je dovolil tudi Josip Wester, najboljši poznavalec Baltazarja Hacqueta in njegove dobe, v svoji monografiji o njem (Planinska založba 1954 – pripomba 49) na strani 60.

Razen zagrizenih »lokalpatriotov« nihče ne bo odrekel Trentarjem, da so bili najboljše plezalci, saj so to dostikrat in dovolj jasno dokazali.

Dognano je, da so utrli lovci iz Trente že davno pred Willomitzerjem svoje strme steze čez Komar na Dolič in čez Skok pod triglavski vrh. Na Luknjo so hodili Trentarji že pred stoletji in tudi pot z Luknje na Plemenice je stara pot trentarskih divjih lovcev.

V dolini zgornje Soče je nastala najlepša slovenska pravljica o Zlatorogu, ki je še pred sto leti živela v Trenti in na Gorenjskem, pravljica o lovcu, ki so ga varovale žalik žene, ki je poznal vsa pota in je lahko splezal na najvišji vrh.

S pravljičami seveda težko dokažeš to, česar ne moreš dovolj zanesljivo niti s tiskanimi in pisanimi poročili, ki imajo vendarle oprijemljiva imena in dogodke, pa čeprav se pravljičam vidi, da so imeli ljudje, ki so jih spesnili že pred stoletji, neko stvarno osnovo, iz katere je stakala njihova fantazija prelesto pesem o lepoti pa tudi o nevarnosti gora in o ljudeh, ki so že takrat plezali na njihove vrhove.

Te teorije zato ne bi mogel dokazati mnogo bolje, kakor jo je pok. Aljaž in je zato ne bom naprej razvijal. Tudi nam ne bi bilo z njo kaj prida pomagano pri plošči, ki smo jo pravkar odkrili, ker bi jo morali sicer posvetiti neznanemu trentarskemu lovcu.

Vendarle se mi pa zdi, da je »filozof in iskalec resnice« Hacquet, kateremu gre nedvomno največ vere od vseh, ki so v tistih dneh hodili okrog Triglava, nekaj vedel o Trentarjih, katere je obiskal leta 1781, in o njihovih pohodih v triglavski svet pa je prav zaradi njih napisal »menda«, čeprav ni vedel ničesar določnega.

Vsa stvar končno ni toliko pomembna. Važno je nekaj drugega, v čemer vidim glavno misel in glavni pomen današnje proslave, pa tudi »rešitev« triglavske uganke, ki jo je zapustil Hacquet s svojim za nas premalo jasnim poročilom.

Važno je, da danes ponovno poudarimo in da ta plošča še naprej izpričuje, da so prvi stopili na naše vrhove domačini, katerim gorski svet s svojimi planinami ni bil samo vir skromnega preživljanja, ampak so bili navezani tudi na najvišje vrhove s preprosto pa globoko ljubeznijo in z iskrenim občutkom za njihove lepote. Tudi med temi preprostimi možmi iz ljudstva so bili taki, katerih največje veselje je bilo na gorah.

Nihče ne pozna podob in obličja Luke Korošca, Matevža Kosa in Štefana Rožiča. Samo zamisliti si jih moremo, kako v podkovanih coklah ali bosih, s širokokrajnimi črnimi klobuki na glavah plezajo po ostrem grebenu.

Za nas so njihova imena samo imena, vendar so ta imena podoba mož, ki so stopili iz sive davnine v sončno triglavsko svetlobo in bodo živeli v naši planinski zgodovini kot korenjaški predstavniki takrat živečega slovenskega rodu.

Slavnosti so se udeležili mnogi znani planinci, med njimi zvezni poslanec univ. prof. Boris Zihelr, dr. Miha Potočnik, Joža Čop, zastopniki bližnjih planinskih društev, zastopniki PD Maribor, PD Celje in PD Konjice in skoraj ves upravni odbor PZS.

Vsem, ki so se te planinske slavnosti udeležili, bo ta ostala v lepem spominu.

mladi pišejo

POT MED BREGOVE

Popotoval sem v Slovenske gorice. Pravijo, da vse poti držijo v Rim. V goricah držijo zgubljene poti in kolovozi vsaksebi med brege in grape. Vse tihe so te poti in kakor da se ne kanijo nikoli srečati. Podobne trudnim očancem se vzpenjajo v strme vinorodne rebri in ko jih premagajo, se poženejo kakor razposajena dekleta v grape, da se potem vnovič zagrižejo v nov holm, ki jim leži na poti. Mnogo je takih poti v goricah. Sončnega oktobrskega dopoldneva sem stal na eni teh poti in se oziral za traktorjem, ki je izginjal za ovinkom. Še zadnjič sem pomahal traktoristu s kmetijskega posestva, ki me je naložil v mestu in popeljal do sem. Na cesti sva ostala le jaz in prah, ki se je lenobno polegal ob pot. Bregovi okrog mene so strmeli vame in sonce je sijalo. Težko in dozorelo grozdje je viselo z majovega kolja in mežikalo v sončno luč. Veter mi je prinašal od nekdaj klopota klopotev. Po vrhovih, med vinogradi, sem uzrl postave trgačev. Trgatev! Čudežni čas Slovenskih gor! Dolge mesece garajo Goričani, da slednjič dozori grozdje po kolnikih.

Ko je zrelo in se kolje zašibi pod njegovo težo, se klopotci obrnejo po vetru, dobijo novo zelenje v rep in klepetavo spregovorijo čez vinorodne bregove, čez grape in zidanice, njihov pozdrav trgatvi leti tja v modro širino neba. Kakor da je prišel čudni, neznani bog v deželico in se za kratek čas ustavil tukaj. Ljudje so kakor prerojeni, če je dobra letina. Radost se jim naseli v očeh. Vsi govorijo o trgatvi. Trgatev postane veseli obred, ki ga vsi z neučakanostjo pričakujejo. Prej tihe, zasanjane poti zaživijo. Po njih stopajo bosonogi trgači in med griči se razlegata petje in smeh.

Ob trgatvi Goričani pozabijo na ostali svet. Zamaknjeno strmijo viničarji v modrikasto, nabreklo grozdje in mrmrajo:

— Dobro bo! Pa je le obrodilo. —

Niso bili zaman njihovi žulji in ne zaman znoj, s katerim so zalili to razpokano in včasih nehvaležno zemljo.

Dolgo časa so bile zidanice samotne in pogreznjene v mir. Zdaj viničarji odpirajo stare, zarjavele ključavnice na dverih. Zdaj posije vroče sonce v kleti. Napolnijo se s kričanjem in smehom ljudi. Otroci se vesijo po preši in objestno lazijo po »prešpanu«. Preplašeni netopirji oslepljeni vzletijo v sončni dan.

Začuden in izgubljen sem ostal sredi tega vrvenja. Pridružil sem se brkatemu kmečkemu očancu in ga pozdravil.

— Ali so iz mesta prišli? — me je pobaral nezaupno. Pritrdil sem, — klatarim se po bregih. Rad bi napisal nekaj o trgatvi, — sem rekel. — Aha, — je rekel starec. — Potem je dobro. Sem mislil, da ste iz davkarije. Za bukve bojo napisali? — je vprašal radovedno in se smejal v brke. Tako sva se naenkrat znašla sredi pogovora. Skupaj sva zlagoma premagovala navkreberno stezo, pot med bregovi pa je ostajala za nama.

Marjan Remec
2. r. EKS, Maribor

MAGLIČ

Planinski tabor je bil na veliki jasi. Vseh planincev VI. zleta je bilo približno tri tisoč. Življenje v taboru je bilo enolično in zavoljo tega precej dolgočasno. Proti večeru je postalo živahneje, posebno ob tabornem ognju.

Okoli nas so se dvigali gozdnati vrhovi. Imel sem občutek ujete ptice, kajti za vsako gibanje izven tabora si moral imeti propustnico. Tudi s tem smo se sprijaznili. Zaradi tega dolgočasnega vzdušja v taboru nismo več vzdržali. Odpravili smo se na Treskovac. Pot je precej težavna, kajti ni markacij in večji del poti drži skozi gozd. Z vrha Treskovca pa je krasen razgled bo bližnji okolici.

Toda ni moj namen, da bi opisoval posamezne izlete in ture, ki smo jih delali na bližnje vrhove. Opisal bom le pot na Maglič, ki mi bo ostala trajno v spominu. Vsak se pač navdušuje za najvišje vrhove. Tako tudi mi, ki smo se predvsem navdušili za najvišji vrh teh krajev, visok 2386 m.

Nekaj skupin je odšlo že pred nami. Opisali so nam pot, ki ni najbolj lahka. Saj poteka v največji meri skozi pragozd. Sklenili smo, da se bomo odpravili na vrh.

Potovali smo v troje. Hiteli smo in po dveh urah že dospeli do manjšega naselja Suhe. Pot smo nadaljevali ob Suškem potoku. Kmalu so se začeli prikazovati prvi znaki pragozda. Za iskanje ni bilo časa in kot kažipot nam je sedaj služil Suški potok. Preskakujemo debela ali pa hodimo po njih kakor po mostovih. »Poglejta, kakor gorenjski Vintgar!« pravi Janko in pokaže v smeri toka. Ko smo razgrnili karto, smo opazili, da se bližamo Volujku namesto Magliču. Sklenili smo, da se povzpneмо najprej na Volujak in od tu dalje na Maglič.

Zapustili smo gozd in nadaljevali pot po skalovju. Brez posebnih težav smo prišli na vrh. Videti smo bili kot brodolomci na osamljenem otoku, kajti okoli in okoli se vidi zelena barva pragozda. Maglič, ki se nam je zdel zelo blizu, nas je vabil.

Odzvali smo se njegovemu klicu. Z vrha Volujka smo se spustili po nekem žlebu. Pečina je zelo krušljiva. Težko smo čakali, da bi prišli v podnožje. Toda tu se je šele pričela prava telovadba preko podrtega drevja. Ni hotelo biti konec gozda. Celih pet ur smo potrebovali od Volujka do Trnovičkega jezera. To jezerce leži nekako v podnožju Magliča in tesno ob pragozdu. Ob jezeru so bili tudi slovenski taborniki, ki so prišli malo pred nami do sem. Nekaj časa smo prebili skupaj, toda nadaljevati smo morali pot proti našemu cilju. Srečali smo se s skupino glasnih Zagrebčanov, ki so se vračali z Magliča. Srečali smo tudi vračajoče se slovenske planince. Vabili so nas, naj se vrnemo, češ da je do vrha še tri ure. Preveč blizu

vrha smo bili, da bi se podali in vrnili. Poslovili smo se in odločno krenili na pot. Pot je bila kar dobro prehojena in zavoljo tega smo bili nekoliko hitreje na vrhu, kot so nam prerokovali naši tovariši. Zadovoljni, da smo uspeli, smo se razgledovali po obzorju. Z vrha smo uživali lep pogled na Durmitor.

Spustili smo se po že poznani poti v dolino. Zopet smo bili ob Trnovičkem jezeru. Ura pa je bila že osem zvečer. Se enkrat smo se ozrli proti Magliču in njegovim sosedom. Sonce ga je ravno obarvalo. Četudi smo bili pozni, smo sedli in ga občudovali. Naše veselje so kalili le roji komarjev, ki so nas neprenehoma vznemirjali.

Mrak se je naglo spuščal. Pričela se je bitka s temo. Hoteli smo izkoristiti čimveč dnevne svetlobe. Stekli smo. Toda mrak je bil hitrejši.

Kmalu je nastala trda noč. Žepna svetilka nam je kar dobro služila. Počasi smo napredovali. Stezo smo večkrat izgubili. Prodirali smo na slepo srečo. Da je bila smola še večja, nam je na najbolj nepoznanem terenu pregorela še baterija. Spogledali smo se, kolikor smo se pač videli in zmajali z glavami. »Brigita, ali ti je žal, da hodiš z nama po tej temi?«, sem jo vprašal. »Zakaj le?« je odgovorila. Čeprav je bila izmučena, ni tega pokazala. Prebijala se je z nama vred. Ker pa po desni strani nismo nikamor prišli, smo se odločili za levo stran potoka. Kako priti preko? K sreči smo našli podrto drevo. Toda smola, Brigiti spodrsne in komaj se ulovi, da ni padla vanj in se okopala. Morala pa se je preobuti. Nato je imela eno copato za tri številke preveliko. Čeprav smo bili v resnem položaju, smo se od srca nasmejali. Ta smeh nas je nanovo poživil in k sreči smo našli zopet pravo pot. Od veselja smo začeli prepevati.

Kresnice so nas obletavale. Pričel sem fantazirati. Predstavljal sem si letni čas pomaknjen za nekaj mesecev naprej. Prirodo pokriva visok sneg. Mi trije smo v gozdu, ponoči, in se vsi izčrpani počasi premikamo dalje. Nenadoma se zasliši klic lačnega volka. Odzivajo se mu še in še. Samo tuljenje in zavijanje. Že se vidijo sence, ki nas obkrožujejo vedno bolj. Vsi potni hitimo in si iščemo zavetja, a nenadoma se zaletim ob neko drevo. Vesel sem bil, da so bile le bežne slike izmučenih živcev. Nič drugega se ni dogajalo Janku in Brigiti.

Še nekaj časa smo hodili po gozdu, a končno smo bili zopet v Suhi. Čakalo nas je še šestnajst kilometrov hoje do tabora.

Prijeli smo se za roke. Med hojo smo spali. Vsa cesta je bila naša. Nekaj časa smo se smejali, a spanec je bil močnejši. Zopet nas je zmanjkalo. Sam ne vem dobro, kako smo prišli v tabor. Popolnoma smo se prebudili šele, ko ni bilo nikjer naših šotorov. Tavalimo smo sem in tja. Povedali so nam, kje jih bomo dobili. Našli smo jih, a kam spat, ko je vse zadelano. Zleknili smo se pod milim nebom na vreče in pospali kot na komando.

Saj ni bilo nič čudnega. Na poti smo bili dobrih triindvajset ur. Nepoznani teren, prebijanje skozi pragozd, posebno ponoči, niso bile mačje solze, kot se reče. Zadovoljni smo bili s tem doživetjem. Radostni so bili tudi naši tovariši in vsi skupaj.

Kot smo prišli, tako smo se tudi vračali proti Foči. Do Sarajeva smo izkoristili vožnjo za spanje. Še kratek ogled mesta in nadaljevali smo pot proti Zagrebu. V Zagrebu smo se ločili od tovarišev, ki so se odpeljali proti Koroški. Med njimi je bila tudi najina tovarišica Brigita Laznik. Poslovili smo se od njih in upam, da se bodo naše poti še križale.

Vrnili smo se po domovih, toda ostali nam bodo vedno spomini na čas VI. zleta planincev Jugoslavije.

Vinko Noč, Mladinski odsek PD Jesenice

VALENTIN CUNDRIC

Večer

Dan drhti
kot težka kaplja,
ki z mrakom se utaplja
v sence in razmrežene luči.

Vse bo zaspalo
pobrateno z nočjo,
le starinskih ur nihalo
pelo večno pesem bo.

In kje na tihem zadrhtelo
mlado bo drevo
in kje na tihem zaihtelo
dvoje src, ker grenko je slovo...

Iz planinske literature

FEDERACION ESPANOLA DE TURISMO (Fem), Anuario 1957, Madrid, je letno poročilo Španske planinske zveze za leto 1957. O njenem poročilu za leto 1956 smo poročali v PV 1958, str. 415. Zunanja oblika, vsebina in oprema je ostala nespremenjena in zato nespremenjena vrednost te publikacije, kakor smo jo že ocenili. — V primeri s podatki za 1956 se pokaže, da je organizacija v letu 1957 v splošnem občutno nazadovala. Iz te primerjave se namreč pokaže naslednje stanje v letu 1957 (številke v oklepajih pomenijo stanje 1956):

Število članov: 47 128 (60 740), od teh moških 36 239 (44 499), ženskih 8355 (13 263), mladincev 2543 (2478). Neznaten porast je tedaj le pri mladincih, drugod pa občuten padec. Najmočnejša je sekcija Catalana 20 698 (24 645).

Alpinistični odseki: 389 (345).

Organizacija reševalne službe je šele v začetku. Ta obstaja edinole v Burgosu, ki je interveniral ob smrtni nesreči na Pico Curavacas (Pireneji).

Število postojank: 83 (80), od teh last Zveze 14 (12), ostalih 69 (68). Nove koče so: Rifugiji Lago dela Pera, Saloria in Arguis.

Sumaričnih podatkov o kinopredstavah in predavanjih letos ni. Pregled po članih izvršenih tur v inozemstvu navaja štiri prvenstvene traverze v Dolomitih in Alpah, po običajnih potih v Svici (Mt. Blanc večkrat, Matterhorn in druge veličine), v Avstriji pa samo turo na Gr. Glockner in Dachstein. Od prvenstvenih vzponov v inozemstvu je izvršena in opisana na Cima Canali (2897 m) po severno vzhodni steni dne 28. VII. 1957. Izhodišče je bil San Martino de Castrozza v Dolomitih, dalje pot do zavetišča Predidali (2272 m), ki da je dobro oskrbovano in kurjeno z butanom. Spis navaja dosedanje vzpone v drugih smereh, med temi tudi Buhlovo pot. Višina stene znaša 600 m. Vzpon se ocenjuje vseskozi kot VI. težavnostne stopnje. Potreben je bil en bivak in zabitih je bilo 50 klinov.

Knjiga, debela 260 strani, ne pomeni nobenega doprinosa k planinski literaturi.

Dr. Pr.

MOUNTAIN CRAFT, poletna številka, London. — Ta štirikrat na leto izhajajoča revija odmerja veliko prostora alpinizmu. V tem okviru podaja Tom Weir v svojem članku Planinstvo na Škotskem pregled nepričakovane razvoja v povaljni Škotski, kjer je plezalstvo doseglo

novi zlati dobi. Avtorjev namen je poudariti ta razvoj, ko odkriva nova pota v skalah in ledu in ko opozarja na večino plezalnih terenov v Škotski. Spis je obširen, dobro ilustriran, a za nas ni toliko važen, da bi se mogli spuščati v njegove podrobnosti.

Kilimandžaro s severne strani je predmet članka, kjer pisec poudarja, da je to smer, ki se redko kdaj uporablja. Posebnost njegove ture pa da je v tem, da jo je opravil brez vodnika in prenočeval v naravnih votlinah. Sicer pa ne pove nič novega, kajti Kilimandžaro je bil opisan že nešteto krat.

Zanimivejše je poročilo avtorice Joyce Dunsheat o Doživetju v Kavkazu. Pravi, da je bil Kavkaz z najvišjim vrhom Elbrusom za zahodnjake skoraj neznan področje do Douglasa Freshfielda, ki ga je obiskal 1868. Njej pa je bilo dano, da ga je mogla obiskati, ker se je s svojim možem udeležila konference inženirjev v Moskvi in s temi zvezami dossegla, da ji je Ministrstvo za šport izdalo dovoljenje in določilo pomembnega člana planinske sekcije za vodnika. Tako je odletela z Evgenom Gripenreiterjem, pomembnim ruskim planincem, iz Moskve v Kluhory v zahodnem Kavkazu, potem po cesti do planinskega taborišča v Dombaju, kjer je prvič imela priliko opazovati intenzivne vadbene sisteme, po katerih se mladi sovjetski državljani uvajajo v plezalno tehniko. Obstoji okrog 20 takih taborišč iz lesenih barak s po 150 prostori, kamor prihajajo novinci naravnost iz velikih mest, preskrbljeni z vsem potrebnim, da se izvežbajo pod vodstvom izkušenih planincev. Na koncu prejme vsak znak in diplomu. Zapadnjaku se zdi sicer ta formalnost tuja, vendar je v SZ planinstvo važna veja fizične vzgoje, pravi avtorica. Skozi te tečaje je šlo okrog 20 000 ljudi. — Pokrajina ji je sicer všeč, pogrša pa barvita jezera, zelene pašnike z govedom, višino in veličino Mt. Blanca in Matterhorna. Povzpela se je na Elbrus — tura je trajala 14 ur in je bilo zavetišče št. 11 nalašč zanjo odprto. Pohvali se, da je to najvišja točka v Evropi, kamor je stopila ženska. Dalje je obiskala Mesitio, glavni kraj svobodne Svanecije in nekaj drugih krajev, o katerih navaja nekaj zanimivih etnografskih podatkov.

Dr. Pr.

DR. LAVO ČERMELJ: TRŽAŠKO OZEMLJE TER GORIŠKA IN VIDEMSKA POKRAJINA. Izdanje Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani 1958. — Avtor ni znan samo po delih iz svoje stroke, temveč je priznan kot strokovnjak o prav vseh vprašanjih, ki se tičejo

našega naroda onstran meja v Italiji. To pot se ne peča z narodnostnim vprašanjem kot takim, temveč podaja vse druge podatke, ki se tičejo naših ljudi onstran meje, ker ljudsko štetje iz leta 1951, objavljeno šele leta 1956, narodnosti ni upoštevalo. Ti podatki se tičejo Tržaškega ozemlja, Goriške in Videmske pokrajine, kjer obstoje slovenske šole ali kjer so v Videmski pokrajini pri ljudskem štetju ugotovili rabo slovenskega jezika.

Dragocen je pregleden seznam krajevnih imen v slovenskem in italijanskem jeziku v omenjenih upravnih predelih, kakor so razdeljeni danes. S tem bo odpravljena negotovost zlasti glede Videmske pokrajine, naseljene tudi po Beneških Slovencih. Ledino v tem oziru sta res orala prelat Trinko in dr. Tuma, a pregleda do sedaj ni bilo. Sledijo podatki za vsako teh upravnih enot o površini, gostoti prebivalstva, o pristojnem, rezidentnem prebivalstvu po spolu, starosti, šolski izobrazbi, zaposlenosti in številu ob koncu leta 1951 in 1957. Vsi ti podatki so prikazani v zelo preglednih tabelah in kartah, kar priča o ogromnem opravljenem delu.

To tvori dragoceno podlago za nadaljnje študije. To poudarja seveda tudi avtor sam, kajti iz objavljenih podatkov ne dela nobenih zaključkov, prepuščajoč to vsaj zaenkrat kasnejšim delom.

Dr. Pr.

APPALACHIA, junij 1958. — Izdanje Appalachian Mountain Cluba, Boston, Mass. ZD. — Ta zbornik se zanima predvsem za domače gore, ki so pa nam tako daleč in zato tako tuje. Opisuje nam Čudešni plato, t. j. obsežno verigo v Britanski Kolumbiji (Kanada) z veliko karto, pot po Makenzie Riverju z vesli in beležnico v sev. zahodnih predelih Kanade, navaja zgodovino bojev zoper gozdne požare in tozadevne zakonske ukrepe, razpravlja o tem, od kod ime Bele gore (White Mountains), o prehrani na turah in pri taborjenju. Zanimivost za široki krog planincev pa utegne imeti vprašanje kitajskega vzpona na Minya Konka, o katerem je PV prav na kratko že poročal (PV 1958, str. 362).

Minya Konka je vrh v jugozahodni Kitajski s spoštovanja vredno višino 7785 m. Prvi vzpon sta izvršila 28. X. 1932 Američana, danes še živeči Terri Moore in Richard L. Burdsall in ga opisala v knjigi Ljudje zoper oblake. Sedaj se poroča, da ga je v juniju 1957 dosegla tudi kitajska odprava.

Če sledimo kritiki Appalachie o tem vzponu, potem se pokaže naslednje: Prvo poročilo o kitajskem vzponu je izšlo ok-

tobra 1957 v People's China, magazinu, ki je v prvi vrsti namenjen bralcem angleškega jezika. To poročilo vsebuje zelo neroden poskus dvoma o ameriškem prvenstvu. Drugo poročilo, ki ga je sestavil Ši-San-Cun, je potem razširjala neka novinarska agencija in ga razposlala velikim planinskim revijam v njihovih jezikih in ga je Der Bergsteiger priobčil brez komentarja. Tu pa se ameriško prvenstvo izrecno priznava. K temu pristavlja uredništvo: Resno sodimo, da je bilo prvo poročilo pomešano z uradno propagando in to ne ravno čedno, ko je napadalo ameriško trditev, pri tem pa zamolčalo vse kitajske izgube.

Kitajska odprava je štela 29 mož, ob vznožju v samostanu Konka Gompa jih je ostalo 12. 17 jih je odšlo navzgor. Zadnje VII. taborišče je bilo v višini 21 755 č, vrh pa da so dosegli 13. VI. 1957 ob pol dveh popoldne. Ostali so na vrhu do en četrta na tri. Že pri vzponu so se že s težavami rešili, pri sestopu pa so izgubili tri može.

Bivanje petih mož, ki so dosegli vrh, opisuje kitajsko poročilo takole: »Razvili smo na vrhu kitajsko zastavo in podpisali poročilo s podrobnostmi in datumom svojega vzpona. To smo spravili v pločevinasto škatlo, ki smo jo prinesli s seboj in jo zakopali v vdolbinico. S cepinom smo odbili kos granita od konice vrha za spomin.«

Tukaj pa se začnajo dvomi Američanov in najbrž tudi prepir a la Cook in Mt. Mac Kinley. Oglasil se je namreč udeleženec prvega vzpona Američan Terri Moore, ki pravi: Vrh je pokrit z ledom kot vsi vrhovi nad 25 000 č. Ima ledeno opast kot streha. Najbližje skale se nahajajo 1000 č nižje, so velike in popolnoma zamrznjene. Sicer so se razmere od leta 1932 sem lahko spremenile, vendar bi morale biti to ogromne spremembe, če naj bi bile sedaj skale na vrhu. Slike kitajske odprave pa kažejo, da danes ni manj snega. Od kod ta vdolbina? Nič podrobnejšega o njej ni povedanega. Če je že bila tam, kdo jo je napravil? Pet mož je bilo na vrhu tričetrte ure. Ali je mogoče v tej višini ne samo fotografirati, spisati brez rokavic poročilo, odbiti kos granita in morda napraviti še vdolbino, katere gradnja bi bila zgodba sama zase? Moore prihaja zato do zaključka, sodeč po fotografijah, da so Kitajci prišli samo do tako imenovane Grbe (the Hump) in mislili, da so dosegli vrh.

Uredništvo pa dodaja, da so take procedure na doseženem vrhu običajne le pri prvenstvenih vzponih na zmernejše višine in da se zato zdi, da je tudi tukaj, kakor v prvem poročilu, vtaknil vmes

svoje prste kak uradni prepisovalec. Zato da bo v planinskih krogih nastal dvom o utemeljenosti teh trditev.

Mogoče je, da igra v kitajskem poročilu svojo vlogo politika, mogoče je seveda tudi, da jo igra tudi v ameriški kritiki, vendar je zgoraj navedena ameriška revija precej ugleden list, ki ga citirajo pogosto tudi drugi, Moore pa vsekakor spoštovanja vreden planinec, ki ima za seboj lepe uspehe. Zato ni mogoče, da bi Kitajci molčali in bo odgovor vsekakor zanimiv.

Dr. Pr.

THE AMERICAN ALPINE JOURNAL 1958, New York. — Medtem ko je pri nas polemika o vprašanju, ali je Korošec kot edini prvi dosegel vrh Triglava ali le prvi v družbi, je boj o vprašanju, ali je dr. Cook res leta 1906 dosegel najvišji vrh Severne Amerike Mount McKinley, sedaj pač dokončno rešen. O tem »vzponu«, ki se je izkazal kot največja mistifikacija v zgodovini planinstva, razpravljaja v tej zelo pomembni reviji Bradford Washburn pod naslovom Doktor Cook in Mount McKinley.

Dr. Frederick A. Cook je bil zdravnik in je izvrševal svojo ordinacijo v Brooklynu, bil je soustanovitelj American Alpine Cluba, ki izdaja goraj navedeno revijo, in predsednik Explorer Cluba. V svoji knjigi *To the top of the Continent* (Na vrh kontinenta) 1909 in v članku v Harperjevem magazinu 1907 je svoj vzpon obširno popisal. V svoji knjigi je priobčil večje število lastnih fotografij, med temi seveda tudi fotografijo vrha samega, na katerem vihti ameriško zastavo njegov edini spremljevalec, kovač in konjski podkovač Eduard Barille iz Montane. Ta fotografija naj bi bila glavni dokaz njegovega uspeha, a ravno ta ga je, kot bo razvidno iz nadaljnjega, razkrinkala kot navadnega šarlatana.

Knjiga je vzbujala veliko pozornost in — pomisleke, ker sta Belmore, Brown in Herschel C. Parker dokazovala, da Cook nikoli ni dosegel vrha. Cook je bil leta 1910 izključen iz kluba, vendar je našel zagovornike, v poslednjem času zlasti hči Mrs. Elliot Vetter. Sedanje poročilo Washburna ji je bilo predloženo v izjavo, na katero je dala ona protizjavo, obe sta pa na razpolago v klubu, ker je Washburnovo poročilo v revijo priobčeno skrajšano.

Ze 1910 sta trdila namreč Brown in Herschel, potem ko sta odšla na mesto, od koder naj bi bil izvršen posnetek vrha z možem z zastavo, da to ne more biti vrh Mt. Mac Kinleya, temveč da je to mal parobek nekaj milj proč od vrha v višini manj kot 3000 č. — Leta 1911 pa je Cook v knjigi *Moj doseg severnega*

tečaja postavil trditev, da je kot prvi dosegel severni tečaj. Zoper to trditev se je vnel še hujši boj, ki ga je vodil admiral Peary, ki je trdil, da Cook nikoli ni bil na severnem tečaju. Ta boj je trajal skoraj 50 let in je porinil vprašanje Mt. McKinleya začasno popolnoma v ozadje.

Ali je bil Cook, ki je po navedbah avtorja našel branilce v ljudeh, ki nikdar planinci niso bili in Aljaske nikdar niso videli, res tak dvakraten šarlatan? Po njegovih navedbah je bilo v letih 1955, 1956 in 1957 več odprav na mestu samem z avtorjem vred, da preizkusi v podrobnostih Cookova poročila o Mt. MacKinleyu, njegove fotografije in reši potem vprašanje: Ali je Cook sploh bil na vrhu, če pa ne, kje je bil, in potem seveda, kje je tisti po Cooku fotografirani vrh, če ni vrh Mt. McKinleya. Na ti dve vprašanji avtor obširno odgovarja s tem, da razčlenjuje Cookovo poročilo v vseh podrobnostih, na drugi strani pa da primerja Cookove fotografije s svojimi, ki jih je skušal posneti in posnel nato celo s fotografsko aparaturo, enako Cookovi, s stališča, ki ga je zavzemal Cook, ki je bil sicer dober fotograf.

Seveda ne kaže, da bi v podrobnosti navajali avtorjevo kritiko knjige, dovolj je, če omenim njene zaključke:

Opis ture je konfuzen, iz knjige ni mogoče ugotoviti niti smeri vzpona in nikjer ni opisan vzpon nad 5000 č. Netroj napačnih trditev je vmes in navedb, ki se z dejanskim stanjem ne strinjajo.

Slika vrha kaže skale z zaplatami snega in na vrhu moža. Nobena izmed drugih odprav ni našla skalovitega vrha, t. j. vrha s skalami brez snega, ker je vrh pokrit s trdim, razpihanim snegom kot je v takih višinah pač edino mogoče. Formacija vrha na podobi ne ustreza dejanskemu vrhu. Cookova fotografija vrha torej ne kaže, pač pa kaže, da Cook na vrhu ni bil. Kaj je torej Cook posnel kot vrh? Brown je že 1910 trdil, da kaže Cookova fotografija Fake Peak ter je predložil svojo z dne 27. VII. 1910, ki kaže manj skal a več snega, sicer pa je Cookovi čudovito podobna. Avtorjeva odprava 1956 in 1957 je posnela isto mesto julija 1957, ki je bilo tedaj sicer brez snega, vendar je istovetnost s Cookovo tudi za laika izven dvoma. Vse trditve so podprte do skrajne možnosti z 32 različnimi fotografijami.

Prvi vzpon sta torej izvršila Stuck in Karstens 7. junija 1916. Od tedaj je bilo do danes na vrhu 12 odprav s 54 osebami, a vse te so mogle ugotoviti prve vidne skale le kakih 100 čevljev pod vrhom.

Urednik pravi že uvodoma, da je bila izključitev l. 1910 popolnoma upravičena.

Mount Logan je druga najvišja gora v Aljaski. Prvi vzpon je bil opravljen 1925 od zahoda in ponovljen 1950. Prvi vzpon od vzhodne strani se je posrečil 1957 skupini petih ljudi, ki so z letalom pristali na ledeniku. — Ravno tako je opisan prvi vzpon na Wheeler Peak po severovzhodni strani. Vrh leži v vzhodni Nevadi. — Zopet drug članek opisuje Arizono na splošno. Tako pravi: Splezati na vse te čeri, stolpe in kanjone v Arizoni — za to bi bilo treba Matuzalemovih let, ker obsegajo 114 000 kv. milj. To je dežela kanjonov s Colorado Riverjem in Grand Canionom, z malo normalnih, naravnost se dvigajočih gora, s pol tucata ugaslih ognjenikov, izoliranih nad platoji, paradokсна dežela razmetanih gora, samotnih vrhov, visokih gozdov in obsežnih platojev.

Isti Bradford Washburn, ki je v uvodnem članku zadal smrtni udarec dr. Cooku, objavlja članek o snežni slepoti, katero je po njegovem prav lahko opisati: Lezi na tla, široko odpri oči in kdo naj ti vrže žlico peska v vsako, kjer naj ostane 24 ur, pa boš imel natančen pojem o tem, kar čuti tisti, ki ima snežno slepoto. Seveda daje na podlagi lastnih izkušenj primerne napotke glede preprečitve (temne naočnike) in zdravljenja.

Vsebina pričujočega zvezka je tedaj zelo pomembna, raznovrstna in za tistega planinca, ki je v mladih letih mogel zasledovati vse prepire o Cookovih podvigih v svetovnem časopisju, nad vse zanimiva.

Dr. Pr.

TIBOR SEKELJ: VIHAR NAD ACONCAGUO. Prevedel N. K. Mladinska knjiga 1958. 209 str., 450 din, polplatno.

V založbi Mladinske knjige je izšel kot prvo delo iz obširne andinistične literature prevod knjige Tempestad sobre el Aconcagua. Pisatelj jo je posvetil spominu junakov, ki jih je poglaval v smrt hrepenenje po višinah.

Aconcagua je najvišji vrh in edini sedemtisočak na ameriški celini (7035 m), pa je že zgodaj pričel vabiti k sebi znan alpiniste. Najprej se ga je lotil Güsfeldt l. 1883, vendar ni uspel in je prvi dosegel vrh dne 14. I. 1897 slavni švicarski gorski vodnik Mathias Zurbriggen (v sklopu odprave Angleža Fitz Geralda). Drugi, nič manj slavni vodnik Maquinaz je moral naslednje leto odstopiti malo pod vrhom zaradi silnega viharja, kasneje so bili na vrhu razen domačinov, Argentinec in Čilencev, alpinisti iz

Evrope — Švicarji, Nemci, Avstrijci, Poljaki, Italijani, Francozi in dr.

Od prve žrtve Aconcague Avstrijca Kasparka, pred pribl. 60 leti, pa do junaka te knjige G. Linka, ki je zmrznil po svojem petem pristopu skupaj z ženo in še enim tovarišem, je zahtevala Aconcagua precej človeških življenj, med njimi tudi Slovence Kastelica.

Plezalsko gora ni težavna. Do višine pribl. 4000 m in deloma tudi višje je dostopna z mulami, naslednjih 3000 m z vmesnimi postajami Trg mul, Kondorjevo gnezdo in Linkova hiša je šodra strmina. Sneg se prične šele v višini pribl. 6000 m. Težave povzročajo v glavnem samo pomanjkanje kisika na zadnjem delu poti in siloviti viharji, ki se sprostijo v neugodnih vremenskih razmerah z vso divjostjo.

V knjigi sta popisana predvsem dva pisateljeva vzpona na vrh. Prvi, ki ga je izvršil v družbi dveh tovarišev iz Linkove ekspedicije, malo preden je Link tragično končal svoje življenje, in drugi, ko je šel z ekspedicijo argentinske vojske iskat trupla ponesrečencev. Linka, o katerem pravi pisatelj, da je imel od vseh reči na svetu najrajši gore, od vseh gora pa Aconcagua, in njegovo ženo so našli malo pod vrhom.

Mimogrede razglablja pisatelj o pomenu in nagibih alpinizma in razvija deloma svoje misli, ki ga razodevajo bolj kot planinskega esteta kakor pa alpinističnega borca, kar dejansko tudi ni, čeprav sta občudovanja vredni njegova zdrava življenjska sila in odpornost.

Knjiga, ki je opremljena z avtorjevimi izvirnimi fotografskimi posnetki, ne sega nad povprečje potopisov te vrste, je pa zanimiva in vredna branja že zaradi tega, ker odkriva za nas nov svet in ker nazorno kaže nevarnosti, katerim se izpostavljajo za gore navdušeni pa deloma premalo vešč in ne dovolj opremljeni planinci.

S. H.

PLANINSKE KOČE V ITALIJI. Hkrati z našim »Vodičem po planinarskim domovima Jugoslavije« je v Italiji v lepi opremi izšla zajetna knjižica, vodnik po italijanskih planinskih kočah.* Sestavil ga je generalni tajnik italijanske planinske organizacije (Club Alpino Italiano) dr. Silvio Saglio, čudovit alpinist, planinec in popotnik, mož velikega formata, ki je doslej z izredno temeljitostjo napisal petnajst vodičev po italijanskih gorstvih (Guide dei monti d'Italia), in je v njih opisana pota sam prehodil. V zanimivo sestavljenem uvodu

* Silvio Saglio: »I Rifugi del C. A. I.«, Club Alpino Italiano, Milano, 1937.

nas Sagliov novi vodič popelje nazaj v dobo, ko »je bila še tema«. Ko še ni bilo gorskih zavetišč in koč, si je alpinist s sabo nosil vso potrebno pripravo. S sabo je moral imeti odeje, da se je z njimi pokrtil čez noč, ali pa se je moral zadovoljiti s prenočevanjem po jamah v skalovjih, kot so si od nekdaj pomagali gamsji lovci. Prve koče so zgradile podružnice CAI v gorskih predelih, Aosta, Varallo i. dr. Bile so postavljene zgolj za kritje najnujnejših potreb planinstva in planincev. Koča ni imela druge skrbi, kot da nudi trudnemu gorniku zavetišče pred neurjem in počitek pod streho. Tako je bilo pred sto leti.

CAI je bil ustanovljen l. 1863 in že čez dve leti je duhovnik Carrel iz doline Aosta uredil denarno zbirko za postavitve planinskega zavetišča na tako imenovani Kravati (Cravatta) v Cervinu (Matterhornu). L. 1866, ko je imel CAI 253 članov, je bilo zgrajeno na pobočju gore Monviso (3841 m, Alpi Cozie) zavetišče »Ricovero dell' Alpetto«, stroškov 200 lir... L. 1867 so gorski vodniki iz Courmayeura napravili planinsko kočo na Aiguille du Midi. L. 1874 je bila v višini 3107 m zgrajena koča na Aiguilles Grises (Montblanc), od takrat naprej pa so ena ali druga od podružnic CAI vsako leto postavile planinsko stavbo ali bivač tu ali tam, v Alpah in v Apeninu.

Nobeno od prvih postavljenih planinskih zavetišč v Italiji ne obstaja več. Nekatera so puščali, da razpadejo, ker se je menjala alpinistična moda, ko se je alpinist iz kontemplativnega preobražal in preobrazil v športni tip. Večinoma pa so na mestih, kjer so prej stale prvotne postojanke, sčasoma napravili nove in večje. Gradili so uspešno, v čim dalje naglejšem tempu. V začetku stoletja je planinska organizacija štela 5400 članov,

imeli pa so takrat že 98 planinskih postojank, tedaj po eno na vsakih 55 članov. Tisti čas pa je imela švicarska planinska organizacija (CAS) 6750 članov in 64 koč ali zavetišč, francoska (CAF) 6500 članov in 46 koč ter takratno nemško-avstrijsko planinsko društvo (DOeAV) 56 000 članov in 224 planinskih postojank.

CAI šteje danes 231 podružnic (sezioni) s skupaj okoli 80 000 članov. Zgradili so bili do zdaj 500 koč in bivačkov, od teh jih je danes v rabi 407, in sicer: v zapadnih Alpah 121, v centralnih in vzhodnih po 99, v predalpskem svetu 49, in Apeninu 30 ter v gorah Sicilije devet. Nas bo zaradi sosesčine še posebej zanimalo stanje v zapadnih Julijcih. Tam imajo 10 planinskih koč, en planinski hotel (v Ovčji vasi) in dva čedna bivača v Montažu: Carlo Stuparich 1650 m na severni ter Adriano Suringar 2450 m na zapadni strani.

Sagliov vodič po planinskih kočah Italije šteje dobrih 500 strani. Vsaki planinski postojanki, ki nam je predstavljena z zelo lepim posnetkom, je v njem posvečena cela stran s podrobno navedenimi podatki o sami zgradbi in njeni lastnici (dotični podružnici), o kraju in višini, o obsegu razgledov, o pristopih, prečnicah in turah. Na vsaki opisni strani sta za zadevno postojanko citirani ustrezna bibliografija in kartografija.

V knjigi je bogato zbrana še druga, planince in zlasti društvene člane zanimajoča snov. Objavljeni so predpisi o organiziranem postavljanju in upravljanju koč, hišni red za gorske postojanke, razni statistični podatki i. pod. Na zadnji strani knjige je slovarček v opisih koč najčeseje rabljenih izrazov, primerjalna razpredelnica v šestih jezikih: italijanskem, nemškem, angleškem, španskem, francoskem in — slovenskem. vk

razgled po svetu

STRAŠNI HIMALAJSKI SNEŽNI ČLOVEK že 30 let razburja svet, ki iz takih ali drugačnih razlogov spremlja dogodke v Himalaji. L. 1953 je polkovnik John Hunt vzel puško baje zato s seboj na ekspedicijo, da bi to uganke rešil. Nekateri so tedaj ob tej puški zmigali z rameni, češ, če je snežni človek res človek, potem bo to lov na človeka in ustrelitev umor, če pa je žival, tak nagačen primerek himalajskega medveda ne bi bogve kako obogatil muzeja.

Če v resnici ta zoološki pojav eksistira, mora biti zelo pohleven, kajti doslej še ni napadel nikogar od premmogih himalajcev, ki so se že zvrstili v ekspedicijah, čeprav Tibetanci trdijo, da sta dve vrsti, ena, ki žre ljudi, in druga, ki žre govedo (yak). Edino, kar so doslej Evropejci od njega videli, so bili sledovi, ki so miljo daleč držali prek snega do pečin. Mnogo črnila so že porabili časniki, da bi to senzacijo čim bolje izrabili. Razni himalajci in znanstve-

niki so te sledove pripisovali zastopnikom izumrlih himalajskih človeških plemen in tibetskimi zločincem, na drugi strani pa snežnemu leopardu, volkovom, medvedom, opicam pandas in langur. Vendar, tako pravi dr. George F. J. Bergman iz Sydneya v Avstraliji, da pojav ni izrodek bolnih časnikaških možgan niti halucinacija šerp in kulijev. Ker Bergmana glede tega še nismo navajali, priobčujemo izvleček iz njegovega poročila pod naslovom »Legenda ali resnica«.

Legenda je dobila meso in kri, ko je prva angleška ekspedicija na Everest 22. IX. 1921, torej pred 37 leti v gornji dolini Kharta v višini 5200 m pri Lakhpa našla sledove, ki »so bili podobni človekovim«. Polkovnik C. K. Howard-Bury, vodja ekspedicije, je o tem poročal v svoji knjigi »Mt. Everest«. »Celo na tej višini smo naleteli na sledi v snegu. Videli smo zajčje in lisičje sledi. Nad sledjo, ki je bila velika kot človeško stopalo, pa smo si razbijali glavo. Naši nosači so takoj trdili, da bi to utegnil biti »metoh kangmi«, strašni snežni človek, ime, ki je takoj zamikalo časnikaške. Ko sem prišel spet v civilizirane dežele, sem z zanimanjem bral zgodbi o divjem možu, ki bi ga bili mi utegnili srečati. Sledi so morale potekati od velikega volka in so bile v mehkeem snegu res podobne bosemu moškemu stopalu. Tibet ni edina dežela, ki ima svojega »bagay man«, svojega »črnega moža«. V Tibetu je to kosmat mož, ki živi v snegu. Z njim strašijo Tibetanke, če niso pridni, medtem ko jim pripovedujejo čudovite pripovedke o njem.«

Po vrnitvi so člani ekspedicije izpravevali domačine, kaj je s temi sledovi. Domačini so izjavili, da so to sledovi divjih mož, ki imajo glavo tako kosmato, da jim lasje obraz pri hoji navzdol popolnoma pokrivajo. Imenovali so jih metoh kangmi, kar pomeni grdi ali divji, umazani mož. Atribut »metoh« je z abominable prevedel Henry Newman v Dardžilingu, ker je pač človeška navada, da skrivnosti pripisuje ponavadi tudi strašnost, strahotnost. Newman je postavil tudi teorijo, da gre za kakega tibetskega zločinca ali kakega puščavnika. V Tibetu da ni smrtnih kazni, zločinca preženo v gore, kjer je primoran živeti kot žival v kaki votlini. V Himalaji da žive mnogi budistični puščavniki, ki se sploh ne umivajo, ne strižejo in ne brijejo. To teorijo sta v naslednjih 30 letih potrdila še dva raziskovalca. L. 1930 je poročal H. N. Tombazi, da je visoko v gorah »videl bitje, ki je bilo podobno človeku. Stalo je mirno in se je

ravno pripravljalo, da izruje rododendron. Temno se je odražalo na snegu in ni imelo obleke. Po nekaj minutah je bitje izginilo. »Po mojih raziskovanjih v tej smeri že leta ni šel noben človek. Lahko samo potrdim, da je silhueta tega bitja bila identična s človeškimi obrisii«. L. 1936 je to teorijo podkrepil Ronald Kaulback, ki je trdil, da je na Upper Salween (ca. 4000 m) videl pet parov sledov, ki so bili najbolj podobni sledovom bosega moža.

Sloviti angleški himalajec H. W. Tilman, ki je med drugim napisal knjigo o »Nandi Devi«, je v svojih knjigah »Mt. Everest« in »Nepalska Himalaja« prepričan, da je eksistenca teh kreature izven vsakega dvoma. V »Mt. Everestu« jim prisojja Tilman višjo inteligenco in postavlja hipotezo, da imajo posebno snežno obutev, podobno krpljem. Polkovnik Hunt je podobne sledi našel že l. 1936 pri vzponu na Zemu Gap in si jih ni znal razložiti. Tilman je osebno meril stopinje. Po njegovih poročilih se je vedno znova zastavljalo vprašanje, ali more človek živeti v takih višavah. Odgovor je bil pritrdilen. Prav tako je bil odgovor na vprašanje, ali se človek lahko tako utrdi, da bi živel v takih višinah popolnoma brez obleke. Pri tem so se opirali na izjavo polkovnika Henniekerja, ki je l. 1930 v višini 4250 m dobil moža, oblečenega v lahko platno: Ta mu je povedal, da je asket in da išče rešitev svoje duše. Izjavil je, da se je na mraz kmalu navadil in da mnogi Hinduji tako žive. Podobno zgodbo sporoča ruski himalajski slikar in budist N. Rohring v knjigi »Altai — Himalaja«. Röhring piše, da je nek angleški major videl golega moža, ko je zmrzovalo, naslonjenega na sneg in uprtega z očmi v daljavo. Ko je majorja opazil, je v divjih skokih zbežal po pečinah navzdol. Ko je major pripovedoval to domačinom, so mu ti povedali: Videli ste snežnega moža. Snežni možje čuvajo sveta mesta.

Frank S. Smythe opisuje svoje srečanje s snežnim človekom v svoji čudoviti knjigi z barvnimi fotografijami »The Valley of Flowers« (Dolina rož, Rožna dolina). Tako imenuje dolino Bhyundar v Garhvalski Himalaji. 16. jul. 1937 je šel s tremi nosači na Nilgiri Parbat in zagledal sledi, ki so ga spominjale na boso moško nogo. Ustavil se je in jih fotografiral. Nosači so pristopili in na obrazu se jim je bral strah. »Bad Manši« je dejal Vangdi, nato pa »Kang admi«. Prvo pomeni »hudooben človek«, drugo »snežni človek«. »To sem tudi pričakoval«, piše Smythe. »Da bi ju pomiril, sem dejal, da so to sledovi medveda ali

snežnega leoparda. »Vandgi pa se mi je uprl in zatrjeval, da to niso sledovi nobene živali, češ da je takih sledi že veliko videl. Smythe priznava, da je tudi njemu postalo tesno pri srcu, ko je poslušal Vandgija in videl, kako se boji. Sled je bila izvrstno speljana in noben gornik bi je ne bil mogel bolje speljati. Ko je hotel iti po sledi, so mu nosači odsvetovali, češ da bi to pomenilo smrt ali vsaj nesrečo. Smythe je šel sam po sledeh in prišel do votline, ki pa je bila prazna. Nosači Vandgi Nurbu, Bhotia in Pasang Urgan so izjavili, da gre to za »Mirka« ali »Judgli Admi«, kar oboje pomeni divjega moža. Smythe je negativ izročil londonskim zoologom, ki so menili, da gre za posebno vrsto medveda, ki živi v Zahodni in Centralni Himalaji — *ursus arctos Isabellinus* (prof. Julian Huxley, M. Hutton, R. J. Pocock). Smythe je mnenje sprejel, toda stvar s tem ni bila končana, kajti Smythe sam je v »Timesu« napisal hudomušen članek, v katerem je ponovno izrazil sum, da snežni človek vendarle eksistira, čeprav so sledi, ki jih je on sam fotografiral po mnenju strokovnjakov, medvedove.

L. 1938 je našel podobne sledi dr. E. P. Mc Carthy-Heyzer. Prisojal jih je izgubljenemu pogrešanemu učenjaku.

L. 1940 je angleški kapetan V. d'Auvergne v Putni izjavil, da gre za ostanke nekega indijskega plemena, ki živi v votlinah in hodi na lov le ponoči. Podobno je izjavil l. 1931 angleški letalec Beauman. L. 1938 je Tilman opazil podobne sledi na ledeniku Zemu. Teda mu je nek tibetski menih pokazal prav tako sled, vtisnjeno v neko skalo. Geolog, ki je Tilmana spremljal, tega ni znal razložiti, vendar je dejal, da skala poteka iz višine večnega snega.

Druga svetovna vojna je snežnega človeka odrinila iz zavesti javnega mnjenja, po vojni pa je spet oživel.

Prvi je našel sledi E. Shipton l. 1951 in jih fotografiral. Eden od nosačev je izjavil, da je snežnega človeka videl na 20 m. Shipton je ves material izročil Royal Geographical Society, na kar se je vnela polemika med zoologi in strokovnjaki British Museum, ki so trdili, da gre za opico langur. Na sledi je naletela tudi švicarska ekspedicija na Everest l. 1952. Dr. Edmund Wyss-Dynant je izjavil, da gre za medveda, ki pa se človeka na daleč izogne. L. 1953 so pričakovali, da bo uganko rešila Huntova ekspedicija. Tensing je pričakoval, da bo snežnega človeka srečal na vrhu. Prepričan je, da ga bodo nekoč nekje ujeli, saj če so tu sledi, gotovo nekje živi.

Poročali smo, kaj o tej stvari mislijo zastopniki drugih ekspedicij. Nobeno poročilo pa doslej ni odgovorilo jasno na vprašanje, ali gre za človeka, medveda ali opico. Treba je torej še počakati.

GORE pridejo na zatožno klop, medtem ko drugi naravni elementi, ki povzročajo več smrtnih nesreč, skoraj nikoli. Koliko ljudi utone v morju, na letovišču, koliko jih zadene srčna kap pri plavanju, veslanju, lahko rečemo na stotine. Če pa se kaj tragičnega pripeti v gorah, časopisi na dolgo in na široko razprezajo senzacijo, ki ni senzacija. Reporter s svojim fotografskim aparatom in beležnico je — posebno na zahodu — še vedno najvažnejši asistent pri gorski nesreči, važnejši kot zdravnik. Tako je ob nesreči v Eigerju nekdo zapisal, da bi morali truplo Italijana Longhija s havbico odstreliti iz stene, ker ga drugače ni mogoče spraviti iz nje, viseče na vrvi z glavo navzdol pa razburja javno mnenje, kar je po nekem švicarskem paragrafu treba za vsako ceno preprečiti. V resnici pa s prostim očesom nobeden ni mogel mrliča ugledati, kdor pa se na steno ne spozna, ga tudi z daljnogledom ni dobil. Walther Flaig, znani planinski avtor iz Bludenza, pravi, da bi morali planinski javni delavci vselej stopiti na prste časnikarski pohlepnosti in nevednosti, obenem pa analizirati nesrečo in postaviti vse na pravo mesto z uporabo podatkov, ki jih dajejo izurjeni alpinisti in reševalci. Značilno za lanske nesreče je spet to, da je bila večina ponesrečenih stara pod 20 let, od 16—19 let, to se pravi, da je pretežni del vzrokov skoraj gotovo subjektivnih, ne glede na to, da so ti mladi ljudje zašli tudi v objektivno težke okoliščine. Najsi bodo ti mladi ljudje še taki tehniki, najsi bodo že mojstri VI. stopnje, izkušenosti za nevarnosti Zahodnih Alp, vaje v visokogorju nad 4000 m jim po večini še manjka. Teh izkušenj v plezalnem vrteu ni mogoče pridobiti, pa četudi je to plezalni vrtec v Dolomitih, Gesäuseu, v Severnih in Južnih Apneniških Alpah. Eiger je po Rebuffatovih besedah ena od najtežjih tur v Alpah prav zaradi svojih specialnih razmer, čeprav po težavah tehnične narave ne sodi nad IV+. Flaig se torej zavzema za to, kar pri nas imenujemo organičen, postopen, skladen razvoj alpinista, gre mu pa predvsem za to, da bi ljudje pavšalno ne obsojali gora in planinstva. Alpinizem, planinstvo ni prav nič bolj nevarno kakor vožnja z motociklom, treba je le previdnosti, pаметi in izkušnje.

HANS GSELLMANN se je s svojo ekspedicijo na Grönlandijo v letu 1957 vpisal med pionirje Alp, ki so dobile ime po Stauningu. V štirih tednih so avstrijski alpinisti izvršili 19 vzponov na vrhove, ki sicer ne dosegaajo niti 3000 m, vendar imajo stene po 2500 m visoke, ker se ledena pobočja začno prav pri morju. Ker tu sonce skoraj ne zahaja, so vse vzpone opravili brez bivakov. Pri turah so se izkazale kot neobhodne smuči in kar je gotovo nenavadno, zložljiv čoln. Geolog G. Fuchs je prav tako našel svoj paradiz. Udeleženci Gselmannove ekspedicije so bili poleg Fuchsa še Gilg, ing. Huber, Koglbauer, Köllensperger, kot gosta pa Šved Billing in predsednik danske sekcije ÖAV (Dansk Bjergklub). Gselmann je o ekspediciji poročal na lanski skupščini ÖAV ob Vrbskem jezeru.

O PREHRANI v gorah ni nikoli preveč povedanega. Navedimo štiri lastnosti splošnega značaja o brašnu, ki ga jemljemo v gore: Biti mora lahko, bogato s kalorijami, dobro embalirano, in tako, da tekne tudi po turi, ko je planinec izmučen, izžrpan, žejen. To poslednje je glavni kriterij, po katerem presoajamo smotrnost svoje planinske oskrbe.

ZBORNIK ÖAV za l. 1957 prinaša med drugim kot prilogo zemljevid skupine Everest, ki ga svet pozna kot »Alpenvereinskarte der Everest-Gruppe«. Karta je odlično znanstveno in alpinistično delo kartografov E. Schneiderja in F. Ebsterja, izdaja pa zasluga ÖAV, zaradi katere se čuti nevoščljivost drugih, uglednejših snubcev himalajskih lepotic. Karta ima merilo 1:25 000. Zbornik je en sam dokaz sistematičnega nemško-avstrijskega prodora v svet po potih alpinizma, andinizma in himalaizma.

CESARE MAESTRI, sloviti italijanski alpinist, je v »Lo Scarpone« posegel v anketo o dolžnostih vodnikov in vodij v navezah. Med drugim pravi takole: »Vedno se počutim, kakor da sem zaljubljen v gore, zaljubljenec pa je vedno nekaj bolnik, ker ne vidi stvari s prave strani, marveč vse obsijane s posebno svetlobo, ki vse olepšuje in vse spreminja v raj. Toda tudi zaljubljenec mora presoajati in gledati položaj, kakršen je. Če je slabo vreme, se mora naveza turi odreči, pred »višjimi« silami mora kloniti. V gorah se človek ne sme motiti, ne sme biti nepreviden. Kot vodnik trdim, da smo vodniki juridično odgovorni za navezo, kakor je kapitan ladje odgovoren za svoje potnike. Čim vodnik krene, mora računati z vsem. Samo proti streli in udarcu kamenja mi mogoče ni-

česar storiti, toda statistike pravijo, da je takih smrtnih nesreč, od strele in od udarcev kamna na glavo, komaj 5⁰/100. Vodnik odgovarja za izbiro bivaka, za dobro voljo, za »moralo« v zagati in stiski, vodnik je pravi varuh naveze tudi takrat, če se varovancev loteva obup. Jaz sem ponosen na to, da sem vodnik, in rad sprejemam juridično odgovornost, ker bi me bilo sram, če bi izdal zvestobo tovarišu v gorah. Vodnik v navezi mora imeti čut odgovornosti, poznati mora sebe in svoje gorniške tovariše. Naj pride do sodnih preiskav zaradi nesreč v gorah! Potem bo manj nesreč in gora ne bo kriva smrti tistih, ki je ne poznajo in se je ne boje. S tem ne kličem v steno preiskovalnih komisij, kajti alpinizem je šola »samokontrole«, zavestne discipline. Ne kličem v steno žandarjev, marveč zavest, odgovornost.«

FRANCOSKO MINISTRSTVO ZA PROSVETO je lani izdalo odredbo, ki ponovno prepoveduje izlete v visoke gore z otroki pod 14 leti. Takih izletov ne smejo organizirati niti šole niti vodniki. Kdo pa more kontrolirati posamezne alpiniste, če jemljejo s seboj otroke nad 3000 m visoko! Vendar odredba je odredba in ima svoj pomen, ne samo namen.

DENT D'HÉRENS (4171 m) je znan po svoji severni steni, ki je še vedno v seznamu težjih alpskih tur. Italijani so jo n. pr. šele lani prvič preplezali (Meroni — Bignami).

VODNIŠKE TARIFE SO RAZMERO-MA VISOKE. Navedimo jih nekaj iz italijanskega področja: Iz Marinellijeve kočice na Bernino 9000 lir, na Piz Palù 7000; iz Bignamijevega zavetišča na Piz Palù 8000 lir, na Bernino 10 000 lir; večji del se tarife sučejo med 5000—10 000 lir.

ETNA ima tudi veliko podzemeljskih jam. Lani so speleologi iz Catanie raziskali jamo Buro v višini 1225 m. Dolga je 340 m, temperatura v njej 14⁰ C.

BELGIJSKI KRALJ ALBERT I. je bil znan alpinist in seveda še bolj dobrodošel gost v dolomitskih kočah. Verjetno so mu bolj zaradi tega Italijani postavili spomenik ob cesti nasproti Tofane di Roces, nedaleč od Cortine d'Ampezzo. Odkritje spomenika je pomenilo obenem veliko propagando za turistične zveze med Belgijo in Italijo, udeležila se ga je tudi belgijska kraljevska hiša, zastopnik CAI in seveda vrsta oblastnikov. Ob spomeniku so držali častno stražo štirje vodniki, med njimi oba sinova Antona Dimai, ki je vodil kralja Alberta po Dolomitih. Zabeležil je 200 vzponov samo v Dolomitih.

KOROŠKA je velika dežela, vključena v sosednjo avstrijsko državo. Zoper to nima nobeden nič, saj je Jugoslavija bila ena izmed držav, ki je podpirala in priznala avstrijsko državno pogodbo. Pri tem smo si izgovorili določene pravice za slovensko in hrvatsko narodno manjšino, pravice, za katere se nekaj let po pogodbi koroški Slovenci že morajo trdo boriti. Miselnost, ki bi slovenski živeli onstran Karavank najraje takoj izbrisala in ga vpisala med nemškega, se kaže tudi v uvodnem članku, s katerim je glasilo ÖAV pospremiло lansko skupščino ÖAV ob Vrbskem jezeru. O zgolj nemškem imenoslovju skoraj nima pomena govoriti, ker drugačnega nismo pričakovali v tem glasilu, pač pa bi radi opozorili na tisti del članka, ki govori o Mežiški in Kanalski dolini: »Naj ne pozabimo omeniti dveh starih koroških predelov, ki sta bila z mirovno pogodbo l. 1918 dodeljena tujim državam. Prvi je Mežiška dolina na Koroškem jugovzhodu, ki smo ga morali obenem z glavnim mestom odstopiti Jugoslaviji. Drugi je Kanalska dolina, tista slovita vhodna vrata v Julijske Alpe, ki se razprostira od danes italijanskega obmejnega Trbiža do Pontebbe, kjer je do l. 1918 potekala državna meja.« Ali se to 40 let po prvi svetovni vojni in 12 let po drugi ne sliši kot nekako domotožje po stari cesarski Avstriji in po nedavnem rajhu, ki je ob okupaciji pripojil Koroški še našo Gorenjsko pod nazivom »Unterkärnten?« Dobri sosedni odnosi se s takim stališčem gotovo ne vzpostavljajo. Staremu Dobraču imena člankar skoraj ne more spremeniti, vendar v oklepaju, čeprav ta naziv ni potreben, niti uveden. Ko govori o preteklosti Koroške, navaja Kelte, Rimljane in predstavlja deželo kot prastaro kulturno središče. Med vsemi ljudmi, ki so v tisočletjih naseljevali Koroško, pa ne najde mesta za slovanski element, čeprav ga še danes ne more tajiti, saj ga prizna celo poveljna avstrijska državna pogodba. Za člankarja je važno samo to, da so skozi dežele šli Zapadni in Vzhodni Goti, Langobardi, frankovske in bizantinske čete, potem pa preide na l. 788, ko je bila Karantanija priključena karolinski državi, s čimer so se vplivi s severa okrepili.« O Slovencih niti besede, tudi pri vojvodskem prestolu na Gospo-svetem polju ne, ki mu prizna izredno spomeniško vrednost za pravno zgodovino. Kdor molči, sicer po našem pregovoru desetim odgovori. Vendar ta molk glasno priča o ostankih minulih desetletij in stoletij, v katerih smo morali Slovenci v najtežjih okoliščinah braniti svojo severno mejo. To navedimo le kot

kronisti in se ob tem spomnimo dr. J. Frischaufa, ki je zastopal pravilno načelo, da gore pripadajo tistemu, ki obdeluje in naseljuje njihova predgorja, uporablja in oživlja njihove planšarije. Ta Frischaufov nazor se obravnava danes v mnogih planinskih revijah, češ da hribovski kmet predstavlja bistveno vrednoto v alpinistični vsebini gora. Ta moderni, strpni nazor bi lahko pomiril ozračje na naši severni meji v 20. stoletju, potem ko je svet po l. 1945 narodnostne pravice na razvalinah nacizma in fašizma do kraja razvil in določil.

DR. HANS SATTEK je našim planinskim krogom znan posebno po nesreči na Poncah, nesreči, ob kateri je prišlo do polemike med nami in nemško-avstrijskimi planinskimi činitelji. Je dober poznavalec našega planinskega sveta in večkrat gost naših koč. Dobro pozna tudi Karavanke in je napisal v koroški številki glasila ÖAV članek o plezalnih turah v tem obmejnem pogorju. Omenja »Pot po Karavankah«, ki so jo po vojni naredili Avstrijci od Bistrice v Rožu do Pliberka in smo o njej poročali pred leti tudi mi. Ugotavlja, da je Jahneov Vodnik po Karavankah iz l. 1931 že zastarel in da so opisi karavanskih plezalnih tur raztreseni vsepovsod, zbrani pa nikjer. V Karavankah so začeli plezati Pichl, Horeschowsky in Maix, plezanje pa da so motile razne odredbe za zaščito lova, »v drugi svetovni vojni pa partizanska dejavnost, po vojni pa porušene koče in težke poveljne razmere«. Najmarkantnejša je 600 m visoka in 12 km dolga severna stena Vrtače, ki jo je l. 1902 preplezal Pichl. L. 1907 sta Gradčana Knafl in Weitzenböck v osmih urah brez klinov preplezala »Košutnikov steber«, ki ga še danes ocenjujejo s IV. Po prvi vojni so preplezali severno steno Zelenice, za njo pa vse, kar je pomembnega. Najvidnejša sta bila plezalca Viktor Pretterebner in Wilhelm Wruhs, ki sta »pobralla« vse, mnoge od smeri pa doslej še niso bile ponovljene. Dr. Sattek svetuje plezalcem, naj obiščejo Karavanke spomladi ali jeseni, spomladi zato, ker je pod stenami čudovit smuški svet, jeseni pa zaradi čudovite barvne harmonije. Sviri pred krušljivostjo sten in opozarja na širen razgled z vrha Karavank. Za plezanje pride v poštev le centralni del Karavank, Jepa, Stol in Vrtača, ki ima v severovzhodni strani svoj »Pautz« (= Palec). V Vrtači sta dve smeri V. stopnje (Pretterebner, Wruhs). Zelenico (Selenica) imenuje »Matterhorn Karavank«. Severni greben ocenjuje s IV, le škoda, da je tako krušljiv. Za

Košuto pravi, da ima nežno ime, pa divjo podobo. 10 km dolgi greben se vleče v višini 1900—2100 m. Pod njo imajo svojo postojanko »Prijatelji prirode«. Tudi tu sta dve turi IV. in V., posebno v Košutniku stolpu. En stolp se imenuje po Kainradlu, celovškem alpinistu iz prejšnjega stoletja (v Julijcih pa smo ga sem in tja srečali še med obema vojnama). Košuta je plezalski center v Karavankah. Dr. Sattke uporablja deloma slovenska imena, članek pa je opremljen z lepimi posnetki.

SPOMENIK HERMANNU BUHLU je prva postavila njegova IHE (Internacionalna himalajska ekspedicija l. 1957) na mestu baznega tabora pod Broad Peakom. S klinom so v kamen vsekali naslednje: »Hermann Buhl 27. VI. 1957 ponesrečil na Čogolisi«. Ob spomeniku so njegovemu spominu obljubili, da ga ne bodo pozabili in da ga bodo prišli iskat.

KUGA MED DIVJIMI KOZAMI še vedno ni zatrta. Poročajo, da je posebno hudo na Koroškem, kjer je stalež padel od 600 na 60 samo v Dobraču. V okolici Heiligenbluta so lani našli 70 koza, ki so poginile za kugo. V zadnjih 10 letih je na Koroškem podleglo boleznim 6000 divjih koza. Doslej pa kuga ni prodrla v Karavanke, kjer je stalež divjačine razveseljuje. Zaščitni ukrepi niso lahka stvar.

VREMENSKO POSTAJA NA PATSCHERKOFU bodo zgradili zato, da bodo z njo dosegali tako imenovano »malo klimo«, v kateri bodo proučevali pogozdovanje v plazovitih predelih, to je, kako vpliva temperatura, padavine, vlaga, svetloba, veter. Mnogo bodo stale poskusne celice in stroji, proizvajali bodo celo umetno sončno svetlobo z močjo 70 000 lux. Stroški za poslopje so preračunani na 3,8 milijone šilingov, stroški za stroje 4 milijone.

PROF. A. PICCARD, znani fizik in matematik, je velik ljubitelj alpske flore. Lani je s Švicarjem Sticklebergerjem izdal brošuro, v kateri se je zavzel za zaščito alpske flore. Ker je matematik, je izračunal, da bo alpska flora v toliko in toliko letih popolnoma izumrla, če bo imela toliko »ljubiteljev« kakor zadnja leta.

GRAN CAPUCCIO V CIMON DELLA PALA se je 37 let upiral vsem navezam, dokler ga niso lani zmogli Donato Zeni, Antonio Rizzi in Antonio Gross. Plezali so 6 ur in so smer ocenili s V. in VI.

LITERATURA O KOROŠKI se je zadnja leta zelo pomnožila. Navedimo nekaj del, ki bodo verjetno zanimala tudi naše »karintiole« in prijatelje Koroške.

R. Niederl je l. 1950 izdal 1250 strani obsegajočo knjigo »Kärnten«, V. Haselbach l. 1952 knjigo enakega obsega »Kärnten — Land und Leute, E. Nussbauer l. 1956 »Geistiges Kärnten«, Grothe l. 1950 »Wiegendrucke in der Zeitenwende«, Richard Miles l. 1950 »Markus Pernhart«, Walter Frodl »Kärntner Kunststätten«, Paul Anton Keller »Vaterheimat zwischen Drau und Sann«, četrto izdajo pa je doživela tudi Kugyjeva knjiga »Die Julischen Alpen im Bilde«.

TOVARNA SMUČI V KUFSTEINU je lani zgorela, škoda je bilo 5 milijonov šilingov. Vzrok požara so ugotovili: Hickory les vsebuje sem in tja majhne kamenčke, komaj vidne sicer, vendar dovolj velike, da pri skobljanju nastane zaradi njih iskra, ki vžge vroči lak.

NOVA SMER V ORTLERJU. Carlo Mauri in Giuseppe Pirovano sta naredila prvenstveno smer po severozahodnem grebenu Turwieser-Spitze. Plezala sta 15 ur v najugodnejših razmerah.

SMUŠKA TEHNIKA SE RAZVIJA kakor vse športne panoge. V prvem desetletju 20. st. je bil najboljši norveški stil, v dvajsetih arlberski, v tridesetih Bilgerijev, v štiridesetih Maierisli. Vsak od njih je hotel izboljšati, racionalizirati, izpopolniti smučanje, ga polepšati, sprostiti, olajšati. Govorimo o Romingerjevi eri, o eri Allaisa in Jamesa Coutteta, na kar so prišli Avstrijci s svojimi dirkalnimi čudeži l. 1950-52 in so povzročili v vrstah smučarskih strokovnjakov pravcati šok. V Švici so sklenili, da se bodo glede stila držali eklektičnih nazorov in se učili tistega, ki je glede na okoliščine, potrebe, teren in namen najbolj pripraven. Novi učbenik je doživel največ sprememb v poglavju o spreminjanju smeri, kar je razumljivo. Za kristianio navajajo štiri načine: z rotacijo, s protisunkom zgornjega trupa, s kombinacijo obeh prednjih načinov in četrti s kratkimi zagoni.

DHAULAGIRI 8222 m, je zdaj najvišja gora, kamor še ni stopila človeška noga. V l. 1958 so se tu preizkušali Švicarji. Jeseni 1957 so se urili v Alpah predvsem v bivakiranju, ki je v Himalaji tako važno. Pri vrečah za bivačo so se odločili za umetno vlakno, ki da je močnejše od dosedanjih puhastih vložkov. Na Jungfraujochu so stali tedne in tedne himalajski različni šotori z instrumenti, ki so beležili v notrini temperaturo in vlago. Na Steingletscherju so prestali preizkušnjo najboljše tisti iz »tas-

lona«, torej sintetični. Vojska jim je pomagala pri razstreljevanju ledu, kar je za Dhaulagiri važno, prav tako jim je vojska dala na razpolago radijske aparate. Vadili so se tudi v reševanju z letali, pri čemer je sodelovala letalska reševalna služba. Eno letalo se je pri tem ponesrečilo, kar je terjalo smrt štirih mož. Konec l. 1957 so organizirali še zadnji tabor za trening, v začetku januarja pa so odšli z DKW preko Balkana, Turčije, Perzije, v Pakistan in Indijo. Sredstva so Švicarji zbirali tudi preko ljubiteljev znamk. Kdor je vplačal vsaj pet frankov na konto ekspedicije, je dobil po pošti posebno dopisnico s posebnim žigom in nepalsko znamko in to iz osnovnega tabora.

ZAPADNA STENA DRUJA naj bi bila po besedah Guida Magnona mejnik in začetek nove dobe v alpinizmu. Lansko leto je zabeležila dvanajsto ponovitev. Slovenski alpinisti vanjo še niso utegnili vklesati svoja imena. Avstrijec Diether Marchart pravi, da Magnone nima prav, češ da Dru ni prav nič težji od drugih najtežjih smeri v Vzhodnih in Zahodnih Alpah, kjer je treba prav tako izdatno uporabljati umetelne plezalne pripomočke, n. pr. v zahodni steni Aiguille Noire. Vendar priznava, da je Dru ena od najveličastnejših smeri v Alpah, saj je dolga in ima v vsej dolžini polno ekstremnih težavnih mest. Prva plezalca Berardini in Magnone sta rabila štiri bivate, Marchart pa je s Philippom 8. avgusta 1957 ponovil smer z enim samim bivakom v 16 urah plezanja. Ni imel s seboj stoperice, vendar v taki steni se res ne kaže obotavljati. Ponovitev se seveda ne da primerjati s prvim vzponom, poleg tega je treba priračunati še razne druge okoliščine, ki so držale za roke prvo navezo.

Predvsem sta imela Magnone in Berardini mnogo več opreme, kar je spričo ekspedicije v vertikalo tedaj bilo potrebno. Marchart pa je imel s seboj dve vrvi po 40 m, dva para lestvic, dve kladivi, 26 vponk, 20 klinov, en nadomestek za dereze (robnike za čevlje) = (Randbeschlag), opremo za bivak (veston, dolge spodnje hlače, rokavice, kapuco, spalno vrečo) in proviant (1 kg kruha, kar ni priporočljivo, ker je v primerjavi s kaloričnostjo pretežak, 10 dkg slanine, 20 dkg čokolade). Težavnosti po Marchartu ne dosejajo najtežjih mest v najtežjih smereh v Dolomitih. Iz tega sklepa Marchart, ki je novo ime med avstrijskimi navezami, da Dru ne predstavlja nove dobe v alpinizmu, ker ni po težavnosti, po dolžini in po uporabi umetel-

nih sredstev nekaj, česar ne bi bilo najti tudi v drugih smereh. Kaj pravi na to Magnone, ta hip ne vemo, zdi se nam pa, da je to prevrednotenje Druja nastopilo nekam hitro. Morda gre za »inflacijo«, morda pa za preambiciozno »pišče«, ki bi bilo rado za vsako ceno važnejše od pute.

100-LETNICA KUGYJEVEGA ROJSTVA je odmevala predvsem po sosednem nemškem svetu. Članki, ki so za to priložnost izšli, so poudarjali Kugyjevo alpinistično vrednost, posebej pa še njegovo kulturno, literarno dejavnost, ki ima nedvomno evropski pomen. Oživljajo njegov epiteton, »kralj Julijskih Alp«, ki so mu ga vzdeli že okoli l. 1890, njegove ture v naših Alpah in Zahodnih Alpah in neke celo njegovo zadnjo visokogorsko turo na Bovški Grintovec, ki da je bila »uradna« tura med prvo svetovno vojno, saj je bil od l. 1915 do 1918 »alpski referent« za Zahodne Julijske Alpe. Kot planinskega pisatelja ga imenujejo antipoda G. Lammerja in citirajo njegovo izpoved: »Zame je hoja v gore srčna zadeva. Gore so me vabile in jaz se jim nisem mogel upreti. Nisem mogel drugače«. Kljub »športizaciji« so često citirali njegovo izjavo glede planinstva kot športa: »Beseda planinski šport me je vedno nekako bolela. Zdi se mi preveč površna. Ne iščimo v gorah plezalnega poprišča, iščimo v gorah njih dušo«.

Nekaterim člankarjem se zdi vredno omeniti, da je imel do svojih vodnikov zares »človeški kontakt«. »Bergkamerad« je prinesel tudi sliko Skrlatice (Suhi plaz), ki jo je Kugy plezal l. 1880.

PRELAZ BRENNER že od l. 1772 služi kot eden najbolj znanih alpskih lazov za prehod s severa na jug. Zadnja leta premišljajo, kako bi mu vzeli dolgoletno funkcijo s tem, da bi pod njim naredili predor 15,5 km dolg. Zdaj v Italiji, Avstriji, Nemčiji že govore, da je finansiranje na vidiku. Predor bi bil širok 8,5 m in bi se začel v Steinachu, končal pri Sterzingu v dolini Pflersch. L. 1963 bi avto med tema dvema krajema prebrzel v 10 minutah, južnonemški plezalci pa bodo lahko uživali plezalske weekendere tudi v Dolomitih. — Vse gre vedno hitreje: delo, dopusti, življenje. Svet postaja iz dneva v dan manjši. V planinstvo vdira poleg druge, zdaj že klasične tehnike, tudi helikopter. Pozimi 1958 je hotel Trübsee pri Engelbergu prevažal smučarje s helikopterjem na Titlis (3239 m). V 19 minutah jih je nežno položil v vrtačo nedaleč pod vrhom, medtem ko so sicer za ta vzpon rabili 4-5 ur.

BERNINSKA ŽELEZNICA je l. 1958 praznovala 50-letnico, dobro znana vsem, ki so kdaj obiskali Oberengadin in Bernino, posebno pa desetstisočemu smučarjev, ki so naredili znamenito turo na Diavolezzo. Veže St. Moritz, 1775 m, in Pontresino, 1774 m preko Berninskega prelaza, 2256 m, s švicarskim Poschiavo (Puschlav), 1014 m, in italijanskim Veltlinom, 429 m. Je edina železnica brez predorov in premaguje višinsko razliko 1827 m ter tako človeka popelje z berninskih ledenikov pod figova drevesa v Veltlin. Z vseh postaj je polno potov na svetovno znane ture (Piz Palü, Diavolezzatur).

CIMA DEL BANCON, 2350 m, se vzdiguje iz grebena Pelsa v skupino Civetta in jo v gornjskih krogih komaj poznajo. Omembe vredna je le vhodna stena, ki spada med velike dolomitske vzpone. Stena je dobro vidna iz kočee Vazzoler. S Torre Venezia, Cima della Busazza in Torre Trieste lepo uokvirja divjo dolino Cantoni. Stena je visoka 450 m. L. 1953 sta jo v 24 urah preplezala Armando da Roit, oskrbnik kočee Vazzoler, in Robert Gabriel iz Marseilla. Razglasila sta jo za najtežjo od najtežjih. Prvikrat je v francosko alpinistično kroniko prišla oznaka »A 4«, kar naj bi pomenilo tehnično najvišjo storitev v Alpah. Prva in druga naveza v ponovitvi sta to potrdili, obe pa sta imeli za seboj že Dru (Bonattijev steber). Doslej je bila smer trikrat ponovljena. L. 1954 sta jo zmogla S. Cazzaniga in G. Miggoni (20 ur), l. 1956 Robert Wohlschlag in Cesare Giudici (17 ur) in l. 1957 Roland Löbl in Toni Hiebeler (17 ur). Vsi se strinjajo z A 4.

ALEKSANDER v. HUMBOLDT je ustanovitelj telurske fizike, pečal se je z geografijo rastlin in živali, učil je svoj nauk o klimi, poleg tega pa je kot znanstvenik izvršil tudi nekaj pomembnih tur v prvi polovici 19. st. L. 1958 je znanstveni svet praznoval 100-letnico, kar je Humboldt umrl 90 let star. 23. junija 1802 je prišel na Čimborasso v višino 5759 (vrh je visok 6310 m), na gori, ki ima snežno ločnico v višini 4700 m. Na vrh je prišel šele l. 1880 E. Whymper. L. 1829 ga je ruski car Nikolaj I. poslal v Altaj in Ural.

FRANCOSKA HIMALAJSKA EKSPEDICIJA 1958 ni startala, ker je zbolel Jean Franco, uspešni vodja ekspedicije na Makalu. Tako poroča Lionel Terray, ki je do l. 1958 prebil v Braziliji.

AVSTRIJSKO EKSPEDICIJO V KAVKAZ pripravlja Hans Schwanda, znani alpinist in lastnik velike dunajske šport-

ne hiše. Rusi so baje že privolili, ker je Avstrija nevtralna država. S Schwando gredo še Vanis, Mayer, Gstrein in Kulhavy. V glavnem so vsi člani ÖTK (Österreichischer Touristen Klub).

FRITZ MORAVEC, znani avstrijski himalajec, zmagovalec Gašerbruma in vodja dveh ekspedicij v Afriko, je l. 1958 organiziral »trening« ekspedicijo na Spitzberge. Podprla ga je avstrijska himalajska ustanova, kajti Moravec je treniral za Dhaulagiri, če bi se ta morebiti Švicarjem le ne vdal. Avstriji torej resno posegajo po peti največji himalajski trofeji. Pravkar pa beremo, da se Švicarjem Dhaulagiri ni posrečil. Že so firme, ki so se ekspedicije udeležile s svojimi artikli, naročile celostranske samohvale, saj so Švicarji prestopili mejo 7000 m. Tabor III so imeli v višini 7500 m, z vzponom pa so začeli 10. apr. 1958 iz višine 4500 m. Kaže, da pet tednov ni bilo dovolj.

»**KOLONIJA KOZOROGOV**« na Piz Albrisu v dolini Bernina je imela pred 35 leti komaj dva para kozorogov, l. 1950 pa je štela 600–700 živali, polovico vse plemenite gorske divjadi, kolikor je Švica premore. To je toliko več vredno, ker okoli konca stoletja ni bilo niti v Avstriji niti v Švici nobenega kozoroga. L. 1906 so uvedli prve kozoroge iz italijanskega Gran Paradiso v Piemontu, a to na skrivaj, tihotapsko.

INFLACIJO plezanja v Karwendlu in Wilder Kaiserju so zabeležili poleti leta 1958. Najtežje smeri so bili ponovljene skoro sleherni dan. Ponavljanje direktne v zapadni steni Predigtstuhla se ne zabeleži več. Vsaka nova smer mora biti »direttissima«.

Direktni vzpon v vzhodni steni Fleischbanka, ki sta ga 19. in 20. julija 1957 naredila Noichl in Wöndrl, je že štirikrat ponovljen. Četrta naveza je rabila komaj 7 ur in pol, peta naveza pa spet 14 ur. Plezalci pete naveze pravijo, da je v steni 15–18 specialnih klinov. V Predigtstuhlu hoče neka naveza zapadno steno plezati navzdol, vendar v prostem plezanju, ne da bi se spuščala z vrvm.

O **MODERNI LEDNI TEHNIKI** so govorili na oficialnem klubskem večeru ÖAK pozimi l. 1958. Razgovor je vodil dr. Klaus Kubiena. Na vprašanje dr. Kalteneggerja so pretresli vso zimsko opremo in vso ledno tehniko ter ugotovili, da se tehnika po Welzenbachu ni bistveno spremenila, pač pa da se je kopenska tehnika začela uporabljati tudi v ledu.

Tudi oprema se po dvanajstih letih bistveno ni spremenila. Govore sicer, da so ruski alpinisti iznašli nekaj novosti, vendar še niso preizkušene. Stari in mladi so se ogrevali za Horeschovskega vezi pri derezah. Glede cepina so si bili stari in mladi soglasni. Želeli so le ratišča iz hickory. Niso se pa strinjali glede dolžine cepina, češ da je dobro poleg kratkega cepina na težje ledne ture jemati tudi daljši cepin (za sondiranje). Od starejših so v tej diskusiji sodelovali Alfred Horeschovsky, od mlajših pa Erich Vanis, Lugmayer, Graf in dr. Kubiena.

MAURICE DAVAILLE, znani francoski alpinist, se je ponesrečil 13. sept. 1957 na Voie Major v Mont Blancu. S soplezalcem Berneaujem iz Pariza sta ponoči zapustila kočo na Col de la Fourche v družbi profesorjev in učencev Državne smučarske in alpinistične šole (Ecole Nationale de Ski et d'Alpinisme — ENSA). Ob 7 zjutraj je izbruhnila nevihta, iz katere se nista več vrnila. Učenci ENSA so komaj dosegli vrh Mt. Blanca. Berneau in Davaille sta bila člana GHM (Groupe de Haute Montagne), vendar Davaille mnogo vidnejši. Imel je za seboj mnoge dolge in skrajno težke ture, med drugimi vzhodno steno Grand Capucina, prvenstveni vzpon v zahodni steni Deux Aigles (Dveh orlov) in prvenstveni vzpon preko severne stene les Droites, eno največjih in največjih smeri v Alpah sploh. Bil je v francoski ekspediciji v Cordillero Blanco, ki jo je vodil Lionel Terray, in je vodil naveze, ki so dosegle vrh Čakrara ju in Taulliraju. Terray sam pravi, da je bil eden njegovih največjih užikov, da je bil pomagal razjasniti nebo nad Davaillevim življenjem, ki se sicer ni veselilo vedrine in sreče. Terray dalje pravi, da je bil Davaille izjemno sijajen »tehničar«, soliden, malce počasen, ker se je držal »ortodoksnih« plezalnih metod. Bil je alpinist v pravem smislu besede. Alpinizem, pravi Terray, ni samo neke vrste turizem ali gimnastična vaja, na kar bi ga nekateri radi ponižali, marveč je dejanje, ki se z njim napreza telo in volja. Davaille je začel z alpinizmom kasno, saj je imel že čez trideset let. Dalj časa mu je branila v gore bolezen, več let. Po Terrayevem mnenju je bil eden od ljudi, ki dvigajo alpinizem nad nivo cirkuške igre.

SESTO SUPERIORE, zgornja meja šeste stopnje, je danes še vedno v modi med vrhunskimi alpinisti. Ni tega 10 let, kar tudi francoski plezalci še niso imeli pravega »pojma o tem pojmu«, dokler nista Marcel Schatz in Jean Couzy pre-

plezala jugozahodne stene Marmolate 1. 1949. Prej, tako pravi Couzy, so Francozi menili, da je VI+ doma le v Dolomitih in le za cortinske verice. Po tistem Schatzovem vzponu v Marmolati so se vsi francoski plezalci, ki so se poskusili z Dolomiti, strinjali v tem, da je oznaka VI+ upravičena kot splošna ocena. V »Alpinisme« 1. 1949 je Couzy razpravljal o tem, ali se dajo smeri v kopni skali spraviti v določeno hierarhično lestvico. Ugotovil je, da je to teoretično možno, praktično pa je ta klasifikacija neprecizna, tako da izven označene »ekstremno težko« še vedno ostanejo neke smeri, ki jim pristoji posebna kategorija »sesto superiore«.

Preveč napeto je, če rečemo, da te smeri pomenijo mejo človeških zmognosti in možnosti. Treba je imeti na umu, da je južna stena Torre Trieste padla 1934. Če so za njo nekatere smeri morda težje, so samo po dolgotrajnosti težav, ne pa po njihovi stopnji. Nobena ne terja nove kategorizacije in je verjetno še dolgo ne bo take, kajti »sestogradi« od včeraj in danes so si močno podobni, tako da ni upati na kak napredek v tej smeri. Kaj označuje te vrste izjemne smeri? Couzy odgovarja: To so plezarije, ki plezalca do kraja preizkušajo, smeri, v katerih je boj s težavami najtrši, najdaljši, najzahtevnejši. Stanovitna izpostavljenost je prvi element »six sup«, nato pridejo še »čiste težavnosti posameznih mest. Ni nujno, da imajo te izjemne smeri kako VI. Stena ne sme biti prenizka, imeti mora najmanj 350 do 400 m, med temi pa najmanj 150 do 200 m visoko težavnih mest (V, VI in tehnika). Vsaka »six sup« terja mnogo klinov, najmanj 50. Vrednost smeri je toliko manjša, čim več klinov je v steni zabitih, ker so težavna mesta z njimi olajšana in je vsota naporov z njimi nedvomno zmanjšana. Ta devalvacija seveda ni v vseh smereh enaka. V vzhodni steni Grand Capucin je večja kot v zahodni steni Druja, kjer je kljub klinom še vedno mnogo prostega plezanja ali v severni steni Zapadne Zine, kjer je skala krušljiva in tudi klini slabo sede. V granitu se teže vzdiguje kot v dolomitu, nimaš pa vtisa, da se vsak hip spogleduješ s smrtjo. Razliko med granitom in apnencem je torej tudi treba upoštevati. Težko je reči, katere »six sup« so hujše, v granitu ali v apnencu. One v granitu so težje pristopne, daljše, plezalec torej več tvega, ko jih naskoči, posebno ker ga utegne dobiti slabo vreme. Lažje je vstopiti v Su Alto kakor v Dru. Gouzyju se zdi, da so zahodne »six sup« nekoliko trše, strožje, pri stanovitnem vremenu pa je treba upoštevati poleg

njihove dolžine, pristopa, orientacije in kompleksnosti (led, sneg, kopne pečine) še nekoliko tehnično inferiornost.

Po Couzyjevem mnenju je glede six sup smeri takole:

Pred l. 1939 je bilo takih smeri v Dolomitih deset. Južna stena Torre Trieste, severno-zahodna stena Punta Civetta (1934), jugovzhodni greben Torre Trieste, severna stena Zahodne Zine (1935), jugozahodna stena Marmolade, južna stena Marmolade di Rocca, severozahodna stena Torre di Valgrande (1936) in še kaki dve. V tej kategoriji so te smeri še danes. Po l. 1939 je v Dolomitih »nastalo«² že kakih 15 do 20 novih six sup, tako da Dolomiti danes nudijo plezalcem kakih 25 smeri te izjemne kategorije.

V Severnih Apneniških Alpah je pred letom 1939 bila ena sama taka smer, Smrtna poč (Todesverschnidung, dièdre de la mort) v Gesäuse (1936). Nemški vodniki navajajo še nekaj smeri, vendar se Couzyju zdi, da je tu kriterij prelahak, posebno kriterij dolžine.

V Zahodnih Alpah se je »sesto superiore«² začel l. 1951 z vzhodno steno Grand Capucina, Point Walker v Grandes Jorasses, južna stena Gugliermine, severna stena Rateau, severovzhodna stena Leschaux, zahodna in direktna južna v Aig. Noire, zahodna stena Blaitière (1947), severna stena Pic Sans Nom, so sicer težke smeri, vendar ne ustrezajo zahtevam izjemne kategorije.

Vzhodna stena Grand Capucina pa je ponosna plezarija, zračna in v glavnem tehnična, saj je bilo treba 160 klinov. Do l. 1954 je bila ponovljena sedemkrat, vendar je obsedelo zelo malo klinov. L. 1955 pa so jo našpikali tako, da je danes ne štejemo med six sup, preko nje je šlo že nekaj ducatov navez, nekatere celo brez bivaka. V Zahodnih Alpah je nekoliko manj pogojev, vendar je po l. 1951 bilo narejenih nekaj smeri v območju Mt. Blanca, ki po vsej pravici štejejo med six sup. Couzy misli, da te možnosti francoski plezalci niso izkoristili toliko časa prav zaradi podnebja, vremena in zaradi težkih prestopov.

L. 1952 — zahodna stena Druja. Dvomi, ali se v granitu lahko zabijajo klini, so bili razpršeni, Dru pomeni za zgodovino francoskega alpinizma več kot Capucin. Dru je vzbujal več strahu in več problemov zaradi svoje obširnosti in monolitnosti. Nihče ni verjel, da bo možno izplezati preko streh po veliki poč, visoki 90 m. V Druju so prvič intenzivno rabili lesene zagozde (v našem Rzeniku že davno pred zadnjo vojno!). Smer je dozdaj desetkrat ponovljena. Po šesti pono-

vitvi je ostalo v njej 120 klinov, skoraj vsi. Vendar je še six sup, kajti »najboljši čas«² doslej je v njej 20 ur čistega plezanja kljub vsem klinom.

L. 1954 — angleška smer v zahodni steni Blaitière. Bila je ponovljena enkrat samkrat l. 1956, 15 ur čistega plezanja. Skupne težavnosti so nekoliko premajhne, vendar je ena od poč za prosto plezanje izjemno težka.

L. 1955 — jugozahodni steber Dru-ja. Naredil je smer Bonatti sam, s petimi bivaki, 200 klinov. Doslej so zabeležene le tri popolne ponovitve z 2 ali 3 bivaki. Smer je dolga, večji del prosto plezanje, atletska, izredno naporna, za navezo treba 120 klinov.

Naslednje izjemne smeri utegnejo zdrsni iz kategorije six-sup, če bodo našpikane s klini:

L. 1956 — štiri nove: Severni greben Aig. Noire de Peuterey, 85 klinov, 19 ur plezanja, smer je krajša od Druja, vendar težave večje: neroden in dolg dostop; južna stena Grand Capucina, 24 ur plezanja, 120 klinov, ponovljena l. 1956, vendar avtorji ne žele, da bi jo vtaknili v VI⁺; direktna v severozahodni steni Olan, 24 ur plezanja, 85 klinov, posebno 400 m v vrhnjem delu stene, ki meri 1000 m. Pod vrhom je 50 m previsne smeri; vzhodna stena Deux Socurs v Préalpes françaises, torej ni več v granitu. Stena ima v sredini polico, po kateri se vrhnjemu, težjemu delu lahko uide. Spodnji del so preplezali l. 1950 (250 m, težko, 20 do 30 klinov), 150 m vrhnjega dela pa l. 1956 (70 do 100 klinov). Komaj še gre v six sup, ker ima stena olajševalno polico. Ponovljena je bila l. 1957 dvakrat.

L. 1957 — zahodna stena Pinte Bich, 20 ur, 65 klinov, od katerih jih je 45 blizu vrha.

Verjetno gre v to kategorijo tudi direktna smer v severni steni Scheidegg — Wetterhorna (l. 1954, 24 ur, 80 klinov). Tako Couzy.

Nekateri prištevajo v to kategorijo tudi vzhodno steno Aig. du Géant, jugovzhodni steber Aig. di Midi, vendar se zdi Couzyju, da so te smeri prekratke, težavnosti pa ne zdržema nanizane. Blizu te kategorije je še — po Bonattiju — Pilier d'Angle, po Bronu zahodna stena Petites Jorasses, po Wohlschlagu zahodna stena Fréboudze.

O SLOVENSKI PLANINSKI ORGANIZACIJI piše v Bergkameradu 1958, Hellmut Schöner, delavni planinski pisec. Schöner razpolaga z avtentičnimi podatki o stanju slovenskega planinstva in je njegov članek zgoščeno informativen.

TORKARJEVA MAMA

Torkar
Torkarjeva
mama

Iz Lesc na Gorenjskem je 8. julija prišla novica, da je v 68. letu starosti po daljši težki bolezni umrla Minka Torkar, dolgoletna oskrbnica Aljaževega doma v Vratih. Ta vest je mnoge planince širom po naši domovini, ki so »Torkarjevo mamo« poznali in spoštovali, žalostno in grenko pretresla.

Torkarjeva mama in njen mož Jože, od katerega smo se poslovili že nekaj let pred njo, sta v času med obema vojnama – od leta 1921 do okupacijskega leta 1941 – polnih dvajset let oskrbovala Aljažev dom skupno s svojimi hčerkami in sinovoma tako vestno in za vse številne obiskovalce-planince tako ljubeznivo, da sta postala pravi pojem za dobrega, vzornega planinskega oskrbnika. Med planinci sta si v teh letih pridobila toliko prijateljev in dobrih znancev, da še dolgo ne bosta mogla biti pozabljeni. Saj pa tudi svoje težke in pogosto malo hvaležne naloge nista opravljala samo poslovno, »gostilničarsko«, temveč sta bila tudi neumorna urejevalca Doma in njegove okolice, predvsem pa – kar je najvažnejše – dobra in preudarna planinska svetovalca, ki sta za vsakogar imela vedno pravo, prijazno in toplo, često tudi hudomušno besedo. Aljažev dom v Vratih je bil tiste čase za mnoge nas res pravi drugi dom, ne le brezosebna poslovna planinska postojanka. Bila sta tudi nadvse zavzeta simpatizerja za vse načrte in podvige svojih gostov. Posebno mi, takrat še mladi in neugnani plezalci, ne bomo nikoli mogli pozabiti Torkarjeve dobe v Vra-

tih, saj je nerazdružljivo tesno povezana z našimi tedanjimi potmi po severni triglavski steni in po drugih strminah Vrat. Kako živo in često s skrbjo sta spremljala naše načrte, kako od srca sta bila vedno vesela in zadovoljna, kadar smo se po naših vzponih spet zdravi in srečni vračali v prijazni dom, kjer smo ob šalah in zvokih Torkarjeve harmonike tako mnoge »razdrli« in tako hitro pozabljali na utrujenost, lakoto in prestane težave! Saj nam jih je s toplo, prav materinsko skrbjo vedno lajšala naša Torkarjeva mama. In kako resnično in prizadeto sta vedno žalovala, kadar smo gorski reševalci prinesli do doma tiste, ki so omagali v strminah!

Zdaj smo se torej tudi od Torkarjeve mame poslovili. Ob takem slovesu nam živo ponovno stopi pred oči doba, ki se počasi že odmika, doba ne le naših klasičnih planincev, temveč tudi doba klasičnih oskrbnikov, med katerimi sta brez dvoma v prvih vrstah vedno stala in planinski stvari po svoje vestno, vztrajno in pošteno služila tudi Torkarjeva mama in njen mož Jože. Oba zdaj skupaj počivata v Lescah, sredi najlepše okolice naše slovenske zemlje, med gorami in gorniki, ki sta jim bila tako iz srca zapisana in vdana.

Tako niti nista odšla, temveč bosta v naših spominih in pogovorih še dolgo živela! Naj jima bo lahka zemlja v podnožju »snežnikov krajnskih siv'ga poglavarja!«

Dr. Miha Potočnik

LOJZE RODIČ

Se ne 50 let star je v začetku planinske sezone po težki bolezni omahnil v smrt blagajnik PD Kamnik Lojze Rodič. Doma iz sončne Dolenjske, iz Šmarjete pri Novem mestu je pred 25 leti prišel v Kamnik kot trgovski pomočnik. Vzljubil je naše planine in postal eden najbolj vnetih kamniških planincev. Vsa leta po osvoboditvi je bil blagajnik PD Kamnik. Vedno je rad sodeloval pri mnogih udarniških akcijah in prostovoljnih delih pri obnovi in povečanju planinskih postojank. Če je gorečnost članov do prostovoljnega dela popuščala, je Lojze Rodič znal s svojo prirojenjo dolensko šegavostjo in vedrim humorjem dvigniti planinsko zavest. Bil je vzor planincev. Na takih požrtvovalnih in nesebičnih delavcih sloni napredek in razvoj naših planinskih društev.

Plodno je bilo tudi njegovo delo v odboru nogometnega kluba Kamnik. Kot samostojen trgovec in nazadnje kot poslovodja trgovskega podjetja Kočna je bil zaradi svoje poštenosti in uslužnosti splošno priljubljen.

Kako so Kamničani cenili Lojzeta Rodiča, je pokazal njegov pogreb. Planinci so ga nesli na njegovi zadnji poti. Ob odprtem grobu so se poslovili od njega zastopniki planinskega društva, trgovskega podjetja »Kočna« in nogometnega kluba, prapori so se sklonili v slovo, pevci so zapeli poslednjo žalostinko, na grob pa so položili 40 vencev in šopkov.

Lojze Rodič si je pridobil za planinstvo trajnih zaslug.

Ivan Zika

II. ZLET PLANINCEV SLOVENIJE. PD Petrov vrh v Daruvarju je v dneh od 26. do 28. VII. 1958 pod pokroviteljstvom Miljaniča Nikole-Ratara v čast proslave Dneva vstaje Hrvatske organiziralo na Vranjevinu II. zlet planincev Slavonije. Na programu je bil taborni ogenj, izlet na Dobru Kuču, slovesna seja predstavnikov PD Slavonije, orientacij-

ske tekmovanje, kulturni program in športne igre, izlet na Vrani Kamen in Pakro, predvajanje planinskega področja PD Petrov vrh z barvnimi diapozitivi, podelitev nagrad najboljšim ekipam orientacijskega tekmovanja in razni drugi izleti. Društvo je poleg lepakov izdalo za ta zlet tudi ličen prospekt.

OTVORITEV NOVEGA PLANINSKEGA DOMA »LAPJAK«. Planinsko društvo »Sokolovac« v Slavonski Požegi je dne 13. julija 1958 na »Velikoj planini« otvorilo nov planinski dom »Lapjak«. Dostop na postojanko je možen z železniške postaje Velika, od koder drži do doma avtocesta.

DEPANDANSA PRI MARIBORSKI KOČI

Nova dependansa je postavljena na zidovih stare garaže, jugozapadno od sedanje Mariborske koče, oddaljena od nje kakšnih 80 m. Vsa zgradba, ki ima dve etaži, je lesena. Prostori v njej so dvakrat štukaturani in ometani, zunaj pa so stene obložene s škodljami. Ker je bila stara garaža zidana v breg, je spodnja etaža na severni strani v pritličju in dostopna po dveh stopnicah.

Zazidana ploščina dependanse meri 82,23 m². Dolga je 10,92 m, široka pa 7,53 m. Na južni strani je visoka 9,30 m, na severni pa 5,70 m. Ker je višina samo nekoliko večja kakor dolžina, napravi pogled nanjo z južne strani skoraj vtis, da je stolpnica.

V stavbi so naslednji prostori: 9 sob, kopalnica, tri stranišča in potrebni hodniki. V spodnji etaži so štiri sobe, kopalnica in dve stranišči, v zgornji etaži pa pet sob in eno stranišče. Šest sob je opremljenih z dvema posteljama, tri pa imajo po eno posteljo, skupaj je na razpolago torej 15 postelj.

Pod stopnicami, ki držijo iz nižje v višjo etažo, je prostor za metle in drugo potrebno ropotijo, v zavoju stopnic pa je napravljena omara za posteljno perilo.

V stavbo sta napeljana elektrika in vodovod. V vsaki sobi je stropna luč ter pri vsaki postelji luč na giblivi polički. Voda je napeljana v vsako sobo, v predsobe stranišč ter v kopalnico k peči in k umivalniku. Kopalna peč se kuri z drvmi.

V vsaki sobi sta ena ali dve postelji, dva stola, mala mizica in obešalnik. Šest sob, obrnjenih na jug, ima prostorne balkone, vsak balkon je dostopen le iz ene sobe. Okna in balkonska vrata so opremljena z zavesami. Vsaka soba ima lončeno peč.

Sobe niso označene s številkami, temveč z barvami. Imamo torej zeleno, rumeno, sinjo, rjavo in belo sobo v zgornji etaži, ter modro, oranžno, rdečo in vijoličasto sobo v spodnji etaži. Ključi teh sob so obešeni na kroglicah, ki so pobarvane v enakih barvah kot sobe.

Enokapna streha je krita s pocinkano ploščino in opremljena z žlebov.

Ker leži depandansa niže kot koča, se pride do nje deloma po stopnicah, ki so zgrajene iz lomljenega kamna in ob straneh obdane z brezovo ograjo.

Ploščad na južni strani depandanse bo jeseni in spomladi spremenjena v park z malim alpinetom.

Gradnjo depandanse pri Mariborski koči je vodil neutrudni ing. Jože Jelenec, načelnik gradbene komisije planinskega društva Maribor. Njegovi požrtvovalnosti gre zasluga, da je bila depandansa ob roku izročena svojemu namenu.

OTVORITEV VODNIKOVEGA DOMA

Stare Vodnikove koče na Velem polju ni več, nadomestil jo je nov Vodnikov dom, ki je bil slovesno odprt v nedeljo 31. avgusta 1958. Stara koča je bila res že dotrajana, saj je bila zgrajena leta 1895 spodaj na Velem polju kot prva slovenska planinska postojanka v tem delu triglavskega pogorja. Nemcem seveda ni bilo všeč, da se njihovi planinci tako pogosto ustavljajo v slovenski koči, zato so zgradili sedanjo višje ležečo pot, da bi se ji izognili. Slovenci so se hitro znašli. Prestavili so leseno kočo ob novo pot in zopet so se v njej ustavljali vsi, ki so z bohinjske strani hodili na Triglav.

Toda 63 let je dolga doba in čeprav je imela Vodnikova koča sedaj takorekoč že muzejsko vrednost, današnjim zahtevam o ureditvi planinskega doma ni več ustrezala. To je predobro videlo tudi Planinsko društvo Bohinj-Srednja vas, ki se je požrtvovalno lotilo zidave novega doma, za katerega je izdelal načrt arhitekt ing. Spinčič.

Dom je lepo urejen in opremljen, s prostorno in svetlo jedilnico v pritličju in s sobami in skupnimi ležišči v zgornjih prostorih. Dobro so urejene tudi sanitarne naprave, modra in rdeča barva na pipah v umivalnici pomeni v resnici mrzlo in toplo vodo, kar je vsekakor redkost v naših gorskih postojankah. Pravijo, da bo kmalu zasvetila tudi elektrika, ker so nad kočo našli dovolj močan izvir za lastno »elektrarno«.

Otvoritev je bila prisrčna, tako, kakršen je sam dom. Poleg številnih planincev se je otvoritve udeležil tudi tov. dr. Marjan Breclj, predsednik Turistične zveze Jugoslavije, tovariš Boris Ziherl, komandant planinske edinice iz Bohinjske Bele polkovnik Švigelj, jugoslovanski konzul iz Trsta dr. Žiga Vodušek, predsednik Planinske zveze Slovenije tov. Fedor Košir in člani upravnega odbora ter zastopniki gorenjskih planinskih društev. Po govoru predsednika PD Bohinj-Srednja vas tov. Jožeta Štendlerja, ki je orisal zgodovino Vodnikove koče in delo pri zidavi novega doma, po čestitkah in dobrih željah ostalih govornikov, med katerimi je bil tudi pionir z Bleda, je oskrbnik prevzel v varstvo ključke in z njimi novi Vodnikov dom.

OTVORITEV NOVEGA DOMA NA PECI

Na obronku Pece nad Mežiško dolino stoji ponosno nov planinski dom, ki je bil odprt v nedeljo 7. septembra 1958. Zgradilo ga je v štirih letih požrtvovalnega dela Planinsko društvo Mežica, pomagali pa so pri delu tudi člani planinskih društev iz Raven, Radelj, Prevalj, Zerjava in Črne. Opravljenih je bilo 9000 ur prostovoljnega dela. Sedanja vrednost doma z opremo znaša okrog 13 milijonov dinarjev. Seveda je veliko pomagala tudi uprava rudnika v Mežici, Okrajni ljudski odbor Maribor, razni lokalni činitelji iz mežiške doline in Planinska zveza Slovenije. Posebej pa je treba omeniti tovariša Končnika in Miheva, oba trdi koroški korenini izpod Pece, ki sta mnogo pripomogla k temu, da je delo hitro napredovalo.

Dom je izredno lepo urejen in bo tudi okusno opremljen, kar lahko sodimo po opremljenosti spodnjih prostorov, kjer so jedilnice in kuhinja, medtem ko se sobe in skupna ležišča v zgornjih dveh nadstropjih še urejajo.

Gradnjo doma je vodil predsednik društva tov. Jurhar in načelnik gradbenega odbora tov. Pečovnik. Dom stoji prav na istem kraju, kjer je stala prejšnja koča, ki je zgorela med zadnjo vojno. Z vrha Pece, do kamor je z doma uro hoda, pa se odpira čudovit razgled, s kakršnim se lahko ponaša le malokatera naša gora. Dom bo oskrbovan vse leto, saj so v bližini odlična smučišča, in nudi prijetno zavetje in oddih mežiškim rudarjem, privabil pa bo tudi tiste planince, ki doslej niso poznali koroških gor.

Na predvečer otvoritve so možnarji in kresovi oznanjali slavo v dolino. K otvoritvi so prišli planinci iz vseh krajev Koroške, tako da se je otvoritev spremenila v pravo tovariško planinsko srečanje koroških planincev. Prišli so zastopniki planinskih društev iz Maribora, Celja, Ljubljane, Solčave, prišel je tudi predsednik Planinske zveze Slovenije tov. Fedor Košir in člani upravnega odbora, ki so pripeljali s seboj z Jesenic našega planinskega veterana Jožo Copa, ki je bil tokrat prvič na Koroškem. Otvoritve se je udeležil tudi naš zvesti planinski prijatelj tov. Boris Ziherl, podpredsednik OLO Maribor tov. Tine Lah, direktor mežiškega rudnika in še mnogi drugi.

Dom bo prav gotovo zadovoljil slehernega obiskovalca, za to bo skrbelo mežiško društvo, ki je upravičeno lahko ponosno na svoj novi dom.

TROP MLADINE V VRATIH

Letošnji občni zbor PD Gorje je bil razmeroma dobro obiskan. Novoizvoljeni stari odborniki so sklenili, da pritegnejo v društvo naraščaj. Stvar je uspela – prijavilo se je čez dve sto pionirjev iz Gorij in Bohinjske Bele. S predavanjem in s skloptičnimi slikami profesorja Kambiča »Svet pod Triglavom«, so jim odprli pogled v naš čudoviti gorski svet.

Odbor Planinskega društva Gorje je organiziral izlet mladih planincev v Vrata.

Zadnjega maja zjutraj je bilo na postaji v Podhomu vse živo, saj se je gnetlo čez dve sto pionirjev – mladih planincev. Vlak nas je potegnil do Mojstrane. Oster zrak je kmalu pregnal zaspanost in dolga kolona veselo razporejenih mladih gornikov se je pomikala proti Peričniku. Kdo ne bi štel kamenitih stebrov nekdanje cementarne, ki te kilometer daleč spremljajo? Pa se oglasi mali debeluhar: »Če bi enega potisnil, bi padali kot domiše.« Smeh... Še ovinek, dva in za Cmirom se nam je odprl pogled na Triglav. Gorsko tišino je pretrgal radosten krik otrok. Ozračje je zvenelo od pesmi, ki je pozdravljala prelepi svet okoli Triglava. Še dobre pol ure in mladež je posedla po klopih pri Aljaževem domu. Stene Cмира, Triglava in Steinarja so se belile v opoldanskem soncu. Snežne zaplate ob izviru Bistrice in v grapah Steinarja so vabile mladino na drsanje.

Po dobri malici, ki jo je društvo nudilo mladini, smo odšli pod steno, kjer smo se pri spomeniku padlim gornikom partizanom poklonili njihovu spominu. Tajnik PD je na kratko opisal pomen tega spomenika, pionirji so deklamirali, pevski zbor pa nam je zapel nekaj borbenih in gorniških pesmi.

Razigrani smo se vračali. Marsikomu se je v srcu dramilo skrito hrepenenje, doseči

vrh našega očaka. Obljubili smo jim, da se jim bo želja še letos izpolnila, še prej pa mora vsak planinec marsikaj vedeti in znati. Za začetek je dovolj premagati skoraj desettometrsko steno Malega Triglava v Vratih.

Povratek. Spet se vije dolga kača vriskajoče mladine mimo Turkovega in Poldovega rovta. Nekaj besed o Janezu, smučarju in skakalcu, o njegovih ovčicah, in že smo pri Peričniku.

»DAN MLADOSTI« – PRI PIKU – POD VISOKO PECO

Sklep II. rednega posveta Koordinacijskega odbora mladinskih odsekov Planinskih društev mežiške in dravske doline je bil, da svoj praznik mladosti 25. maja proslavimo vsi mladinski odseki tega odbora. Da bi to praznovanje skupno priredili, so predlagali, da bi ga »Pri Piku«, pri planinski postojanki pod visoko Peco.

Po poprejšnjem dogovoru smo se zbrali na napovedanem kraju, prihajajoč vsak od svoje strani, odkoder je bilo najbliže in ugodno. Črnjani, ki nam je do omenjene postojanke dobro uro, smo jo mahnili preko Mušenika, kjer je tudi avtobusna postaja za tiste, ki pridejo iz Prevalj. Do tu so se pripeljali tudi Prevaljčani in Radeljčani in prišli za nami. Mežiški mladinci in pionirji pa so prišli od svoje strani tudi že kmalu popoldne.

Od katere koli strani se bližaj tej mikavni postojanki na majem hribčku, pod katero kopljejo rudarji že stoletja svinčeno rudo, se ti odpre prekrasen razgled na sosednje hribe in planine. Z mežiške strani se ti odpre pogled preko Strojne na Svino planino in Gólico, ki sta že na avstrijskem ozemlju, medtem ko na vzhodu uzreš našo koroško Uršljo goro s svojo znamenito starodavno cerkvijo. Na jug se ti odpre od same postojanke prelep razgled po vseh bližnjih in daljnih planinah, ki obdajajo koroško kotlino in sicer neskončni Smrekovec vse do skalnate Raduhe, v ozadju Kamniške Alpe, ki se kljubovalno dvigajo v plavo nebo. Vsa ponosna na skrajnem zapadu pa te ob tem lepem vremenu, kot smo ga imeli takrat mi, očara visoka Peca.

Kdor pozna lepote naših planin, se res ne bo čudil, da smo si izbrali za praznovanje mladosti ravno ta kraj, saj je obenem središče naše svobodne Koroške.

Ko smo se do noči že vsi zbrali, še prej pa si uredili šotore za prenočevanje – saj postojanka nima toliko postelj – smo po večerji zakurili taborni ogenj, okrog katerega smo posedli vsi nasmejanih obrazov. Že kaj kmalu je odjeknila iz mladih grl pesem, da je bilo veselje poslušati. Radeljski mladinci so se na svojo objubo, da v prihod nekaj šaljivih točk, hitro odzvali. Seveda nam ni manjkalo veselih godcev. Pa tudi plesa ni manjkalo.

Zvezdnata noč je uspavala vse po vrsti. Šele v svetlem jutru, ko je posvetilo že sonce v šotore, smo se drug za drugim izvlekli iz njih. Po izdatnem zajtrku smo si pospravili taborišče in počistili za seboj vso navlako. Bolj razigrani so ob veselih polkah ponovno zaplesali. Da bi nam ta dogodek na mladostno praznovanje ostal bolj v spominu, smo se tudi slikali s Peco v ozadju. Pred odhodom sem imel krajši govor o namenu in cilju tega praznovanja ter obenem zaželel, da bi se tudi v bodoče večkrat skupno porazveselili in praznovali, morda spet na istem mestu in še z večjo udeležbo. Nato je celotna skupina krenila proti »Ribniku« nad Mežico, ki je oddaljen približno uro in pol od te postojanke. Tam so namreč taborili mežiški taborniki in skupno z društvom prijateljev mladine praznovali »Dan mladosti«. Ob prihodu v njihov tabor so nas pristrčno pozdravili ter pogostili, mlada in žejna od vročine izsužena grla pa napojili z malinovcem. Skupno je bilo veselje mladih, ki so se imeli toliko pomeniti o svojih doživljajih.

Kar prehitro je minul čas. Treba se je bilo posloviti in avtobusa v Mežici sta krenila svojo pot proti Prevaljam in Crni. Vrnili smo se nazaj v našo zakotno, med strme hribe stisnjeno, a vendar prelepo Crno.

Drago Škoflek

DNEVNIK MLADINSKEGA SEMINARJA V VRATIH

Od Triglavskega veter gorovja
prav rahlo šumi in pihlja,
me vleče in žene v vrhove,
v dolini miru mi ne da.

Nedelja zvečer 13. VII.

Večerno sonce je metalo zadnje žarke na skalovja in peči, ko sem s tovarišico Majdo zložno stopal po beli cesti, ki drži proti Aljaževemu domu. S planin je vel osvežujoč veter in nama hladil prenočena lica. Prvi vtis, ki se mi je nudil, ko sem stopil pred Šlajmerjev dom, je bil odlični. Lična temnorjava lesena hišica sredi gostih zaves temnih smrek, sveža zelena jasa z igriščem za odbojko in vse obdano z vencem večernih gora. Prijazni vodja seminarja prof. Kmet nama je takoj pokazal prenočišče in poskrbel za izdatno večerjo. Takoj po večerji je bil zbor vseh seminarcev in tabornikov-planincev. Ker njihovi šotori, last PZS, še niso prispeli, je bila v domu precejšnja stiska. Toda z dobro voljo in domiselno organizacijo se je odpravilo tudi to.

Ponedeljek 14. VII.

Drugo jutro nas je pozdravil naš priljubljeni alpinist in prijatelj mladine Čopov Joža. Toplo poletno sonce je sijalo na jaso, ko smo v krogu sedeli okrog njega. Govoril je o lepoti in zapeljivosti gora, zabeljeno z njemu lastno duhovitostjo. Napeto so ga opazovale mlade oči in željno spremljale njegovo pot po triglavskih in okoliških robih. Obljubil je, da nam bo po večerji pripovedoval vesele zgodbe iz bogate zakladnice doživljajev, ki so mu jih nudile naše prelepe slovenske goré in kako je s Pavlo Jesihovo preplezal Čopov stebel ali kakor ga sam imenuje Centralni stebel – najtežjo smer v triglavski severni steni. Ker je bil predavatelj za geografijo Julijskih in Kamniških Alp ter Karavank zadržan, nam je tov. Janko opisal doline, glavne vrhove, koče in dostop do njih. Popoldne smo imeli prosto. Nekateri so ga izkoristili z igranjem odbojke, drugi s kratkimi izleti v bližnjo okolicu, tretji pa zopet z medsebojnim spoznavanjem. Zvečer smo imeli predavanje »O zgodovini slovenskega planinstva«, ki sicer ni spadalo v učni okvir seminarja, bilo pa je zlasti važno za nas, mlade planince.

Torek 15. VII.

Po izdatnem zajtrku smo imeli zbor, kjer nam je tov. Stane Koblar, znani gorski reševalec, govoril o disciplini in redu v seminarju. Potem smo pod njegovim vodstvom krenili na pot proti Luknji. Jutranje sonce nam je pripekalo v hrbte, ko smo skozi Bukovje prispeli na melišča pod Sovatno. Pri bivši jugoslovanski karauli smo imeli enourni počitek.

Tov. Kobljar nam je pripovedoval o organizaciji in planiranju izletov, tehniki in tempu hoje in še o marsičem, kar je potrebno, da ve bodoči vodja mladinskega odseka. Predvsem se je treba vedno ravnati po najslabšem. Med potjo ne pij vode, razen v skrajni sili! Ne trgaj kolone, ker potem zadnji hitijo in so bolj utrjeni. Nato smo preko melišč krenili na vrh Luknje (1758 m). Nekateri so tu prvič v naravi videli planike. Ostali smo opazovali strme doline in vijugaste poti. Tu nam je tov. predavatelj imenoval in opisal okoliške vrhove. Ker smo bili že pozni in je sonce vroče pripekalo, nismo šli do Zajavora, kakor je bil naš cilj, temveč smo pričeli sestopati v dolino. Zlasti kamenje nam je prizadejalo obilo preglavic. Nikakor ni hotelo pod vsemi čevlji ostati mirno. Nekateri so ubrali tudi »bližnjice«. Proti tem pa je vodja energično nastopil in nas poučil o nevarnosti kamenja. Zvečer nam je v jedilnici tov. Marjan Perko povedal nekaj o planinski favni, kako jo delimo, in njeni zaščiti.

Sreda 16. VII.

Po zboru smo krenili na bivak IV. Vodil nas je tov. Perko s Tončkom. Pot nas je vodila skozi nizek bukov gozd po poti, ki drži na Skrlatico. Zaradi nezgode v dolini je moral tov. Perko oditi nazaj, nakar smo s Tončkom na čelu nadaljevali pot. V skalovju smo srečali naše vrle vojake-planince. Preko snežišča, ki nam je nudilo obilo zabave s snegom, smo po mnogih vijugah prispeli na cilj. Kar dolga in »vroča« tura je bila to. Vendar je bilo ob dobri pitni vodi pri bivaku IV.

kmalu tudi to pozabljeno. Bilo je zelo vroče, zato bi bilo prav, da bi bili drugo leto izleti prirejeni bolj zgodaj in ne šele ob 8. uri zjutraj, saj ni nič lepšega kot hoditi v jutranjem hladu.

Popoldne smo imeli zelo zanimivo predavanje »O prvi pomoči«. Vodila ga je tov. dr. Vida Košmerljeva. Govorila je o utrujenosti in žeji v gorah, o strupenjačah, poškodbah in povojih ter o ročni lekarni. Da si mladina še želi takih izčrpnih predavanj, so dokaz sodelovanje pri diskusiji in beležke poslušalcev. Praktično nam je prikazala prvo pomoč na najvažnejših mestih človeškega telesa in poudarila važnost takojšnjega nudenja prve pomoči ponesrečencu. Na koncu nam je svetovala spisek zdravil in povojev, ki jih mora imeti vsak mladi planinec takoj pri roki. Prva pomoč naj obsega: 2 navadna povoja, 2 beli trikotni ruti, en prvi povoj, elastični povoj, obliž, sulfamidni prašek, tablete za glavobol in zobobol, 1 del alkohola, Burrowe tablete za otekline, praške proti vročini in škarijice.

Po večerji nam je tov. inž. Čuk pripovedoval o gozdovih, njih plodovih in pomenu v našem socialističnem gospodarstvu, pogozdovanju in čuvanju.

Četrtek 17. VII.

Zjutraj nas je pozdravilo oblačno vreme. Deževne kaplje so se ponujale iz nizko visečih oblakov. Vendar smo odrinili na bližnji rovt do lične kočice, ki nosi ime »Medvedji brlog«. Tov. Perko nam je pripovedoval o subjektivnih in objektivnih nevarnostih v go-

rah, o vedenju v takih situacijah, o vremenoslovju in obveščanju v nesrečah. Spoznali smo, da so najčeseje najmanj nevarni kraji največji vir nesreč, ker ljudje precenjujejo svoje zmožnosti. Diskutirali smo o plazovih, o mrazu in soncu ter megli in zapadnem kamenju. Največja odlika je ostati miren in ne obupavati. Na koncu predavanja smo imeli praktično vajo o obveščanju nesreč.

Popoldne sta nam mlada alpinista pripovedovala o opremi plezalca v steni, klinih, vrveh, derezah in cepinu. Zvečer pa nam je tov. Konobel povedal nekaj o NOB in gorenjskih partizanih, ki so se borili v teh krajih. Opisoval nam je način življenja, parti-zanske kurirje, trpljenje, mraz in glad ter silno vero v svobodo, ki je vodila naše partizane. Po predavanju smo imeli taborni ogenj. Nekateri so prvič v življenju občutili vso romantiko tabornega ognja visoko v gorah. Sedeli so v gručah, po dva, trije in molče strmeli v migljajoče plamene. Kdo ve, kod so se mudile mlade misli? Ali jih je prevzela lepota planinske noči z utripajočimi zvezdami in šopi rdečih iskrice, misli na dom ali kaj drugega? Daleč okrog so donele zdaj vesele slovenske pesmi, zdaj zopet otožne plezalske, spremljane s strunami kitare tov. Perka. Pre-revne so besede, da bi opisale doživetja, enkratna, nepozabna. Po 10. uri smo pogasili ogenj in odšli spat. Zunaj pa so še tiho šumele temne smreke in je lebdela Triglav v pepelnatosivem siju, obdan s trepetajočim rojem belih zvezdic...

Petek 18. VII.

Po običajnem zboru smo pod vodstvom tov. Koblarja odšli pod sev. triglavsko steno. Poslušali smo predavanje o transportu ponesrečenca v dolino. Urili smo se z najpreprostejšim materialom, ki nam je pri roki, opraviti prenos ranjenca. Pri tem pridejo v poštev veje, ki jih nasekamo s cepini, cepin sam, nahrbtnik, pasovi, vetrovke, vrvi itd. Predavanje je bilo zaključeno z »resnično« vajo. Tov. z Ljutomera si je »zvila« nogo v gležnju. Tako je bila domenjena z vodjo izleta, zato pa smo ostali mislili, da gre za res. Da si nas videl, dragi bralec, kako smo se sukali med vejevjem, sekali veje in pletli nosila. Sočustvovali smo s tovarišico, kako neki jo mora boleti noga in da je do koč še daleč. Potem je karavana krenila navzdol. Tovariši nosači so jo prinesli skoraj do doma. Tu pa se je tov. vodja zahvalil za tovariško pomoč in sodelovanje in dejal: »Saj je zdrava!« To je bilo smeha. Pa samo, da ni bilo hudega.

Popoldne je predaval tov. prof. Tine Orel o planinskem tisku. Govoril je, da je vsebina planinskega športa čisto drugačna od drugih športov. Vendar je planinski tisk dokaz nekega športa. Res je, da imajo lahko tudi drugi športi svoj tisk, ki pa se omeji le na pravila,

tehniko in rezultat, zato pa se planinski tisk spreminja, posreduje bralcem vedno nova doživetja planincev, slika vedno nove prizore. Dejal je, da ima prav naš Planinski vestnik bogato tradicijo, saj bomo kmalu praznovali šestdesetletnico njegovega obstoja. Žal pa je mladinski planinski tisk precej šibak. Temu so vzrok majhna finančna sredstva in pomanjkanje sodelavcev.

Po večerji nam je v jedilnici predaval dr. Nosé o zdravstvu športnikov. Vsak naj se pred turo zdravniško pregleda. Ture naj prilagodi svoji zmogljivosti. Vodja naj se ravna vedno po najslabšem. Med potjo pij vodo, limonado ali sadne sokove, ker vsebujejo sladkor, ki ga neobhodno potrebujejo mišice. Nikakor pa ne alkohol. Tablete in pilule so manj priporočljive, ker je po njih človek še bolj utrujen. Večer smo zaključili s tabornim ognjem.

Sobota 19. VII.

Kmalu po zajtrku je sledilo predavanje o markiranju gorskih poti in slovenski planinski transversali. Ker se je seminar bližal h koncu, je takoj sledil razgovor o planinski flori in še posebej o zaščiteneih cveticah. Predavanje je zanimivo, z besedo in sliko podala tov. inž. Stebi Andreja. Za njo je spregovoril podpredsednik PZS in član mednarodne komisije za gorsko reševalno službo dr. Miha Potočnik. Govoril je o nevarnostih v gorah, njih vzrokih in posledicah in naštel najbolj nevarne kraje. Dejal je, da se ne sme nihče lotevati zimskih tur, ki jih ni prehodil vsaj poleti. Seminar je zaključil predsednik PZS tov. Fedor Košir. Na kratko je orisal razvoj slovenskega planinstva in organizacijo PZS.

Popoldne je bil izlet na Triglav. Dolga kolona mladih planincev se je zvrstila v dolgo kačo z izkušeniimi planinci na čelu. Prenočili smo na Kredarici.

Nedelja 20. VII.

Zjutraj ob pol petih smo krenili na pot. Naš cilj je bil Triglav. Krasno jutranje sonce je ožarilo skale in peči, ko smo hodili drug za drugim po grebenu. Večina jih je bila danes prvič na našem sivem očaku. Kako ponosno so žarele oči, ne le od napora ampak od pričakovanja, da zdaj zdaj stopijo na najvišji vrh Jugoslavije. Naenkrat se je pred nami pojavil Aljažev stolp. Usedli smo se okrog njega in nemo strmeli v prebujajočo se skalno plejado gorskih velikanov, ki jih je rdečilo jutranje sonce. Mnogi so hiteli pritskati štampiljke v svoje planinske izkaznice in razglednice v dokaz, da so bili na najvišji gori Jugoslavije. Potem smo pričeli sestopati v dolino. To je bilo veselja. Vsa utrujenost nog je bila majhna v primeri z zavestjo, da smo bili na Triglavu. Točno popoldne smo prispeli v Štajmerjev dom. Tu nas je že čakalo izdatno kosilo.

Ob drugi uri popoldne smo imeli zbor, kjer je vodja seminarja tov. prof. Kmet razdelil diplome, da smo opravili seminar za vodje mladinskih odsekov in nam zaželel obilo uspeha pri nadaljnjem delu z mladino. S tem je bil seminar formalno zaključen.

Težko je bilo slovo od tovarišev in tovarišic, s katerimi smo tu skupno preživljali čas seminarja. Dolga je pot do Mojstrane, dolga zaradi teže ločitve in pogosto smo se ozirali tja, kjer biva on, obdan z zidom sivega skalovja in si je ravno nadel sivo kučmo, kot da mu je žal mladih planincev, ki so s takim hrepenenjem zrl v njegove višave, dokler nam ni izginil v skalni množici svojih predstraž. Tako se je končala naša pot z gora, ostali pa bodo le spomini med mladimi ljudmi, ki so tu pod sivim Triglavom, sredi vitkih smrek, v čistem planinskem zraku preživeli teden dni tovariškega življenja, zabave in učenja.

Tonček Strojín

OB ODKRITJU SPOMINSKE PLOŠČE

ALBERTU BOIS DE CHESNEU V JULIANI

Dne 6. VII. 1958 je odkrilo Turistično olepševalno društvo Bovec ploščo pokojnemu Albertu Bois de Chesneu, ki je v desetletju pred II. svetovno vojno ustvaril pod Kuklo v Trenti alpinetum, da mu ga ni bilo para in je zato zaslužil priznanje vklesano v ploščo »Ta planinski vrt je ustvaril – Albert Bois de Chesne – v ljubezni do gorskega sveta – in njegovega cvetja – v njem bo živel njegov spomin«.

Do takrat so sadili v alpinetih, kakršne so poznali Nemci in Avstrijci že pred več desetletji (prvi segajo v konec prejšnjega stoletja) rožice in druge rastline, razvrščene po znanstvenih botaničnih načelih (genus, species, varietas). Albert Bois de Chesne je zbral planinsko rastlinstvo z gora od blizu in daleč ter ga v svojem približno 3000 m² velikem vrtu razvrstil po biološkem principu. Ne glede na njihovo botanično razvrstitev v Linnejevem sistemu je posejal in posadil rastline v tla in zemljo, kakor jim je bilo najbolj všeč. Posebej take, ki ljubijo sonce in suh svet, posebej druge, ki uspevajo v senčni vlagi. Vsaka rastlina je dobila zemljo, ki ji prija. Za posebno skupino rastlin je bila vzdana pod zemljo cementna plošča, preko nje napeljana voda in na plošči naložen gruč. V enem delu vrta je bil nadomeščen apnenec s porfirnim in granitnim gručem, napeljan od drugod. Rastlinam prilagojeno je bilo izvedeno umetno namakanje s posebnimi napravami. Za nekatere vrste rastlin, ki ne ljubijo apnenčaste vode, je bila preskrbljena deževnica itd. itd. Kljub taki z vsoto planinsko ljubeznijo in botaničnim znanjem urejeni skrb pa je še vedno ušla marsikatera rastlina z gredice na stezo ali na drugo gredico. Narava ima pač svoje pravice in svoje za-

kone. Kljub vsemu je bilo to novo odkritje, zaradi katerega je po nekaj letih truda, skrbi in tudi velikih materialnih izdatkov zrasel nad šumečo Sočo prelep planinski vrt, o kakršnem smo včasih brali samo v pravljici o Zlatorogu – vrt, ki so ga varovale bele žene rojenice, pa ga je kasneje razkopal jezni Zlatorog.

Kdor je videl alpinet Juliano n. pr. poleti 1945, more danes samo z žalostjo ugotoviti velikansko razliko in škodo, da je vrt skoraj propadel.

Pozno in odvečno je razglabljal, kdo je to povzročil, pribiti pa je treba, da je zadnji čas, da se popravi, kar je bilo opuščeno in zamujeno.

Občinski ljudski odbor Bovec, v katerega upravo je prešel pred nekaj leti alpinetum, ne more biti kos tej nalogi niti finančno, še manj strokovno. Pri Špikovich sta sicer še vedno živa starega Tožbarja vnuk Anton, ki ga je ustvaritelj vrta na svoje stroške izšolal za vrtnarja v Padovi, in teta Ančka, ki je kljub svoji nešolanosti prečudno večja poznavalka alpske flore, vendar bi moral nadzorstvo in strokovno vodstvo prevzeti botanik-znanstvenik, ki je obenem planinec, da bi se poprijel dela z vso ljubeznijo in požrtvovalnostjo. Z »birokratskim« pisarniškim vodstvom se kaj prida ne bi dalo opraviti – historia docet. Kdo naj bi prevzel vodstvo, ne morem reči, ker stvari toliko ne poznam. Imam občutek, da bi morala biti to ena naših znanstvenih ustanov, ki ima v svoji sredi primerne strokovnjake.

V letih propadanja alpineta je bilo slišati ugovor, da leži Juliana prenizko in da bi morali ustanoviti planinski vrt Zajezeram. Res višina Juliane ne preseže 800 m, drži tudi, da nekaterih rastlin ni bilo mogoče »ukrotiti«, da bi rastle v nižini, n. pr. triglavsko neoglasnico in morda še kakšno drugo, vendar more biti tak ugovor le izgovor v zadregi. Doslej namreč nismo videli niti načrta, kje naj bi bil ta alpinetum in kako bi ga ustvarili, da bi nudil (razen višinskega sonca in zraka) vsaj približno take pogoje in naprave, kakor so že sedaj pri roki v Trenti. Končno pa tistih nekaj redkih cvetk, ki v Trenti ne uspevajo, ne more biti vzrok, da ne bi obnovili kot posebno znamenitost Trente, Juliano, ki leži neposredno nad našo modernizirano in v evropsko planinsko skupnost (Alps) vključeno cesto čez Vršič.

Menim, da je ena najbolj hvaležnih nalog planinskih propagandistov, predvsem komisije za propagando pri UO PZS, da se zamisli, vzame stvar v roke in ohrani to, kar še sedaj uspeva od planinske flore nad trentarsko »čompo« in fižolom, pa da dvigne tako zanemarjeni vrt v novo rast.

Zatorej caveant consules alpini, da nam čimprej zopet zažari v Juliano vsa raznolikost

gorskega cvetja v polni lepoti, od prvih spomladanskih rožic do bogate polnosti alpske flore v mesecih rožencvetu – juniju in juliju do jeseni, ko bodo krvavordeče bukve in zlati macesni dali pod vrhovi trentarskih gora veličasten okvir obnovljenemu planinskemu vrtu. Naj bi se to zgodilo čimprej! S. H.

**POČASTITEV 100-LETNICE ROJSTVA
DR. KUGYJA IN ODKRITJE SPOMINSKE
PLOŠČE V ALPINETUMU »JULIANA«**

PD Bovec je v času turističnega tedna dne 6. julija 1958 počastilo 100-letnico rojstva dr. Kugyja s pristrčno slovesnostjo pri Kugyjevem spomeniku v Trenti. Življenje in delo velikega gornika in planinskega pisatelja je orisal v krajšem govoru tov. Jonko.

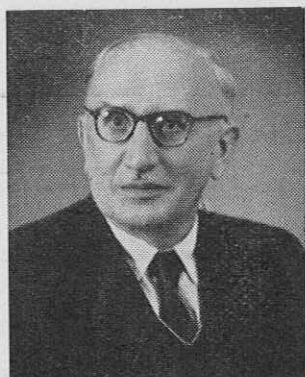
Uro kasneje so v alpinetumu »Juliana« odkrili spominsko ploščo ustanovitelju alpinetuma Albertu Bois de Chesneu. K odkritju sta prišla tudi profesor Müller in Olga Bois de Chesne, ki je očetu vsa leta pomagala pri zbiranju rastlin za »Juliano«. Zahvalila se je PD Bovec za ta dokaz spomina na ustanovitelja alpinetuma, obenem pa se je zahvalila tudi našim ljudskim oblastem, ki skrbе za ta alpski botanični vrt.

Obeh slovesnosti so se udeležili tudi zastopniki PZS.

**OTVORITEV REDNE TELEFONSKE LINIJE
V ALJAŽEVEM DOMU V VRATIH**

Na dan vstaje dne 22. julija 1958 je bila vzpostavljena nova redna telefonska zveza z Aljaževim domom v Vratih, priključena na Gorenjsko avtomatsko telefonsko centralo s telefonsko številko 956-713. Pobudo za to telefonsko linijo je dal letos spomladi načelnik komisije za GRS pri PZS tov. dr. Miha Potočnik, ki je tudi ves čas skrbel, da je delo potekalo v redu in da je bil material pravočasno dobavljen. Delo na terenu je izvršila edinica JLA pod vodstvom kapetana Boža Bulota in ekipa PTT, material pa so dala v glavnem brezplačno na razpolago razna podjetja, ki so pokazala polno razumevanje za važnost te nove linije.

Otvoritve nove linije se je udeležil predsednik PZS tov. Košir in več članov upravnega odbora PZS, ljudski poslanec tov. Boris Zihlerl, direktor PTT tov. Jože Gerbec, direktor »Iskre« tov. Silvo Hrast, zastopniki JLA in krajevnih oblasti. Novo linijo je otvoril tov. dr. Miha Potočnik, ki se je zahvalil vsem, ki so pri vzpostavitvi linije sodelovali in jo tudi postavili v tako kratkem času. Čeprav je ta telefonska zveza vzpostavljena na pobudo Gorske reševalne službe, kajti tako bo čas, potreben, da reševalci pridejo do ponesrečenca v steni, skrajšan, kolikor je največ mogoče – vendar je tov. Potočnik zaželel, da bi telefon v ta namen najmanjkrat pel.

DR. DUŠAN SENČAR, 70-LETNIK

V svojem raju, katerega si je postavil sam na Prevaljah, je praznoval tov. dr. Senčar dne 4. IX. 1958 svoj 70-letni življenjski jubilej, še vedno aktiven planinec, predsednik nadzornega odbora PD Prevalje.

Tovariš dr. Senčar se je rodil dne 4. IX. 1888 v Senožečah pri Sežani, gimnazijo dovršil v Ljubljani, pravno fakulteto pa na Dunaju. Prvo svoje službeno mesto kot državní notar je opravljal v Buzetu, kjer je prevzel notarsko pisarno po svojem bratu. Po končani prvi svetovni vojni je bil zaradi svojega jugoslovanskega političnega delovanja tri mesece v italijanskih zaporih, nakar je zbežal v Jugoslavijo in odprl lastno notarsko pisarno v Pliberku. Tu je začel takoj ustanavljati razna društva, kakor planinsko društvo, narodno čitalnico itd. Po nesrečnem plebiscitu leta 1920 se je preselil kot notar na Prevalje, kamor je prenesel tudi arhiv in sedež PD in narodne čitalnice. Na Prevaljah je ustanovil še sokolsko društvo, mu preskrbel telovadnico in potrebno telovadno orodje in to večinoma iz lastnih sredstev ter mu tudi dolga leta predsedoval. Skratka, ustanovil je vsa narodno napredna in prosvetna društva, jim sam načeloval, gmotno izdatno podpiral ter rušil s tem nemčurske trdnjave v Mežiški dolini. Leta 1941 in sicer takoj tretji dan po okupaciji je dr. Senčar romal zopet v zapor, po treh mesecih zapora pa v izgnanstvo v Srbijo. Po okupaciji se je takoj zaposlil pri okrožnem sodišču v Mariboru v odseku za ugotavljanje vojnih zločinov ter služboval do svoje upokojitve v Slov. Gradcu pri okrajnem sodišču. Sedaj preživlja jesen svojega plodonosnega življenja na Prevaljah pod Uršljo goro in jo še obiskuje, saj ima PD Prevalje tu tudi svojo planinsko postojanko.

Za svoje nesebično, požrtvovalno dolgoletno delo na političnem, gospodarskem in prosvetnem delu je dr. Senčar dobil leta 1954 ob proslavi 35-letnice PD Prevalje, združeni s taborom koroških planincev na Uršlji gori, od PZS diplomo, od matičnega društva pa častni znak za zasluge na planinskem polju.

IN SE ENA OCENA!

Tone Svetina, Lovčeva hči, Koper 1957.

Ime Toneta Svetine je bilo doslej v slovenskem literarnem življenju skoraj neznano. Javljal se je samo v literarno manj pomembnih revijah. To pot se nam je prvič predstavil z večjim samostojnim delom, s povestjo »Lovčeva hči«.

Slovenci smo planinski narod z bogatimi lovskimi tradicijami, vendar je naša planinska in lovska umetniška literatura skromna in maloštevilna. Na prste ene roke bi lahko našteali vsa tista umetniška dela, ki posredno ali neposredno obravnavajo lov ali življenje v planinah. Na nobenem področju umetniške tvornosti ne zaostajamo tako daleč za ostalimi kulturnimi narodi kot prav v lovski in planinski literaturi. A vendar je v lovskem in planinskem življenju toliko zanimivega, privlačnega in slovensko svojkega. Ni tukaj mesto, da bi analizirali vse tiste socialne, politične, moralne in psihološke momente, ki so naše pisatelje v preteklosti in tudi sedanjosti odvrčali od te umetniške zanimive tematike. Na tem mestu lahko samo ugotovimo, da je lovska in planinska tematika našla v Tonetu Svetini močno pisateljsko osebnost, ki je pomembna ne samo z lovskega, temveč tudi s širšega, literarno-kritičnega vidika. Zato njegovo delo ne obravnavamo s kakimi lovskimi kriteriji, marveč z merili, ki so v literarni kritiki splošno v rabi.

Svetina je s svojim delom z dokajšnjo umetniško silo in močjo posegel po tej bogati, pri nas še neizrabljeni snovi. Svojo povest je napolnil z zanimivimi prizori iz lovskega in planinskega življenja, ki tvorijo najbolj zanimivi in privlačni del knjige, vse te prizore pa spremlja vzporedna ljubezenska zgodba med Boštjanom in Minko. V tem delu sega Svetina nazaj v preteklost, v obdobje ko je imel pri nas v lovskem in planinskem življenju prvo besedo tujec. To je bil čas, ko Slovenci niso bili pravi, marveč predvsem divji lovci. Danes je lov predvsem stvar prirodnega, estetskega in etičnega užitka. V lovu ne gre za pridobitništvo ali kake materialne koristi. V preteklosti, v obdobju razprostranjenega divjega lova, pa je gnala naše ljudi k lovu neka materialna korist in šele drugotno in podzavestno težnja po prirodnem, estetskem in etičnem doživljanju. V prirodi je življenje najbolj zdravo, pristno in duševno osvežujoče. Moderni civilizirani človek se rad vrača nazaj v prirodo, kajti v njej doživlja očiščenje, prerojenje in duševno moč. Z mentalnega vidika bo moderni človek po vsej verjetnosti čutil vedno večjo potrebo po življenju v intimnem kontaktu s prirodo. Slovenski divji lovci, ki jih opisuje Svetina, pa niso živeli v civiliziranih mestih, s trušcem in raznovrstnim pompom, ki je za tak svet značilen, marveč so živeli na podeželju,

kljub temu pa so v sebi čutili podzavestno težnjo po intenzivnem, očiščujočem doživljanju, ki pride do izraza v nevarnem in napornem visokogorskem lovu.

Svetino zanima človek, ki se je iz določenih razlogov izločil iz svoje okolice in družbe ter se umaknil v gore, kjer živi samotno, v intimnem stiku z naravo. Takega človeka nam je pisatelj predstavil v Boštjanu, ki postane v gorah divji lovec, pastir in drvar. Osebnost, ki je zmožna živeti v samoti, neodvisno od vseh minljivih dobrin zunanjega sveta, odlikuje krepka volja do osebne, samostojne oblike življenja in močna človeška sila. Vsi veliki duhovi so se često umaknili v samoto, kjer so iskali vero in zaupanje v samega sebe, npr. v samostojno moč in svojo življenjsko orientacijo. Preden usmeri človek svojo dejavnost navzven, v družbeno moralno prakso, mora razčistiti svoj odnos do samega sebe in to stori najlažje v samoti in izoliranosti od vseh družbenih konvencionalnosti. V samoti najlažje preraste in premaga često utesnjen družbeni okvir, ki mu jemlje zavest svobodnosti. Le tedaj, ko se je človek sposoben odpovedati minljivim zunanjim dobrinam in ko črpa svojo npr. v samostojno moč zgolj iz samega sebe, se počuti najbolj svobodnega in samobitnega. V Boštjanu spoznamo takega človeka, ki ga odlikuje ponosen, včasih krut, a vselej čist značaj. Čeprav je prikaz takega samotarja umetniško kočljiva stvar, je pisatelj vendarle ostal stvaren in nam ni prikazal čudaka, marveč človeka, ki reagira na življenje samostojno, prirodno in npr. v samostojno moč.

Skrita misel ali občutek, okoli katere je zgneten vsa zgodba, je zavest o lepoti, prvobitnosti in elementarnosti individualnega, samotnega življenja v tesnem in intimnem stiku z naravo. Ta misel, ki se je verjetno rodila v pisateljevem osebnem življenju, pa je vnesena v jedro zgodbe nekako skromno, zadržano in skoraj sramežljivo. Pisatelj, ki je to delo napisal pred štirimi leti v svojem šestindvajsetem letu, je verjetno živel v suggestijah časa, ki je v individualističnem pojmovanju življenja videl etično in družbeno škodljiv pojav. Bolj kritičen in prodoren bralec pa bo lahko ugotovil, da pisateljeva misel sega v življenje le do tistih globin, ki jih navadno skoraj vsi vidimo in dojemamo.

Svetina prodira v snov z neko miselnostjo, z izdelano in jasno sodbo o ljudeh in življenju, nima pa še moči, da bi to miselnost prenetel v snov, da bi prepletala čutno življenje tako, kot živčevje prepleta tkivo. Prepričan je, da je v človeku vedno navzoča strastna težnja po samobitnem, upornem, drznem, nevarnem, vztrajnem, močnem, častnem in ponosnem življenju. Tak je tudi Boštjan, v katerem je pisatelj verjetno izrazil tudi nekatere poteze svojega značaja in svoje duševnosti; človeka, ki želi živeti častno in po-

nosno, če pa to ni možno, hoče vsaj častno umreti.

Prvinska človekova težnja je želja po lastni duševni moči in uravnoteženosti, pot do nje pa drži preko premagovanja, strahu, zmag in vere v samega sebe. Visokogorski, posebno pa še divji lov je nujno zvezan z velikimi nevarnostmi, zato je razumljivo, da so pisateljevi junaki pogumni ljudje, ki iščejo in se tudi vsakodnevno srečujejo z raznovrstnimi nevarnostmi. Podzavestno živijo z življenjskim načelom: »Živi nevarno«.

Zanimivi in še najbolj izdelani so tisti liki, ki najbolj ustrezajo pisateljevemu značaju, njegovemu življenjskemu občutju in nazoru, vendar so si vsi podobni, ker izhajajo iz iste psihološke ravnine. Taki so Boštjan, Nek in tudi Jozl, s poudarjeno voluntarnostjo, borbenostjo, zagrizenostjo in samoljubnostjo. To so ljudje dejanja, s trdnim, čistim in uravnovešenim značajem, ki pa je orisan enostransko in pristransko, skozi medij pisateljevih osebnih, psiholoških nagnjenj in življenjskih nazorov. Vsi njegovi junaki so resnični, originalni, vendar prikazani površinsko, nepoglobljeno, brez intimnega sveta in notranjih duševnih krčev. Psihološko zmotno bi bilo, če bi mislili, da tako grobi ljudje, ljudje dejanja, nimajo svojega intimnega sveta. Vsak človek živi svoj notranji psihični in etični svet, le v intenzivnosti, načinu in globini doživljanja obstajajo razlike. Pisatelj je edino v Boštjanu podal osebnost, katero je močnejše doživel in občutil. Vse ostale osebe kot Nek, Jozl in Minka so žive, resnične, včasih zelo originalne, toda po človečnosti dokaj neznane. Pisatelj jih ne pošilja v konflikte in spopade, ki bi imeli usodni pomen in v katerih bi prišla na dan njihova prava človečnost.

Svetina je močan tedaj, ko življenje opisuje in se izpoveduje; ko pa prikazuje odnose med ljudmi in njihove konflikte, preveč natančno sledi realnosti in dejstvu, njegovo pripovedovanje postane pretirano vsakdanje, brez prave mere za bistveno in nebstveno, za življenjsko in umetniško pomembno, za privlačno in zanimivo, zato nikdar ne prodre izpod površine odnosov med ljudmi in ne doseže tiste moralne resonance, ki je bila vedno bistvena vsebina umetniškega ustvarjanja, njene moči in pretresljivosti. Čeprav so njegovi junaki resnični, simpatični, skoraj pretirano dobri, ne utriplje v njih tisti moralni živec, ki naredi umetnino pomembno in nepozabno. In le tista umetnost je velika, pomembna in trajna, ki vzburka človekovo duševnost, vpliva na njegovo etično opredelitev, povzroča spremembo v odnosu do samega sebe in zunanjega sveta, budi človeka iz moralne vklejenosti, utesnjenosti ali razbrzdanosti. Človekova osebnost ni nikdar moralno zaključena in dokončno opredeljena,

vedno se lahko spreminja, moralno obnavlja ali pada, zato do pomembnega umetniškega dela ne more biti nikdar vzvišena ali indifferenčna.

Naš pisatelj je bister opazovalec majhnih življenjskih subtilnosti, intelektualno je organiziran, njegova zavest suvereno gleda na življenje, ne more pa ga oblikovati v novo, višjo resničnost umetniške lepote, marveč ostaja pri stvarnem, sicer resničnem, toda grobem in neizdelanem življenju.

Svetina je močan v opisovanju postranskih dogodkov, vsakdanjih situacij in drobnih utripov življenja. Zategadelj je njegovo delo v podrobnostih mnogo bolj in spretnjeje zgrajeno kakor pa v celoti, ki ji manjka kreativne sile in dramatične napetosti. Res je, da so posamezni življenjski izseki in situacije zelo dramatično opisani, toda kot celota je delo razbito, neenotno in nedramatično po gradnji.

Delo je napisano razumsko nezapleteno, s čustveno vzdržnostjo in mirnostjo. Svetina ni nagonsko instinktiven pisatelj, njegova inspiracija je bolj racionalna kot čutna. Tudi življenje dojema bolj racionalno kot čutno, zato prodira v snov z nekim racionalnim načelom, ki ga še ne zna umetniško in etično dvigniti.

Pisatelj je delo napisal z nekimi literarnimi ambicijami, prilagodil pa se je delno okusu in željam tistega kroga bralcev, ki jih bo taka snov najbolj zanimala. V tem pa se je delno pregrešil zoper pisateljski moralni kodeks, ki prepoveduje prilagoditev določnemu v sistem vklejenemu dogmatskemu nazoru ali literarnemu okusu določenega sloja ljudi. Če hoče pisatelj ostati zvest samemu sebi, mora ustvarjati tako, kot mu zapoveduje njegova notranjost in vest, ne ozira se na zahteve političnega sistema, svetovnega nazora ali literarnega okusa ljudi. Samostojen in drzen pisatelj ustvarja, razvija in spreminja literarni okus, ne postane pa njegova žrtev. Seveda je vsako ustvarjanje novega in preoblikovanje starega okusa tvegano, vendar veliko in pogumno dejanje, ki pa so ga zmožne samo velike, genialne umetniške osebnosti.

Svetina je izredno občutljiv za prirodno lepoto, ki jo doživlja močno in pristno. Odlikuje ga lep jezik, ki je sočen in zgoščen. S formalne, tehnične strani pa ima to delo precej šibkih mest: dogajanje je preveč podrejeno naključnim srečanjem, ki so življenjsko možna, toda literarno nepriporočljiva. Toda čeprav je forma te povesti šibka, enostavna in prikrojena večernišnemu klišeju, nas delo nikjer ne dolgočasi, temveč ga beremo z zanimanjem in napetostjo. Pisatelj ima kot lovec in planinec čut za vsa dogajanja v živalskem svetu, zato bo to delo zanimivo in privlačno zlasti za lovce in planince.

Janez Jerovšek

Državni zavarovalni zavod

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa priroda!
Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!
Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje:*

Telefon 39-121

Zastopniki v vseh večjih krajih

t o v a r n a t i s k a n e g a b l a g a

tiskanina

KRANJ

Telefoni — centrala: 173, 174 in 175

Vam nudi svoje priznane izdelke
v bombažnih in staničnih tkaninah
v vseh modnih barvah in odtenkih

Naše tkanine so znane na
domačem in inozemskem tržišču
kot kvalitetne po izdelavi in trajnosti

Naročila izvršujemo solidno in točno

TRGOVSKO PODJETJE

LJUBLJANA, Titova cesta 26

s svojimi poslovalnicami v:

MARIBORU

CELJU

JESENICAH

in KRANJU

Slovenijasport

se priporoča vsem odjemalcem za nabavo vseh vrst športnih potrebščin

KARKOLI POTREBUJETE IZ:

TELEFONIJE
KINOAKUSTIKE
MERILNIH INSTRUMENTOV
SELENSKEGA USMERJANJA
STIKALNE TEHNIKE
ALI AVTOELEKTRIKE

Vam z nasveti in kvalitetnimi izdelki vedno in solidno postreže

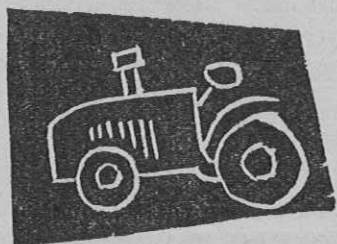
ISKRA

TOVARNA ELEKTROTEHNIČNIH IN FINOMEHANIČNIH IZDELKOV

KRANJ

ALI PREDSTAVNIŠTVA:

- »ISKRA« KRANJ, Predstavništvo Ljubljana, Titova 19, telefon 21-366
- »ISKRA« KRANJ, Predstavništvo Beograd, Knez Mihajlova 2, tel. 22-876
- »ISKRA« KRANJ, Predstavništvo Zagreb, Gundulićeva 7, tel. 25-567
- »ISKRA« KRANJ, Predstavništvo Skopje, Ulica Maršala Tita 27, tel. 14-27
- »ISKRA« KRANJ, Predstavništvo Rijeka, Ul. Rade Končara 17, tel. 36-58

Zadružno podjetje

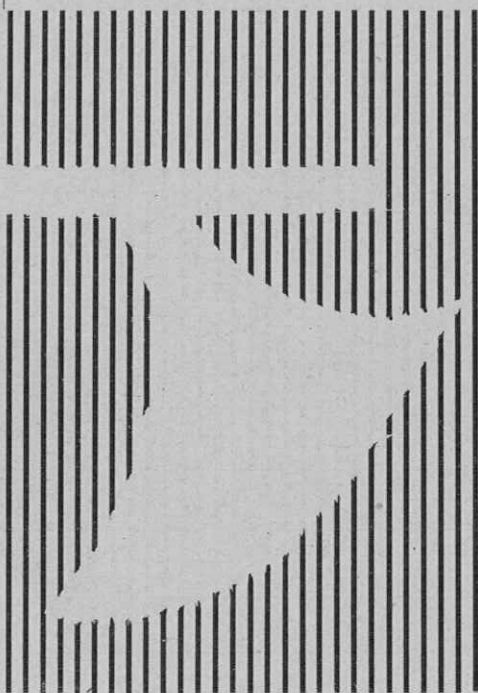
Agrotehnika

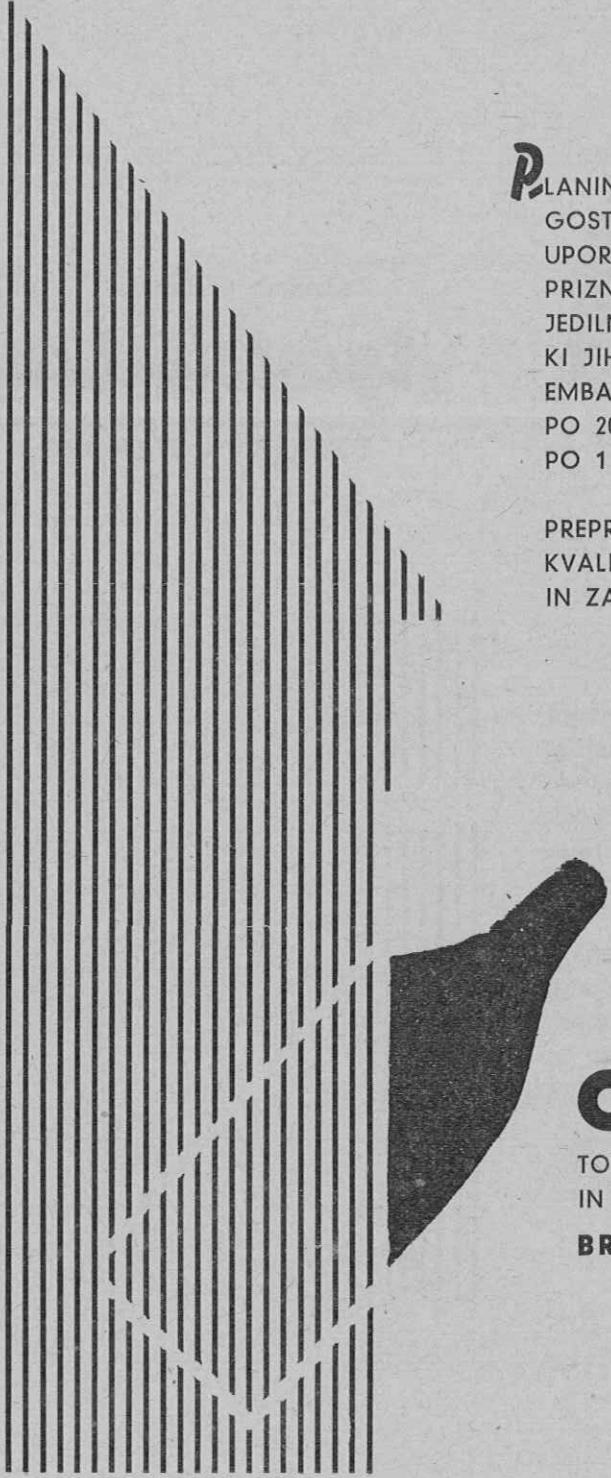
EXPORT - IMPORT

nudi cenjenim strankam
umetna gnojila,
zaščitna sredstva,
vse vrste poljedelskih strojev
in orodje, rezervne dele,
kmetijsko orodje in drugo

Stranke si lahko ogledajo
različno blago v Ljubljani,
Celju, Mariboru in Šmartnem
ob Paki v prodajalnah in
skladiščih podjetja

Za nakup zgoraj navedenega
se priporočamo

PLANINSKI DOMOVI,
GOSTINSKA PODJETJA
UPORABLJAJTE LE NAŠA
PRIZNANA KVALITETNA
JEDILNA OLJA,
KI JIH NUDIMO V PRIROČNI
EMBALAŽI V ROČKAH
PO 20 KG IN STEKLENICAH
PO 1 LITER

PREPRIČAJTE SE O NAŠI
KVALITETI
IN ZADOVOLJNI BOSTE!

OLJARICA

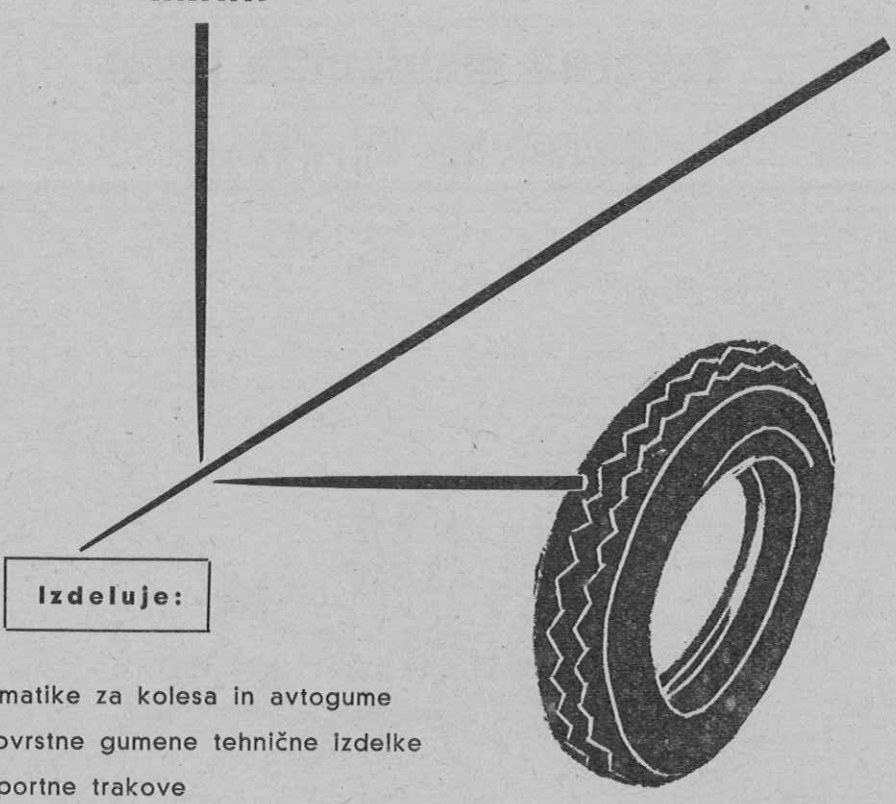
TOVARNA RASTLINSKIH OLJ
IN OLJNIH IZDELKOV

BRITOF - KRANJ

Sava

TOVARNA GUMIJEVIH IZDELKOV

KRANJ

Izdeluje:

pnevmatike za kolesa in avtogume
vsakovrstne gumene tehnične izdelke
transportne trakove
plošče za pod
sanitarne, gospodinjske, galanterijske
in športne gumene predmete

Obiščite naše prodajalne:

KRANJ, Koroška 11

BEOGRAD, Knez Mihajlova 47

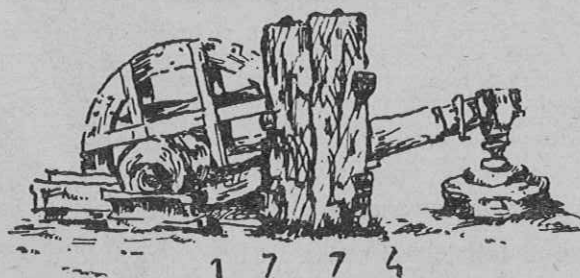
ZAGREB, Gajeva 2b

SARAJEVO, Maršala Tita 15

ŽELEZARNA RAVNE

Tovarna plemenitih jekel

Ravne na Koroškem

**200 let tradicije
proizvodnje plemenitih jekel**

TOVARNA DUŠIKA RUŠE

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

KARBID

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in
acetilensko kemijo

APNENI DUŠIK IN NITROFOSKAL — RUŠE

za gnojenje

FEROKROM SURAFFINE

za jeklarsko industrijo

ELEKTROKORUND

za bruse in brušenje

KISIK IN ACETILEN

za rezanje in varjenje kovin

TALJENI MAGNEZIT

za elektroizolacijo

Brzjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48,
teleprinter: 03312, železniška postaja: Ruše — Industrijski tir
tekoči račun: NB Maribor $\frac{604-11}{1-185}$

ZDRAVILIŠČE ROGAŠKA SLATINA

S SVOJIMI ZDRAVILNIMI
MINERALNIMI VRELCI

TEMPEL

STYRIA

DONAT

ZDRAVI

zlato žilo, želodčne katarje,

čir na želodcu in

dvanajsterniku,

črevesne katarje,

bolezni jeter in žolča,

sladkorno bolezen

Zdravite se s pitjem zdravilne slatine, kopanjem v mineralnih kopelih in fizikalno terapijo

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA

PROIZVAJA: vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov,
specialne papirje,
surovi heliografski in
foto papir,
paus papir,
kartografski,
specialni risalni »Radeče«,
papirje za filtre itd.

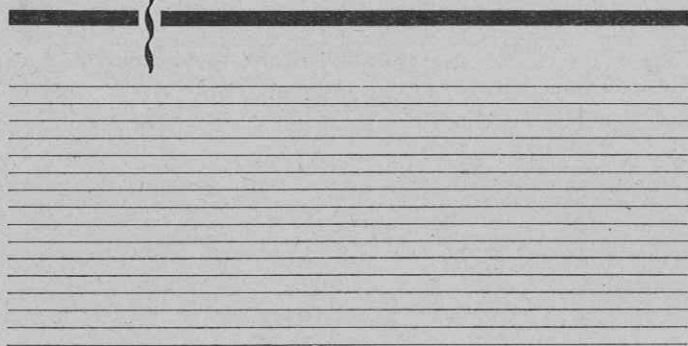
**RADEČE PRI
ZIDANEM MOSTU**

Telefon št. 24

Železn. postaja: ZIDANI MOST

Z A V A S

izdelujemo smuči z okovjem ali brez,
smučarske palice,
specialne šotore in vreče,
nahrbtnike raznih vrst,
vetrovke in pelerine,
dereze »UNIVERZAL« (novi model),
cepine in kladiva itd.

iz najboljšega materiala in po zmernih cenah!

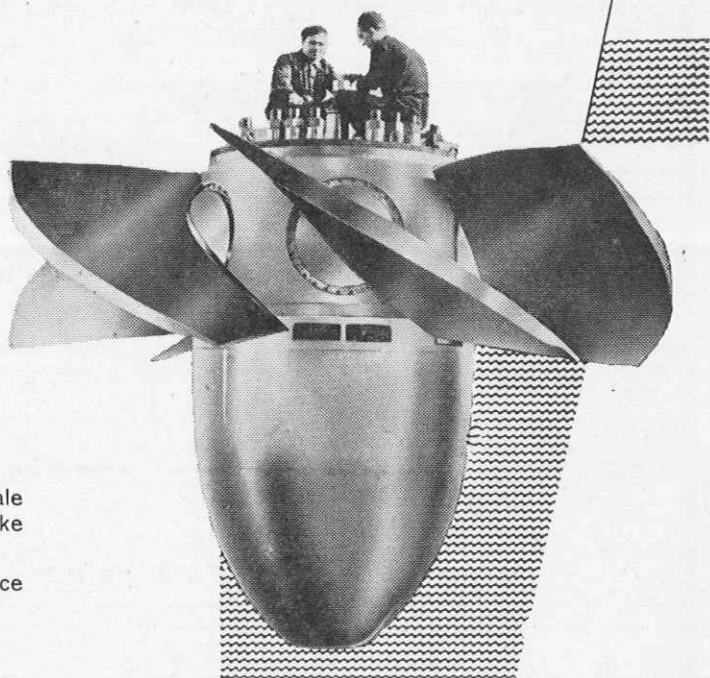
*Za dobro tehnično izvedbo in kvaliteto naše opreme smo
prejeli mnogo pohval in priporočil!*

*Zahtevajte naše izdelke v vseh športnih trgovinah,
v primeru večjih naročil se obrnite prosimo na*

PODJETJE ZA PROIZVODNJO ŠPORTNIH POTREBŠČIN

LJUBLJANA, LIKOZARJEVA ULICA 10

PLANICA — ŠPORT

IZDELUJEMO:

VODNE TURBINE vseh vrst in velikosti,
tipizirane male turbine do 150 KS

HIDROMEHAŃSKO OPREMO za hidrocentrale
Črpalke-centrifugalne, propelerske in zobniške

DVIŽNE IN TRANSPORTNE MEHANIZME
vseh vrst, v serijski proizvodnji ročne škripce
HO-RUK in lahke mačke LAMA

REDUKTORJE vseh vrst in velikosti

STROJE za opremo rudnikov, metalurških
podjetij in kemične industrije

ULITKE iz litega železa, jekla, manganskih
in specialnih litin

TIT OVI ZAVODI

LITOSTROJ

LJUBLJANA

Telefon: 21-810 do 21-819
Brzjavke: LITOSTROJ LJUBLJANA
Teleprinter: 30-100

Železarna JESENICE

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE